

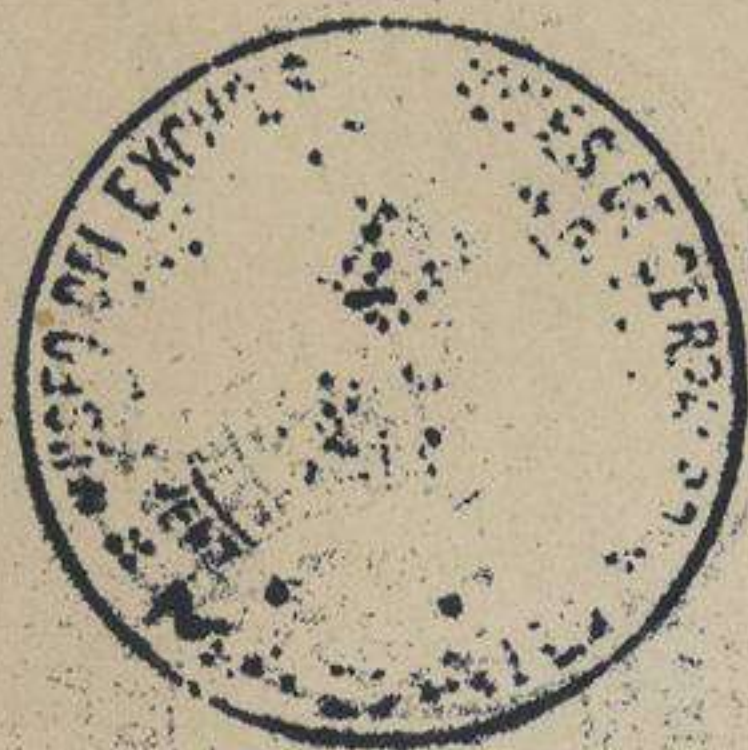
8

411
8758

Attil No 7 - 2000 8

1481

opus per hunc quod dicitur
**Tractatus de vera: reali: atq; mirabili existētia
totius chasti in scrissimo altaris sacramento.**

SIT <-O> NOMEN

Demaruef

BENEDICTVM

COMMI

per hunc Subiectum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Prologus

Tractatus de vera realitate mirabili existen-
tia totius christi in sanctissimo altaris sacramento.
et de eius salutaribus: ac quasi innumerabilibus effe-
ctibus: quos bene se habentes ad ipsum pluribus et variis
modis percipiunt. Necnon de inestimabilibus fructi-
bus: quos deuote et digne missam audientes conse-
quuntur: vel consequi possunt: a magistro Radulpho
de montfiquet compilatus.

Et si dignissimum eucharistie sacramentum cum
suis mysteriis naturaliter totius intellectus
creati excedit noticiam: eiusque perfecta cognitio soli
deo naturaliter competit. Tanquam ex mira et incompre-
hensibili eius omnipotentia absque ulla virtute creature
emanans: ipsius tantum aliqua cognitio necessaria est
homini ad salutem. Nam sicut homo a deo ordinatur ad
beatitudinis finem: qui omne lumen naturale superat.
dicente apostolo. Quod nec oculus vidit: nec auris audi-
uit: nec in cor hominis ascendit quod preparauit deus dili-
gentibus se. Ita ad hunc finem supernaturalem per certa
media et proportionata peruenit: que omnem creatum in-
tellectum transcendunt. Inter que potissimum et excel-
lentissimum medium est hoc sacratissimum altaris sacra-
mentum. Cuius virtute contentoribus in ipso: et finis
predictus attingitur: et omnia ipsius media accipiunt vigo-
rem. Itaque cum homo sit agens per intellectum: necesse est
quod et finem et media predicta quodammodo cognoscat
non quod de lumine naturali: ut dictum est: sed saltem sub
lumine fidei: cui clara beatitudinis succedit cognitio.
Summe itaque misericors deus nobis in sacra scriptu-
ra sub lumine fidei: quod est lumen naturalis dei lumen
participatum: illis que ad hoc precellens sacramentum

Capitulum

pertinent re uelauit. Sub hoc ergo lumine: deo: q̄
in hoc dignissimo sacramento mirabiliter cōtinet̄:
fauente: in hoc tractatu aliqua dicētur a sacris do
ctoribus: ac expositioribus recollecta: ad aliquales
noticiā tam mirabilis atq̄ excellētissimi sacramē
ti: et fidelū salutē pertinētia: necnō ad ipsoꝝ erga
deū maiorē timorē: reuerentiā atq̄ deuotionem ex
citandū. et p̄sertim ad cognoscēdū aliq̄liter quomō
hic totus christus p̄tinetur: et qualiter multis et va
riis modis p̄ ipm̄ et missaz in qua hoc cōficiē sacra
mentū omnia necessaria et utilia ad salutez obtinere
possum⁹. Non quidē ut tā alta a quoq̄: plus sapien
do q̄ oportet: scrutētur curiose: sed bona et simpli
ci fide credantur. et q̄to maiora et magna adiuuā
da de dei bonitate et oīpotētia audiūt: tanto magis
huiliē et delectētur: ac in gratiarū actiones pro
rumpant: ut dicitur in fine capituli q̄nti sequētis.

¶ Capitulū primū q̄ in hoc sacramento nō remanē
te sed desinēte substantia panis et uini: manētib⁹
q̄ accidentib⁹ eozū sine subiecto: christus est. et oīa
que sūt in eo. et de modo quo ibi continentur.

¶ Om̄inus n̄r̄ iesus christus volēs ex sua
immēsa caritate p̄ redēptione n̄ra acer
bissimā passionem et mortē pati: et sic de
hoc mūdo transire ad patrē: in die cene: q̄n reputā
dus erat impotēs: suā oīpotentiā et caritatē marie
in hoc sacramento erga nos voluit ostendere. et ideo
ipm̄ sacramentū eucharistie: in quo ipse mirabilif
continetur: instituit quod fecit: et ut perpetuo no
biscū eēt sacramentaliter loco sue corporalis et uisibili
lis presentie: et ut in eodē sacramento haberem⁹ meō

riã sue sũme caritatis: passiõis: et mortis: ac effica-
 ciã nre salutis. Sz qz prius est in hoc sacramẽto
 xpm esse q̃ in ipso nostram salutẽ efficere: iõ priº vi-
 dendũ est quõ totus christus deº et hõ e in hoc sa-
 cramẽto per cõsecrationẽ sacerdotis. ¶ Pro quo
 notandũ est: q̃ deº dedit solis sacerdotibus potestatem
 p̃ficiendi hoc sc̃m sac̃m. eis dicẽs in p̃sona ap̃loz
 p̃ime ad corinthios. xi. Hoc facite in meã cõmeõ-
 rationẽ. Quod quidẽ sac̃m fm̃ sex regulas sic ab
 eis consecratur. Nam primo credendũ est: q̃ p̃lati
 verbis a sacerdote supra debitã materiã. s. pais tri-
 tici ⁊ vini vitis: in persona xpi vb ip̃o xpo institutis
 cũ debita intẽtiõẽ: videlz Hoc est ei corpus meũ Et
 Hic est em̃ calix sanguis mei. ⁊c. Ibi desinit eẽ sub-
 stantia panis ⁊ vini. et attingitur de vi verborum
 : sc̃dm̃ sanctũ thomã: vel p̃porcionaliter ad ip̃a: nõ
 eẽ substantie panis et vini. Secũdo q̃ remanẽt oia
 accidẽtia que fuerũt panis ⁊ vini: vtputa quãtitas
 figura: color: sapor: ponderositas: ⁊ sic de aliis. q̃ si-
 ne subiecto virtute diuina et supra naturã sustentã-
 tur. Et datur quantitativt ex ea fiãt oia que ex sub-
 stantia ⁊ materia panis ⁊ vini fierẽt inquantuz est
 primũ subiectũ aliozũ accidentiũ. vtputa q̃ fiat nu-
 tritio ⁊ generatio: sicut cũ generantur vermes vel
 ignis: vel aliquid aliud: ⁊ vt agant ⁊ patiant. Ista
 accidẽtia que sũt sine subiecto ⁊ generaliter om-
 nia alia penitus h̃nt: sicut si subã panis remaneret
 Et hee due p̃dicte regule attendende sũt circa pa-
 nem ⁊ vinũ et accidẽtia seu sp̃s panis et vini: que
 sunt tĩm h̃c materia: vel sac̃m siue signũ. Circa ve-
 ro rem seu significatũ signi p̃red̃cti seu sacramenti

Capitulum

que res est corpus et sanguis christi: sunt alie quat-
tuor regule cōsiderande. Quarum prima est q̄ sub-
stantia seu materia et forma panis et vini transub-
stantiantur miraculose virtute diuina in substan-
tias corporis et sanguinis christi: que ibi: sc̄dm̄ san-
ctū thomā: sūt de vi et significato verborū. Instrumē-
taliter tñ et preparatiue pro substantiis panis et vi-
ni: nō tñ vt subiectū accidentium ipsorū. Secunda
regula est. q̄ qz substantia corporis et sanguis xp̄i rea-
liter est in xp̄o cū suis acc̄ribus et cū aīa eius et di-
uinitate seu p̄sona filii. Ideo per cōcomitantia oīa
ista que realiter sūt in xp̄o in celo: sunt etiā in hoc sa-
cramēto tā sub specie seu accidētib9 panis et vini:
q̄ sub q̄libet eorū pte p̄ realē habitudinē presētie et
coexistētie sue ⁊ ibidē tādiu erūt: q̄diu substantia pa-
nis et vini ibi remaneret si essent. et sic credendū est
sub pena dānationis eterne q̄ ille idēz homo nūero
scilz xp̄s: est in hoc sacramento sub qualibet specie
qui conceptus ē de spiritu sancto natus ex maria v-
gine: mortuus: passus: ⁊ sepultus: resurrexit: celos
ascendit: et qui v̄turus ē iudex: qui etiā ē verus de-
us creator: conseruator: gubernator: et redēptor no-
ster. Et quicquid p̄tinet ad deitatem et humanitatem
xp̄i in celo ex̄ntis: q̄qz sibi assistit angelorū multitu-
do. Sed duobus modis ip̄e xp̄s totus ē in hoc sacra-
mento. Primo qz ē in ipsis speciebus seu accidētib9
sicut in signo ipsius seu sacramēto. Secūdo est
ibi realiter p̄ realē p̄ntiā seu h̄itudinem realē p̄ntie
sue et coexistētie p̄pter realē trāsubstantiatōez s̄be pa-
nis et vini in corp⁹ et sanguiez xp̄i. Tertia regula ē
q̄ aliter ē corpus xp̄i et eius hūanitas ac ei⁹ acc̄tia
in celo et aliter in hoc sacramēto: sc̄dm̄ innocētium

quia eius subā ē in celo scdm exigētā et cōmensu-
 rationē ad sua accña et scdm leges ipōꝝ: que quidā
 accidētia ipsius sūt ibi scōꝝ modū suū naturalē: tā ī
 ordie ad se inuicē q̄ ī ordie ad locū extrīsecū p circū
 scriptionē et cōmensurationē locatī ad locū. Sed in
 hoc sacramēto lz subā eius sit sub suis accñtibꝫ. nō
 est tñ ibi scōꝝ modū ⁊ leges naturales suoz accñtiū
 nec ei⁹ accña ibi sūt scōꝝ eozū modū et leges natu-
 rales quas hñt in celo. s. p cōmensurationē ad quā
 titatē vl quātītatis ad locū vel ad corp⁹ extrīsecū
 alioquī nō posset intrare p ora manducantiū: sed ē
 ibi p modū sbē ⁊ sūr sua accña hīc sūt p modū subē
 Modus aut subē non ē agere nec pati realiter nec
 intentionaliter: nec cōmēsurari scdm locū vel quā
 titatē: nec sentire nec sētiri aut īmaginari: sed tācū
 intelligi. Est etiā iste mod⁹ subē eē totū ī toto et to-
 tū in quibet pte: sicut aīa que ē subā est tota ī toto
 corpore et tota in qualibet pte eius scdm philoso-
 phū: et sūr deus et angelus ē totus vbi ē et tot⁹ in
 qualibet pte rei in qua ē. Et rō istoz ē. qz fit trās-
 stātiatio directe in subāꝫ corpis ⁊ sāguis xpī ⁊ nō ī
 ei⁹ accña. et iō nō sūt hīc accidētia nisi scdm modū
 subē ei⁹ ⁊ de⁹ substrahit miraclose ī miraclo puerfi-
 onis p suā oīpotētā: illū modū propriū accidētīz.
 Qui modus ē: vt dictū ē: cōmēsurari loco: ⁊ ps par-
 ti: agere ⁊ pati: extra sentire et sentiri: vel ymaginari
 qui mod⁹ naturalis cognosci potest lūie naturali ⁊
 p scias ac sensus naturales. Hō aut pdict⁹ mod⁹ su-
 p naturalē sbē corpis ⁊ sāguis xpī. Et cū sit trās-
 stātiatio ī diuers⁹ altarib⁹ ⁊ hostus x̄tute diuina sūt
 diuersē hītudies pñtie ⁊ exñtie realī ipsius xpī ad di-
 uersas spēs q̄ oīa sūt facilima oīpotētē dei. a uī

Capitulum:

Quarta vel sexta regula vel ppositio est: q̄ substātia corpis ⁊ sanguis ch̄usti nō ē in hoc sacramento s̄m modū seu leges quas habebat subā panis v̄ vini: videlz per cōmensurationē ad sua accētia et ad locū. ⁊ iō non p̄mensuratur neq̄ diuiditur sc̄d̄z mēsurā vel diuisionē ip̄sorū: nec p̄uertitur in nutrimentū: nec in generationē alteri⁹: nec est subiectū illoꝝ accētiū seu specierū. ⁊ similiter accētia corpis ⁊ sanguinis xp̄i nō sunt ibi sc̄d̄m leges accidentiū panis ⁊ vini: sed per mediū ⁊ sc̄d̄m leges subē: vt iam dictū ē. Q̄d̄ aut̄ in hoc sacramento sit realiter corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i: p̄z per illud. i. ad corinthios. xi. ⁊ luce. xxi. Hoc. s. cōtētū sub his spēbus: est corp⁹ meū quod p̄vobis tradetur. Et Hic est calix sanguinis mei. ⁊c. q̄ pro vobis et p̄ multis effundetur. ⁊c. Et sic est illud idē nūero corpus Hic: ⁊ quod traditūz est pro nobis. et sanguis qui effusus est. ⁊ nō solūz figura eius. ⁊ Joh̄is. vi. Caro mea vere est cibus: et sanguis meus vere ē potus. s. spūalis aīe. Itē panis quē ego dabo caro mea est p̄ mūdi vita. Et q̄ totus xp̄s ibi sit sicut promiserat Math̄i. xxviii. p̄z. Ecce ego vobiscū sum vsq̄ ad consummationē seculi. ego totus. s. deus et homo. vcz in hoc sacramento.

¶ Capitulū secūdū in quo ponūtur multa exēpla seu miracula facta per hoc sacramentū: tam circa hoīes ⁊ bestias: q̄ circa elementa per que euidenter apparet: q̄ xp̄s est in hostia consecrata: ⁊ tanq̄ ver⁹ deus realiter ibi existēs: fecit p̄dicta miracula.

¶ ed q̄ totus christus sit ⁊ p̄tineatur realiter in hoc sacramēto: deus qui mētiri nō potest

Secundum.

cū sit prima veritas: hoc: nō solū verbis predictis et silibus affirmavit: sed etia; factis seu miraculis testificatus est. Quāmodū illa que sūt fidei: que rationē naturalē excedūt: cū hic viueret: cōprobavit. Miracula enī: cū totā virtutē creatā excedā in facto vel in modo aut q̄litate ipsorū: et sic fiāt a solo deo. Si fiant ad probandū seu si probent christū in hoc cōtineri sacro. clare p̄stat q̄ de' ibidē eē p̄ ip̄a miracula attestatus ē. Legitur autē q̄ cū q̄dā deuota mulier ardentē desideraret. ac peteret cū suo sacerdote coicari: illo dicente: Laicas feminas nō prohibito: sed pro determinato tempore debere coicari. et sic eam repulit. Summus sacerdos christus tantū caritatis ardorē nō volēs defraudari: eadem nocte: ipsa in lecto vigilante et orōnibus vacante. cum multo splendore circa cubiculū ei⁹ ingressus: pixidem: in qua corpus xp̄i in ecclā recōdi solebat: proprius portauit manib⁹. Erat enī circa eū fragrantia miri odoris: et multitudo angelorū. Cūq; illa beata mulier ad tantā stuperet gloriā: stans corā ea dñs ait. Quia tibi sacerdos ille corpus meū negauit: ego manibus meis te coicabo. et vnā hostiā de pixide tollens: eā coicauit. et sic recessit. hec cesarius

Legitur etiā q̄ beatus gregorius cuidaz matrone corp⁹ xp̄i dedit. dicēs. Corpus dñi nr̄i iesu christi p̄ficiat tibi in vitam eternā: que mulier subisit. et iō Gregorius manū retraxit: inq̄rens ab ea quare risisset. illa r̄ndit. Quia panē istū quē pinsui: corpus xp̄i appellas. Gregorius vero ad effugandā mulieris incredulitatē: orauit et hoies orare fecit. et mox hostia mutata est in carnē: et sic mulier ab errore re-

Capitulum

uocata ē. Et beatus Gregorius iterū orauit: et tūc
ad pristinā redit formā: et sic matrone hostiaz dedit
que in tanta fuit cōfirmata fide: vt postea nūq̄ recī
diuaret sed firmiter crederet et sic saluata est. Le
gitur etiā q̄ sacerdos q̄dā valde deuot⁹ btē vīrgini
marie de sacramento altaris dubitauit. vnde assi
due eā inuocauit vt ei dubitātis subueniret. cui cele
brando missā hostia anteq̄ diceret pater noster dis
paruit. et cū esset admirāe et p̄territus de hoc: bea
ta maria sibi apparuit filiū tenēs ī vlnis sibi dicens
Ecce illū quē virgo puerpera peperit. Ecce quē in
sacramēto cōsecrastī. Ecce quē tuis maīb⁹ tenuisti:
quē tangendo et leuādo cunctis ostendisti: quē in sa
cramēto māducas et bibis. Ecce filiū meū tibi tra
do. deuote eū suscipe. et sic deposuit puerū pulcher
rimū: qui subito transfigurat⁹ in hostiā panis fuit:
quē sacramentaliter sūpsit: et sic omīs dubitatio in
eo cessauit. Item legitur: vt ait cesarius: et etiaz
scribitur libro de ap̄tibus. q̄ cū mulier quedā mul
tas nutriet apes et ille n̄ p̄ficerēt sed passim more
rentur et cōtra hoc circūquaos quereret remedium
dictum est ei. q̄ si corpus dominicū inter illas loca
ret: mox lues talis cessaret. que coicare in ecclesia
simulans et corpus dñi a sacerdote sumēs recessit:
et ip̄m ab ore extraxit et illud in vno alueolo loca
uit: mira dei potētia: vermiculi suū cognoscētes cre
atorē de fauis suis dulcissimis hospiti suo dulcissi
mo capellā mire structure fecerūt: in qua altare eius
dem materie erigentes sacratissimū corpus sup̄ il
lud posuerūt. et benedixit dominus operib⁹ earuz
procelū vero tēporis p̄fata femina idē vasculū cuz

Secundum.

aperuisset et oratoriu cōspexisset expauit: currensq;
ad sacerdotē ei cōfessa est oīa que egerat et viderat
tūc assūptis secū parrochianis suis ad vasculū ve
nerūt: et apes volātes: et in laude sui creatoris bō:
bisantes abierunt. et capellule: parietes: fenestre: te
ctum: campanille: ostiū: altare: ammirantes: corpus
dñicū cū honore et glia ad ecclesiā tulerūt. Legit̃
preterea: q̃ cū quidā sacerdos iret ad coicādū quē
dam infirmū obuiauit cuidā iudeo in equo sedenti
equus vero flexis genibus ante corpus dñicū. licz
a iudeo stimularetur: pertrāsire non potuit: donec
corpus xp̃i portatū fuisset. et sibi vox de celo intonu
it: dicens iudeo. Agnosce creatorē tuū quem tu ne
gas natū de virgine. Unde iudeus spunctus ī xp̃s
credidit et baptismū recepit. Legitur insup q̃ cum
quidā peruersus hereticus cum quodā deuoto epi
scopo de veritate corpis xp̃i in hostia cognoscenda
contenderet: ex pacto eucharistiā super auenā ī do
lio imposuerūt. et adduxerūt equū: bouē: et asinum
qui pabulū non tangētes: genibus flexis potī⁹ do
mīnū: q̃sī rōe vtētes: adorauerūt. iuxta illud ysaie
primo. Cognouit bos possessorē suum: et asinus p̃se
pe dñi sui. Israel aut non cognouit me: et populus
meus nō intellexit. Quo viso: hereticus fidelis fa
ctus est. Legitur etiā q̃ cū fures quadā nocte eccle
siā infringētes scriniū quoddā detulissent: in illo ni
chil p̃ter reliq̃as et pixidē cū sacramento reppererūt
at illi pixidē supra sulcū agri proximi ponētes: et de
hoc nichil curantes: abierūt. Cumq; rusticus de
mane in eodē agro suis cū bobus araret: et venisset
boves suū pixidē: stupēdo steterūt. nec stimulus eos

Capitulum.

iratus ipse monere poterat. sed diligenter cōspiciens
percepit ante pedes suorum boū pixidē et scriniū ec-
clesie sue. tūc causā rebellionis boū nō ignorans in
villā cucurrit. et tā sacerdoti q̄ alijs: que acta sunt
retulit. Tūc om̄s in agrū descendentēs cū cruce et
thuribulo: et ceteris ecclesie armis corpus dñicū
reportarūt. Legitur etiā q̄ plebanus sancti iacobi
corp⁹ dñicū ad coicandū infirmū deferēs obviam
habuit asinos in platea: saccis frumenti oneratos
qui totā superiorē occupauerāt plateā. timēs autē
senex plebanus cū sacramēto p̄cipitare in lutū: ait
Quid est: quod agitis asini? Nunquid cōsideratis
quē porto in manibus meis? Statim discedite. date
honorē creatori vestro. et statim oēs asini descende-
rūt. et cum descensus eēt laboriosus: sacci tñ nō sūt
lapsi de asinis. Legitur etiā et refert Albertus de
brussia ep̄s. q̄ quedam mulier ei p̄fessa est: q̄ diabo-
lus nō permittebat eā credere q̄ in sacramēto alta-
ris esset corpus xp̄i. Cū ergo ip̄m accepisset et ante
porcos posuisset: ecce quod mirū est: oēs porci ge-
nua flexerunt: et adorauerunt sac̄m. Hec autē mi-
sera voluit amplius experiri. et posuit corp⁹ xp̄i in
veru: et assauit ad ignē. et ecce gutte sanguinis abū
defluere ceperūt. Hoc facto: misera adhuc nō con-
tenta: accepit corpus xp̄i et fodit in terrā: et sāguis
nimius supra fossam emanare cepit quasi ebulliē-
do extra terrā Ad quod tunc cōpuncta est: et credi-
dit verum corpus christi eē in sacramento altaris.
Et ab episcopo p̄dicto: cui confessa est: penitentia et
accepit perpetuam. Legitur etiam q̄ cum quedam
ecclesia et oīa que in ea erant cremarētur: sola pixis

Secundum

cum corpore xpi ibi existente sine lesione repta sunt.
7 sic sua potentia in igne ostendit. Cū etiā pleban⁹
sancte colūbe in colonia in festo pasche pp̄z coica
ret. hostia vna de ei⁹ manu lapsa: cecidit supra pa
uimentū lateribus stratū. Et aut dñs se dñm terre
oñderet: mox ut hostia lapidē tetigit illi: lapidis ces
sit duricia. ita vt circulus et littere hostie ibidem
apparerēt quēadmodum sigillū cere molī imp̄mif
Legitur etiā q̄ cum quidā heretici elbigenses: ad
suam heresim cōfirmāda sup aquas sine submer
sione ambularēt corā populo. Quidā sacerdos ca
tholicus ibidē xpi corpus deportauit in pixide: ad
iurans per ip̄m sac̄m diabolū vt nō exerceret su
as fantasias ad populi subuersionē. et cū non ob
stante tali adiuratione heretici super vndas fluis
deambularēt. ille turbatus corpus dñicū in vnda
iecit. Mira xpi potētia: mox enī vt sac̄m tetigit ele
mentū aque: fantasia cessit veritati. Et heretici cō
festim vt plumbū descendētes ī profundū submer
si sunt. pixis vero cum sacramento illico ab angel
sublata est. Eisdēs autē sacerdos hec omīa: de mi
raculo exultauit. sed de sacramenti iactura condo
luit. Totā vero noctē in lachrymis 7 gemitu tran
siens: mane pixidē cū sacramēto repperit sup alta
re. Multa alia exēpla in diuersis capitulis postea
ponentur: que lz ibi ponātur ad alios fines: tamen
ex omnibus et singulis tam supradictis q̄ infra di
cendis potest ostēdi: q̄ totus xps deus 7 hō est. 7 in
hoc sacramento realiter cōtinetur tāq̄ de⁹ faciens
mirabilia. Sed specialiter legitur in martali: quo
modo corpus xpi in hostia p̄seruauit infidelē a cō

Capitulum

bustione. Ibi enim legitur: quod cum puer quidam iudeus
filius a suis coeuis pueris christianorum filius eēt in-
ductus: ut in ecclesia beate marie corp⁹ xp̄i cū eis
sumeret: sumpsit. Quod pater cognoscēs: eū ī for-
nacē ardentē proiecit. Mater vero furibūda incēdis
conspiciens ab ore fornacis: huc illucq; respergit
ut potest: et se miseram clamans ciuitatem vocis-
bus impleuit. Christianis autē illuc currentibus
et ignibus retractis: inuenerunt puerū q̄si sup plu-
mas molissimas discumbentē. Quo extracto: prēs
eius intromiserūt in fornace: quē ignis ita citor tā
acriter cōsumpsit: ut vix parū de ossibus remane-
ret indicium. Puer autē referebat dicēs. Mulier illa
que est in basilica ubi panē accipi ī cathedra sedēs
paruulū gestans in sinu me pallio suo ne ignis me
vozaret operuit. puer ergo et mater et multitudo iudei:
propter hoc baptisati sunt.

Capitulū tertium: quod iste modus quo xp̄s occulte
inuisibiliter est sub speciebus huius sacramenti fu-
it p̄figuratus: et quod hoc nobis ad salutē congruit

P Redicta autē absconditio vel occultatio xp̄i
sub hoc sacramēto eucharistie multis ostē-
sa et p̄figurata est figuris. Quarū vna est
Genesis. xxvii. in occultatione iacob: qui rep̄ntat
xp̄m: sub vestibus esau: que rep̄ntant spēs hui⁹ sac-
ramenti. in cognitiōe cui⁹ iacob sensus oēs ysaac
fuerūt decepti: excepto auditu. putabat enī ysaac
sub vestibus esau videre et tangere ip̄m esau: et odo-
rare ipsum seu fragrantiam vestimētōrū eius: et ei⁹
venerationem gustare. Cum tamen esset iacob et nō

Tertium

esau. Sensus tamen auditus eius percipiebat vocem iacob in quo nō fuit deceptus. Et si intellectus noster iudicaret de contento sub his speciebus p̄ visū, olfactū, gustū, vel tactū, deciperetur credendo q̄ subā panis vini ibi eēt. Sed auditus noster interior fide informat⁹ audiēs dici: hoc ē corpus meū. Hic ē sanguis &c. credit ibi christū eē et nō decipitur. Nā fides ē ex auditu. Alia figura ē scōi regū xvi. de dauid qui dixit. Abscondar in cāpestris bus deserti. Nā xps: qui p̄ dauid significatur: i hoc sacramento est sub speciebus: ad modum campus suas virtutes actiuas & passiuas habentibus. desertis tamē seu derelictis a p̄prio subiecto. s. a subā panis & vini: sub quibus xps ē absconditus. Deus tñ mire et misericordit̄ dispensauit pro salute hoīz qz xps non in sua natura visibili: s; sub accidentibus predictis velatus a nobis sumeretur: vt p̄ ea q̄ sunt manifesta nos erudiret et p̄uocaret: vt patebit declarando effectus huius sacramenti: & per occulta nos exerceret & adiuuaret. Primo em̄ hoc fecit ad n̄ram hūilitatē: q̄ est oīm virtutū fundamentū et custos: adherendo his que sunt supra intellectū: & se pro nichilo reputando in ordine ad ipsa. Secundo vt habeamus meritum fide solī deo credendo his que hic excedunt intellectū. Unde Gregorius. Fides non habet meritum vbi ratio hūana prebet experimentū. Tertio propter indignitatem maloz: qui lumine naturali presumunt inuestigare huius sacramenti incomprehensibilia: quibus ex sua diuina misericordia deus non voluit eorum curiositati condescendere. Si em̄ malū corpus xp̄i nudum

Capitulum

conspicerent: ex eius aspectu subito interirēt. sicut bethsamite fuerūt interempti ex visu curioso arche testamenti: que erat solū figura huius sacramenti. Quarto propter ibecillitatē hoīm q̄ non potuissēt videre claritatē xp̄i. Unde propter radiositatē faciē ei moysi: qui cū deo locutus fuerat: videbatur cornutus: et oportebat faciē eius velari cū loqueretur pp̄lo. Quinto qz crudele fuisset comedere xp̄m in sua specie naturali.

¶ Capitulū quartū q̄ rationes fūdate in sensibus et in scientiis que in luīe naturali adiuuentur: que fiūt contra hoc sacramentū faciliter soluūtur in lumine fidei. Et rationes hic multe ponūtur que soluntur.

T licet nullus intellectus in luīe naturali cognoscat qualiter xp̄s est in hoc sacramento: nec quid est sic esse ibi. Unde cum de isto sacramento dñs Jo. vi. loqueret corā hoībꝫ proprio ingenio ⁊ nō fidei adherentibꝫ: p̄pter eius arduitatē: quidā cōtendēdo dicebant. Quomō pōt hic nobis dare carnē suā ad manducandū? Alij penitus audire nolentes dicebant. Durus est hic sermo: et quis potest eū audire? et multi discipulorum eius abierūt retro: et iā cū illo nō ābulauerūt. Quz tamen sincera fides a deo: qui mentiri nō potest: in spirita secure hoc affirmat: cōstat q̄ rōnes et argumenta q̄ fiūt in contrariū falsa sunt. et in luīe fidei solui possunt. Si igitur quis ex principiis dubitet geometrie: et arguat q̄ si totū corpus xp̄i eēt in quibet parte hostie. pars ei⁹ que est in tota hostia esset equalis toti: vel eēt maior toto: cū occupet circa se equalē vel maiorē locū q̄ eius totū in hoc sacramē

Quartum.

to: et tamen eius principia dicunt quod omne totum est maius sua parte. Respondendum est ex fide: quod totum in quantitate tenens suam legem et modum naturalem ac commensurationem: maius est sua parte. Sed totum tenens modum subest sic: non est maius nec minus nec equale sue parti nec sibi commensuratur: nec locum occupat: nec est maius in maiori quam in minori ut sic. sicut nec anima vel deus vel angelus: est maior in maiori loco. Corpus autem christi est hic per modum subest. Exemplum ponit sanctus thomas de corpore quod est album: quantum: et dulce. et tamen hoc totum est in oculo secundum modum albedinis quia alia non sunt in oculo nisi comitatio colorum. Si etiam arguat arithmeticus quod unitas replicata multoties facit numerum parum vel imparum. igitur in pluribus hostijs erunt plura corpora christi: et non unum. Respondet quod unitas virtute naturali et modo naturali replicata facit numerum parum vel imparum: non autem hoc oportet si fiat supernaturaliter: sed ex omnipotentia dei et si virtute naturali: hic autem supernaturaliter fit. quod idem corpus christi numero habeat habitudines plures sue partialitatis et coexistentie realis ad plures species per conversionem panis in ipsum in diversis locis existens: nullum autem inconueniens etiam naturaliter: quod eadem substantia manente plures insurgant habitudines extrinsece plurium rerum ad ipsam: sicut possunt sine mei mutatione fieri de nouo dexter ad mille res per mutationem earum. Et dat sanctus thomas exemplum. Sicut deus sine mutatione sua fit de nouo quotidie realiter dominus multarum rex que de nouo sunt. Si preterea prospectius ammiratur basem. tante magnitudinis corporis christi: non causare cuspidem in oculo videntis infra speram diffusionis sperum. Rñ

b

Capitulum

detur quod unitas virtute naturali et modo naturali replicata facit numerum parum vel imparum. Non autem hoc oportet si fiat supernaturaliter: sed ex omnipotentia dei: et non virtute naturali: hic autem supernaturaliter fit. Quod idem corpus christi numero habeat habitudines plures sue partialitatis et coexistentie realis ad plures species per conversionem panis in ipsum in diversis locis existentes nullum autem est inconueniens: etiam naturaliter: quod eadem substantia numero manente plures insurgant habitudines extrinsece plurium rerum ad ipsam: sic possum sine mei mutatione fieri de nouo dexter ad mille res per mutationem earum. Et dicit sanctus thomas exemplum Sicut deus sine mutatione sua fit de nouo quotidie realiter dominus multarum rerum que de nouo fiunt. Si preterea per spectiuus ammiraretur basem. tante magnitudinis corporis christi non causare cuspidem in oculo videntis infra speram diffusionis specierum. Respondetur quod color christi et alia accidentia non habent immediatam habitudinem ad species: nec ad corpus circumstantis. sed sunt hic mediante substantia que: ut dictum est in predictis regulis: ut sic non est visibilis: sensibilis: nec ymaginabilis: actiua: nec passiuu: realiter: nec intentionaliter. ideo nullum sensum mutant. et per hoc solvuntur omnia argumenta que fiunt ex scientiis acquisitis: per hoc quod considerant sua obiecta secundum applicationem agentis ad passum: quod est tatis ad situm: et locum. et secundum eorum modum naturales que omnia per omnipotentiam dei hic desunt. Et similiter diceretur ad astrologum et musicum: qui mirantur corpus christi non subdi planetis: nec zenith capitis eius prependunt: nec sonum vocis eius grauem vel acutum esse. Ista enim non conueniunt nisi rebus que tenent le-

Quartum.

ges naturales corporis vt est mutabile vel alterabile a planetis vel sonis: et nõ vt tenet modum subẽ sicut hic corpus xpi. Si aut arguatur ex principiis phisice: quõ sine materia eadem remanente et sine generatione et alteratione põt panis mutari in corpus xpi: et species vini rarefieri vel cõdẽpsari: vlt alt quid generari vel nutriri ex ipis. Respõdendũ ẽ qd phs cõsiderat res naturales solũ scõm qd stant sub motu et materia: vt sensibiles sũt ad extra. Ideo nõ percipit hanc transubstantiationẽ. Abi nõ remanet materia panis neq; rarefactio specierum qd hic põt fieri ex hoc qd quantitas spẽrũ supplet vicẽ materie et sũr diceretur de generatione xmis: vel alteriõ et de nutritione. Sed theologõ lue fidei de oĩpotẽtia dei altius sentientes: ples mutationes sine materia ei subiectũt ad quas phs nõ attingit. vt puta: creatões ex nichilo: transubstantiationẽ totũ in totũ: rarefactionẽ et cõdensationẽ sine materia et transaccidẽtationẽ: et qd deus põt mutare quãlibet rẽ in alias. puta accidẽs in subãm: et ecõtra. quodlibet accidẽs in aliud accidẽs: subãm in aliã subãz: corpale i spũale: et ecõtra. Quia in oĩ creatura est potẽtia obediẽcialis ad deũ: p quã põt facere de ea quicquid vult. Si etiam arguat phs admirãdo qd corpus glosus xpi nõ illuĩat medũ nõ impeditũ vt videatur. Rõdetur: qd hoc ẽ qz nõ est ibi claritas mõ suo naturali sed per modũ subẽ: cui nõ est illuĩare nec agere: et adhuc si esset ibi mõ naturali nõ ageret: nisi scõz bñ placitũ sie gloriose. Si quinto miretur qd corpus chusti non diuiditur: sicut species. Respõdetur qd hoc est qz est totum in qualibet parte hostie. et non

Capitulum

est ibi cōmensuratiue: nec sicut subiectū spēs sicut
erat subā panis rōne cur⁹ ipa frāgebat cū specie-
bus. Exemplū de hoc ponitur de imagine hoīs i spe-
culo q̄ non frangitur speculo fracto. Sed tota i to-
to ⁊ tota in qualibet parte fracta manet. Si sexto
arguat: q̄ idem corpus nō possit eē in diuersis locis
Rūdet sicut supra ad arismetū: q̄ facillimū est dei
oipotentie facere q̄idē habeat diuersas hitudines
sue presentialitatis ⁊ existētie ad diuersa: sicut hic
corpus xp̄i h̄z diuersas spēs in diuersis altaribus
Exemplū ponit Augu. de verbo mētalī: q̄d quantū
ad significationē idē est i pluribus intellectib⁹: licz
q̄tum ad vocē plurificetur in aure pluriū audiētū
Et si septimo arguat ph̄s. Quō tam parū corpus
xp̄i sumptū quasi ab innumerabilibus xp̄ianis nō
cōsumitur. Rūdetur q̄ hoc est. qz nō cōuertitur in
nutrimentū corporale sumentis ip̄m. Cōuertit̄ au-
tem corpus xp̄i in nutrimentū spūale t̄m nientis Sz
bene spēs sacramētales cōuertūtur in nutrimentū
corporale. Si t̄m cōuerteretur in nutrimentū mate-
riale: nichilominus posset adhuc de9 facere q̄ non
diminueret̄: sicut cū faciauit de q̄no9 panibus q̄no9
milia virozū: ⁊ remanserūt duodecī cophini pleni.
Et sicut farinula ⁊ lechitus olei vidue. ⁊ sicut vas
sancti mauri plenū vino: p̄ sumptionē nō diminue-
bantur. Si vero postremo arguat methaphisicus
q̄ nō videt acc̄tia posse eē sine subō: vt quantitatē
colorē: saporē: pondus: ⁊c. nec q̄ esse possint: quin
aliquid sit eis q̄tū: coloratū: sapidū: vel ponderosū
cum presertim accidētis esse sit inesse. ⁊ subā sit ei⁹
causa in triplice genere cause. Respondendū est q̄

Quintum.

semper manet in predictis accidentibus habitual
inherentia ad subiectū: et actualis a deo suspendit̃.
Et ut dicit sanctus thomas: cū effectus cuiusmōi ē
accūs magis dependeat a causa prima: q̃ a secūda.
scz subiecto deus q̃ est priā cā vtriusq̃: pōt per suā
virtutē infinitā ipm accūs p̃seruare et sustētare sup
plendo totam cālitatē subiecti eius sine inhesionē
actuali. et hoc facit hic virtute miraculi cōuersiōis
Capitulū quintū de solutione et r̃sione generali
ad oīa argumenta cōtra mirabilia que sunt in hoc
sacramēto. et q̃ predicta non sunt curiose inuestigā
da: maxime a simplicibus. sz ab oībus simpliciter
credenda cū admiratiōe et gratiarū actiōe. Et q̃ ma
xime delectant fide cognita. et p̃batur hoc figura et
exemplo.

Dssunt etiā solui generaliter omnia argu
p menta que fierent cōtra mirabilia q̃ de
de sua oīpotentiā plus multiplicauit in
hoc sanctissimo sacramēto q̃ alibi: scdm̃ ps. Meō
riā fecit mirabiliū suorū misericors et miserator do
minus. et vbi hoc fecit sequitur cū d̃r: escā dedit ti
mentibus se. s. in hoc sacramento. dicēdo primo q̃
non esset iustū nec rōnabile: sed valde iniustū: teme
rariū: et absurdū in illa re querere et inuenire velle
modū et leges nature seu naturalis sciētie vel rōis
sensus: vel imaginationis: et mēsurā ipozū. q̃ res to
taliter est supra naturā: sensū: imaginationē: sciētīā
et rōnē naturalē: et lumē eius. cuiusmodi sūt cōtēta
in hoc mirabili sacro. Et vbi in tali inferiori lumie
talia viderētur p̃dictionē iplicare superioris in luis
fidei: aut glie: ṽl diuinitat; virtute discussa: nichil cō
bui

Capitulum

tradictōis vel impossibilitatē cōtinere iuentū. s; ma-
gis rōabilitatē ⁊ facilitatē dei oīpotentiē. Et dicē-
dū est q̄ talia argumenta valent solū vbi leges na-
ture seruantur: qđ nō fit hīc. Et q̄ non est ex defe-
ctu huius sacramenti q̄ rōne naturali ista mirabi-
lia nō cognoscantur. sed ex debilitate ⁊ defectu lu-
minis naturalis: quod ad hoc se nō extendit sicut
multa in lumine lune: candelę: vel carbonis: non
videntur bene. vtputa bonitas vel color vini. p̄ant.
et lapidū preciosorum: que tamē clare in lumine so-
lis percipiunt. Et si scđm illa parua lumina iudici-
um daretur: falsum ⁊ erroneū eēt. Sicut etiam ab-
furdum esset si illa que optimus cleric⁹ vel aduo-
catus ex sua sciētia clare cognoscit vera esse: a sim-
plici ruricola iudicarent falsa esse: eo q̄ si sibi deē-
scia q̄ talis veritas cognoscit. sicut si cec⁹ affirmaret solē si-
eē eo q̄ si videt ip̄s p̄ defectū oclorū: nec d̄ iudiciū ta-
liū pl⁹ estimari q̄ inia a si iudice lata. Cōtēta autē i hoc
sac̄o solū ad diuinū pertinet lumē: aut glie vel sal-
tem fidei ⁊ ad dei oīpotentiā et iudiciū ipsorū: ⁊ non
ad lumē naturale: cū presertim ph̄s dicat secundo
metaphisice q̄ intellect⁹ n̄r se h̄z ad talia sicut o-
culus noctue ad lumē solis. Itē r̄nderi pōt ad ista
argumenta sicut hugo de sc̄to victore r̄ndet. ⁊ preci-
pue r̄ndendo ad difficultatē quō idē corpus sit i di-
uersis locis. dicēs. Nō est de hoc mirari. nā qui locū
fecit ⁊ corpus in loco: ⁊ legē statuit vt corpus vnū
in loco vno esset. Si aliter voluisset aliter facere et
statuere potuisset. Et qui vult aliter facit: sicut i hoc
sac̄o. Et pro solutiōe generalioīm argumentorū
talū ait. Cogita inquit faciētē: ⁊ desinit esse mira-
bile quid illud fuerit. Et si forte esse mirabile non

Mo. p̄ auctoz
r̄ndit p̄

ph̄s

hugonis de sc̄to
victore r̄ndit
s; Quod
corpus sit i
diuersis locis.

Quintum

desierit: tamē incredibile nō erit. Neq̄ euī dubitā
dū est de possibilitate: vbi tota rō facti est volūtas
efficax ⁊ oīpotētia faciētis. Eadē quippe oīpotētia
dei īfinita facta sūt alia mira ī sac̄ sc̄ptura cōtenta.
Et eadē facilitate q̄ tamē a te credita sunt: q̄ facta
sūt mirabilia in hoc cōtenta sacramēto: que tñ vir-
tutē ⁊ cognitionē excedūt naturalē: et eadē rōne ista
qz illa credere debes cū mltā alia difficiliora videā
tur. Nā illa virtute īfinita qua de9 mūdū ex nichilō
creauit. qz dixit et facta sūt: qz per moyses et eius
virgā mare rubrū diussit qua aquā de petra eduxit
et multa mirabilia fecit: q̄ vestimenta et calciamē
ta filioꝝ israel p quadraginta ānos in deserto nō at-
trita seruauit: q̄ sol ad verbū ioseph stetit: q̄ miracula
arche capte facta sūt: qua verbū dei caro factū est
⁊ sic de aliis miraculis. Eadē inquā virtute et equa
facilitate potentie dei īfinitae facta sunt illa mira-
bilia que in hoc sacramēto continētur. ⁊ sunt sicut
predicta. Item. Si in ptāte figuli est: de vna massa
terre facere vas talis vel alterius figure: vt puta:
poti vel ciphī. ⁊c. ⁊ de ciphō fracto de eadem terra
q̄ diu mollis est: facere potum: eo q̄ figulus est arti-
fex: ⁊ materia terre in hoc sibi ad nutū obedit. Ita
deus qui artifex est oīm rerū ⁊ cōditionū ipsarum
eis iponit: remouet: vel mutat tales cōditiones vel
leges quales vult sine ḡtradictione: eo q̄ est om̄ps
et q̄ in oī re ē potētia obediētialis qua sibi ad nutū
obedit. p̄dicta aut̄ archana declarata sūt nō vt scru-
tentur. i. subtiliter nimis ⁊ curiose a quocūq̄ inue-
stigent̄. Sed vt credant̄ ab oīb⁹ bōa ⁊ simplici fide
cū admiratione delectatione et gr̄arū actiōe p̄dicta
hūll̄ credant̄ n̄ scrutentur. ⁊ si hoc nō cōprehendis

Capitulum

non mireris: quia neque perfecto quantum ad aliam rem: quo ad infinitas eius habitudines et proprietates: comprehendis. Secundum de persono: vere tamen fidelis: quanto maiora et digniora de diuinis audit: que altissima sunt: licet obscure cognoscat ea tanto magis delectatur et ad deuotionem et gratiarum actiones excitatur. Quia secundum philosophum Omnes homines natura scire desiderant: et maxime de altissimis ut sunt diuina in quantum. scilicet hoc possunt et secundum eorum facultatem. Ideo dicit idem philosophus. Quod scire pauca: etiam obscure: de altissimis ad que se habet intellectus noster sicut oculi nicticoracis seu noctue ad lumen solis: dignius est et appetibilius: quam scire multa etiam clare de alijs. Sed ista: ut dictum est: non debent scrutari sed creditur maxime per populares et simplices qui nesciunt discernere inter cognitionem obscuram fidei et cognitionem naturalem. Et ideo si uellent hec curiose scrutari posset putare ista debere cognosci nude et in luce naturali: et inde uellent curiose et subtiliter inuestigare et sic distrahi credendo. Contra quos dicit Ecclesi. 3. Altiora te ne quaeris. et Joh. xii. Non plus sapere: quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Et prouerbiorum xxv. Verscrutator maiestatis opprimetur a gloria. Illi uero qui prudentiores sunt et maioris intellectus sub luce fidei talia possunt: sobrie tamen humiliter et deuote inquirere et non nimis et sincera fide tenere. Unde numeri quarto. In figura huius precipiebatur aaron et filiis eius in amotione castrorum quod intrarent in tabernaculum et uasa eius nuda inuoluerent ea videre: et darent inuoluta caathitis ad portandum: quod uasa nuda nec ipsi caathite: nec populares videre debebant nec etiam tangere sub pena mortis. Et prima

Sextum

regū vi. s. q. q. bethsamite curiose et nō ex deuotio-
ne voluerunt videre archā nudā percussit dñs de po-
pulo. s. de maioribus lxx. et l. milia de plebe et mor-
tuis sūt. Per archā enī et vasa sactuarū signīf archa-
na dei. et istius sacramēti. et p aarō cū filiis et p lxx
maiores signītur illi qui sūt altioris intellect⁹ et sci-
entie ac prudētie. et p caathitas et minores de ple-
be signītur populares et illi qui sūt pui intellectus-
mortuis autē sunt. l. de popularibus et pena mortis
contra caathitas et populares infligebat̄ ad signī-
ficandū q̄ illi qui nō sūt magni itellecus nō debent
ista p̄sumere subtilīr scrutari s̄vires. et de maiorib⁹
mortuis sūt solū. lxx. quia magis intelligētes sobrite
p̄nt in luīe fidei ista inq̄rere sed nō plus q̄ oz: sed si p̄-
sumptuose et plus q̄ oz scrutētur quasi cōsisi in viri-
bus et luīe sui intellectus et ī sua subtilitate quasi
ista velint ad mensurā suā intellect⁹ indicare digni
sunt morte.

Capitulū sextū. q̄ a xp̄o: in quo ē gratie plenitu-
do: etiā p redūdantiā: in hoc sacramento exīte: p̄nt
quattuor modis p̄cedere mirabiles effect⁹ et fruct⁹
in nobis. s. vt ē memoriale caritatis dei vt est sacra-
mētū: vt est sacrificiū: et vt ē īp̄sens refugiū. et q̄ in-
stitutio huius sacramēti necessaria fuit ad salutē
vt esset caritatis dei erga nos memoriale: ne de hoc
ingrati essemus. et quomodo et quozū beneficiorū
est meōziale: et quomodo ex hoc meōziale p̄sequi pos-
sumus quicquid recte volum⁹: quare hoc sacramē-
tū vocatur cōio: et q̄ sacramenta veteris legis sunt
enacuata.

v Iso ergo quomō totus xp̄s deus et homo

Capitulū

est in hoc celeberrimo eucharistie sacro: q̄ xp̄s non solū est in se plen⁹ gr̄a: vt d̄z Jo. i. Plenū gr̄e ⁊ veritatis. Sz etiā ē cā: origo: ⁊ inexhaustibilis fons oīz bonoz ⁊ gr̄az: a q̄ oē bonū et oēz gr̄az, p̄ueire nece s̄ se ē. iux̄ illō Jo. i. de cui⁹ plenitudie nos oīs accepim⁹ gr̄az p̄ gratia: vidēdū ē de miraculis gr̄e effectib⁹ qui obtineri p̄nt p̄ eūdē ab eis q̄ bene se h̄nt erga ip̄sū in hoc sacramēto et de diuersis modis istos effectus gr̄e obtinēdi p̄ fūdamēto. Igitur oīm dicēdozū ¶ Notandū ē q̄ sicut ad quattuor vtilissimos fines hoc sacramētū a deo ordinatū est. s. vt sit nobis in sacramētū in sacrificiū in meōriale et in p̄ns refugiū. Ita quattuor modis ab ip̄o obtineri p̄nt omnia bona: oīne gr̄e opus: et ḡnāliter q̄cqd iuste peti p̄t sue p̄uidētie p̄sonū vel ad salutē necessariū sic eī itelligi debet id q̄ d̄z in isto toto tractatu de effectib⁹ vel fructib⁹ q̄ p̄ hoc sac̄z obtineri p̄nt: quoz q̄lz modus p̄dictus ad hoc sufficit vt non sit q̄ se absco dat a calore caritatis ei⁹: nisi sit multum p̄uersus. Pr̄mus modus oīa p̄dicta obtinēdi ab ip̄o ē manducando vel sumēdo ip̄m: et hoc sibi cōuenit in q̄tū est sacramētū. qz vt sacramētū h̄z solū suos p̄dictos effect⁹ in sumēte ip̄m sac̄alr vl̄ sp̄ualiter. Secundus mod⁹ p̄dictos effectus obtinēdi sibi cōuenit vt ē sacrificiū: ⁊ sic nō p̄dest nisi offerentibus ip̄m vel illis p̄ quib⁹ offertur. Sed qz nō oīs ip̄sū suscipiūt nec offerūt vl̄ offerri faciūt. tō tertī⁹ modus sibi cōuenit vt ē meōriale caritatis et passiōis sue. Et vt sic oēs p̄dicti effectus obtineri p̄nt ab ip̄o deuote meōrando et recordādo de oīb⁹ b̄n̄ficijs ei⁹ de q̄bus ē meōriale. Itā p̄ hoc monemur ad eum sup̄ oīa diligendū et sibi in oīb⁹ obediendū: ⁊ idē

Tertium

sequitur quod nos diligit quod ait. Ego diligentes me diligo et inde nobis vult et causat in nobis quicquid iuste volumus. et hic modus queere potest omnibus qui de predictis memoriam habent deuotam: etiam si hoc non recipiant sacramentum vel sacrificium non offerant. Quartus vero modus predictos omnes effectus obtinendi ab ipso sibi conuenit in quantum est nobiscum realiter presens in socium et refugium in hoc sacramento: et sic omnia predicta obtinemus eum per actus patrie debite honorando: et orationes ac nostros affectus omnes in eum effundendo: et sic non solum ipsi recipientes vel offerentes vel memorantes predictos effectus per ipsum obtinent: sed generaliter omnes benedicti qui ipsum tanquam hic existimant et adorant. Et posset poni quintus modus predictos effectus obtinendi. scilicet audiendo debite et deuote missam de quo dicitur a capitulo. xxix. usque ad finem huius tractatus et de quibus omnibus postea dicitur. Primum igitur videndum est de necessitate institutionis ipsius. Necessarium enim fuit ad salutem nostram ipsum institui: a quo omnia vigorem sumunt sacra. Primum ut est memoriale diuine caritatis erga nos. Secundo ut est sacramentum nostram efficiens salutem. et tertio ut est sacrificium. Et quodlibet istorum modorum sicut ut refugium a quo omnia licita obtineri presens est realiter in hoc sacramento quod est quartum. primum ut est memoriale diuine caritatis erga nos seu ut quoties hoc sacramentum et eius consecrationem videremus: aut cogitarem: vel audirem: haberemus memoriam de summo amore et immensa caritate quam erga nos habuit et efficaciter ostendit propter quam conuocatus: quod est conuocatus et dedit liberam nobis per creationem corporis et omnia membra: et animam et omnes eius potestates et ipsorum actus et sic nobis conuocatus per participationem suam esse intellectuale et

Capitulum.

rationale. Et cū hoc cōicauit sua bona: nobis dādo
oēs creaturas in obsequiū: et suos angelos dignissi-
mos in misteriū. Cōseruauit etiam omnia ista quasi
in finitēs. qz quolibet momento et instanti pussent
et gubernauit dando operationes ad nros fines ob-
tinendos et media pertingēdi ad hoc. Itē ultra ista
generalia multa fecit singularia et specialia bona: et
a malis culpe et pene nos sepissime liberauit: ut fa-
cile est deducere. Et quo ad beneficiū redemptiōis
quod est excellētissimū cū inimici ei⁹: et periti esse-
mus: se nobis per incarnationē dedit in fratrem. et p
natiuitatē in sociū. et per p̄dicationē et doctrinā in
magr̄m. in lucem p̄ opis exemplū. in patrē per gr̄e
regenerationē. et in olocaustū amarissime patiēdo
et pro nostra moriēdo redēptiōe etiā qñ hec caritas
maxime efferbuit. s. in die cene: cū p̄ nobis iret mo-
ri. Maiorē enī caritatē nemo h̄z: ut aīaz suā ponat
quis p̄ amicis suis. qñimo p̄ inimicis. tunc hoc s̄c-
tissimū sacramentū instituit ut perpetuo nobiscū
esset: et ex immēsa caritate donū infiniti valoris no-
bis in cibū donaret spūalē in sacrificiū et in sac̄m.
¶ Inextinguibilis caritas. o ardentissimus amor
Sic enī amici cū separantur: sibi inuicē dona p̄tri-
buūt in memoriā sue amicicie: et ne obliuioni detur.
Nec suffecit infinite sue caritati q̄ se per. xxx. tres
ānos nobis dederat in oibus miseris quas pro no-
bis passus est. et mortuus crudeliter. sed voluit no-
biscū in hoc sacrañto perpetuo manere: ut ip̄o nro
mō fruēremur: sicut fruuntur suo modo angeli. Ec-
ce sacramentum cōmunionis in quo ostendit̄ indi-
cibilis dei caritas: qua se et sua nobis cōmunicauit:

Sextum

et etiam caritas quã debem⁹ ad ip̄m habere: qz no-
stram hūanitatē sibi cōicauit. et vtriusq; nobis meō-
riale reliquit in hoc sacramento cōtois: dicēs. Hoc
facite in meã cōmemoratiōe. qz tñ ista caritas ma-
gis hoībus apparuit in passione et morte eius: iux-
ta illud ad romanos. v. In hoc cōmendat suã carit-
tatē deus in nobis: qz cū eius ūmici essemus tradit
dit semetip̄z p nobis. iō cōius dicitur meōriale pas-
sionis. Per h̄o ei q̄ incipit hic mirabilis aliqd eē qd
prius nō fuit: puta xp̄s: quod fit per cōsecrationem
huius sacramēti: in hoc generali repñtant̄ benefi-
cia creationis et alia beneficia naturalia deī ad nos
et filii xp̄i incarnatio: natiuitas: doctrina. et c. quibus
se nobis cōicauit et cōicare incepit. Et per hoc q̄ il-
lud ad t̄ps in altari remanet: repñtatur xp̄i cōuersa-
tio et societas ad tempus nobiscum. Et per hoc q̄
desinit ibi esse aliquid quod fuit. videlz per sumpti-
onē et vsum huius sacramenti: repñtatur ei⁹ passio et
mors qua cessauit esse nobiscū in forma naturali. +
Cū etiam sacerdos leuat hostiã quasi dicit nobis:
Ecce homo et deus pro te incarnatus: natus: p̄nis
inuolutus: flagellatus: illusus: crucifixus: mortu⁹
et sepultus. Et vnūsa p̄ oia gesta et facta ac dicta ī
hoc sacramēto et in eius celebratiōe seu in missa ali-
quid de istis representāt: vt dicitur postea capitul.
xxx. xxxi. xxxii. d̄z esse cōio nō solū qz p ip̄m deo vnīa-
mur: s; etiã qz amore dei per ip̄m sac̄m in fide et ca-
ritate. vnīmur adinuicē. vt sim⁹ vna ecclia Ex cōsi-
deratiōe aut̄ et meōria tātoꝝ bñf̄ ei⁹ et i hoc meōriali
repñtatoꝝ. monemur ad deū sup oia diligendū ad
sibi regratiandū et in omībus obediendum. Unde

Capitulum

Bernardus. etiā infidelē iusticia naturalis viget: totum se tradere illi a quo totū se h̄z. Et anselmus li bro de meditationib⁹ Ecce dñe qz me fecisti: debeo amoru tuo meipm totū qz redemisti me: debeo meipm totū: qz tantū pmittis: debeo meipm totū: imo amoru tuo debeo plusq̄ meipm totū. q̄to tu es maior me pro quo dedisti teipm et pmittis teipm. Si aut ista faciamus deo ex tali recordatione bñficiorū eū amādo: idubitāt nos amabit. ⁊ de facto pl⁹ nos amat: quod est velle nobis bonū: q̄ amemus nos ipsos. Etiā amore efficaci: dando. s. vniuersaliter quicquid conformiter ad dei puidētiam ⁊ salutē necessitatē possumus iuste velle ⁊ petere. Et sic ex memoriali huius sacramētio oēs effectus grē possumus obtinere: ⁊ quid ab ipso recte impetrare: modo supra dicto voluim⁹. Necessariū autē fuit ad nrām salutē habere aliquod memoriale tāte caritatis ⁊ lcoiois dei. Nam si hō de tantis beneficiis amoris dei imemor esset: tanq̄ ingratissimus saluari nō posset. Et ppter hanc cām sancti patriarche ⁊ prophete que dā signa sensibilia instituerūt tāte caritatis dei memorialia: quib⁹ pplm rudē ab ydolatria reuocarēt. Et etiā ad habendū fidē: spem: caritatē: atq; gratitudinē in futuro tunc saluatore. Verūtāmē qz illa signa inquantū erant de futuro saluatore: erant p christi passionē euacuanda. Cū falsum sit post passionē xp̄m eē venturū. Ideo sume misericors deus omnib⁹ aliis signis de xp̄o venturo cessantib⁹ hoc sacm memoriale predictoz reliquit: ne ppter ingratitudinē predictozū dānamur. Et sic quē xp̄s illi significabant ⁊ credebant futurū: hunc signifi-

Septimum

camus & veneramur iam venisse. Et hoc sacramentum maxime necessarium fuit institui: quia alia memorialia que habemus in scripturis & monibus vel picturis non sunt efficacia ad nobis gratiam conferendam: neque ad demonum insultum refrenandos: qui incessanter militat contra ecclesiam. sicut hoc benedictissimum sacramentum.

Capitulū. vii. quod necessarium fuit hoc institui sacramentum pro salute nostra tam ut est sacramentum: quam ut est sacrificium.

necessarium etiam fuit ad salutem hoc dignissimum institui sacramentum tam ut est sacramentum: quam ut est sacrificium. Est autem sacramentum sacre rei signum. Sed notandum est quod ipse species sacramentales hic sunt tantum sacramentum: siue signum rei sacre: que est Christus et gratia vel effectuum quod in hoc sacramento dantur. Nec significatur hic per aliquid aliud ipsum vero corpus Christi et sanguis eius: secundum modum quem habet in hoc sacramento: sunt sacramentum seu signum rei sacre: videlicet ipsius Christi: secundum modum quem habet in celo. et etiam predictorum effectuum et non solum sunt signum predictorum effectuum gratie sed etiam causa. Nam sacramenta nove legis efficiunt quod figurant et maxime istud. Est etiam ipse Christus etiam ut est hic res sacramenti: in qua tum significatur per ipsas species. Sed effectus et gratia predicti sunt tantum res huius sacramenti quia videlicet significantur per species et corpus Christi et non significant aliquid aliud ad hoc sacramentum pertinens. Esse autem sacramentum efficax sibi provenit in ordine ad illum qui ipsum recipit quia ut sic est signum gratie habende solum a recipiente.

Capitulum

*Sacrificiū
ad sanctū
corpore Christi*

Sacrificiū vero dicitur in dicitur est donū seu oblatio circa quā aliqd sacrificiū vel aliqua cōsecratio quod donū deo offerimus in recognitionē sūmi dñi: et q̄ oīa ab ip̄o habemus p̄ creationē cōseruationē &c. mediāte quo dono vel sacrificio deū placamus et eius amorem obtinem⁹ ad oīa nobis necessaria obtinēda ab ip̄o. utroq; ergo modo necessaria nobis hui⁹ sacramenti fuit institutio. Primo ut p̄ ipsā erudiremur: seu noticiā de deo et spiritualibus haberemus: et per vsū ipsius debitū: et oblationē: gratiā: et spiritualia ad salutē necessaria obtineremus. Nā oīs nra cognitio ex rebus oritur sensibilibus: & sensu ip̄arū. Unde ap̄ls. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspiciūtur: que quidē facta corporalia iō deū & spūalia rep̄ntant: qz exemplata sūt a deo & superna ciuitate. & iō hoc sacramentum in signo visibili specierū et verborū consecrationis est institutū ut agnosceremus totū xp̄m hic esse: ut nobis de defectus gratie per sp̄s significatos de quibus dicitur infra. s. capitulis. ix. x. & xi. & sicut per sensibilia cognita veniremus ad cognoscēdū spūalia p̄zi⁹ cognita. Ex quo sequitur alia ratio. Nā tam auid⁹ appetitus datus est hoī a natura ad cognoscendum & participandū diuinitatem: q̄ nec contētari nec desistere potest: nisi deū aliquomodo cognoscat & colat aut aliquid loco dei prestantissime veneretur. & ex defectu determinandī se debite ad illud: multi i errorem ydolatrie ceciderūt: q̄ quis errare nō crederēt oportuit igitur q̄ diuina sapiētia & p̄uidētia hūano generi p̄videret de hoc sacramēto ad quod totū suū intellectū & affectum sine dubitatōe cū magno

paul⁹

Septimū.

merito transferret in quo verus deus et hō cōtinet:
vt dictū est. et quē posset adorare: colere: et super oīa
diligere. et ab ipso oīa ad salutē necessaria obtinere.
Item et maxime hoc necessariū fuit: qz vt dictū est.
signa et sacramēta veteris legis in morte xp̄i fuerūt
euacuata: nec remāserūt ppter hoc qd significabāt
christū venturū in mūdū: et passurū. falsum aut et er-
roneū esset ip̄is significare xp̄m eē nūc vēturū. pas-
surū: et morturū. Quz xp̄s resurgēs ex mortuis iam
non moritur. Esset igitur piculosissimū etiā p fidei
periclitatiōe: si aliquod sac̄m vel signū: puta istud
sacramētū: nō fuisset institutū. Unde in illis terris
vbitalia sacramēta a deo instituta nō celebrantur.
nulla fides aut pua reperitur. Sicut exemplo vide-
mus qd exercitus qui est sine duce belli perito: et si-
ne signo visibili bellico: puta vexillo: prosternitur.
vel saltim dispergitur. Videtur etiā et pie credēdū
est: qd nisi fuisset hoc venerabilissimū sac̄m et sacr̄
ficiū institutū: totus fere mūdus in ydolatriā p-
lapsus fuisset: cū maxima pars fidelīū litteras nesciat
nec spūalia cognoscat. Si enī nulla sacramēta cor-
poralia h̄rēt in quibus se exerceret: misteria fidei
et spūalia nulla esse putaret. Cū igitur ppl̄s cōis p-
nus sit ad noua et vana inueniēda et sectanda: si nō
fuisset determinatus talī institutiōe sacramētorū
et cohibitus. verisimile est: qd demones qui ex supbia
cupidi sunt honoris. in varias supstitiōes et ydola-
trias ac ritus sacrilegos ppl̄m induxissent: vt fece-
runt antiquitus. quod bene patet ex hoc qd lz nūc fi-
des bñ publicata sit. In pluribus tamē regiōibus
vix possunt multa maleficia et supstitiōes etiam p-

No

No. Ex. 17
facilius
de vixili
fuo r

Capitulū

· censuras se verissimas cohiberit extirpari. Quotoma
· gis si pmitteretur cuilibet vti ad deū venerandum
· quolibet signo ad libitū. Institutio p̄terea tam hu
· ius sacramēti q̄ sacrificii necessaria fuit vt p̄ eius
· vsum ⁊ oblationē in nostris necessitatibus habere
· mus suffragiū seu adiutoriū. Nā per ip̄m vt ē sacri
· ficiū obtinemus q̄tū est ex parte sui: quicquid p̄ q̄
· cunq; dona vel sacrificia pōt obtineri. Et vt est sacra
· mentū suffragatur ⁊ adiuuat sp̄ualiter in his in q̄
· bus cibus corporalis corporaliter inuat: ⁊ multo
· plus pro quo dñs dicit. Caro mea vere est cibus et
· sanguis meus vere ē potus. Si vero aliquis argnē
· do dicat: q̄ suffecisset si deus legalia sacramēta ite
· rum instituisset. nō tamē in signū xp̄i venturi: sed in
· preteritorū memoriā. Respondet q̄ nō decebat lega
· lia: nec aliquid pure materiale aliud ab hoc sacra
· mento institui. Quia cū t̄ps gratie t̄pe legis ⁊ moysi
· sit digni⁹. iō debet habere si eadē sacramēta ⁊ sacri
· ficia: sed multo digniora. iō sūma dei caritas et cle
· mentia se ip̄m nobis in hoc dignissimo cōdicauit sa
· cr̄o: vt semper esset nobiscū. ⁊ vt in isto sacramento
· oia nobis obrineamus necessaria: si eo sancte et de
· bite vtamur. Cū em̄ xp̄s q̄ in eo continetur veritas
· sit: mentiri nō potuit: cū dicit: petite ⁊ accipietis.
· Cū autē ditissimus sit ille qui ip̄m recte possidet si
· potest habere egestatē circa necessaria ad salutem.
· Si eger es ⁊ ip̄s possideas: tibi altissimus de terra
· id est de corpore xp̄i: creauit medicinā cōtra vulne
· ra pctōz p̄ gratiam: que ibi tanq̄ in fonte datur. Si
· impotens es: ipse est op̄s. Si beatitudinem deside
· ras: tibi in future glorie pignus datur. Si debilis

Septimum

es in hac vita mortali: voca viaticum quo poteris confortari: vt ad regnū peruenias. Et si times euz perdere: potes eū i vinculis caritatis teneret eum sic exactionare: q̄ quicquid recte volueris ab eo obtinebis.

Capitulū octauū quō pprietates māne figura-
bant ⁊ representabant: nō solū effectus: s; etiam p-
prietates huius sacramēti. ⁊ q̄ sunt ille pprietates
Eius aut excellētissimi sacramēti multe
h cōditiōes ⁊ pprietates prefiguratae sūt:
seu significatae per manna datū in deser-
to filii israel pro cibo. de q̄ h̄r exodi. xvi. vt puta qz
descendebat de celo de nocte i deserto cū rore erat
albū: qd̄ defecit filius israel cū intrauerūt terrā pro-
missioni s q̄ ad radiū solis liquefiebat: ⁊ ad ignem
indurabatur. q̄ qui plus colligebat nō plus habe-
bat: ⁊ q̄ dabatur in cibū. Prīmo em̄ sicut dicit̄ exo-
di. xvi. Quantū ad originē descendebat de celo: ae-
reo tamen: non trinitatis. Ecce pluā vobis panem
de celo. scilicet. sola virtute diuina siue virtute natu-
re ⁊ per miraculū. Sic x̄ps in hoc sacramento con-
tentus: quantū ad diuinitatē est de celo trinitatis.
s. persona filii. quantū vero ad aiā est a celo trini-
tatis causatus. ⁊ quantū ad corpus eius virtute ce-
lesti spū sancti in beata virgine formatus fuit. ⁊ in
hoc sacramento virtute celesti trinitatis ⁊ oīpoten-
tia eius continetur: nē virtute nature: sed per mira-
culū. iō Jo. vi. Ego sū panis viu⁹ q̄ de celo descēdi. si-
quidē de celo aereo vt māna: s; de sūmo celo trinita-
tis. de quo d̄r in p̄o. Et sūmo celo egressio eius. Et
ide est: q̄ q̄ māducat hūc panē viuet in efnū. Jo. vi.

Capitulum

dū modo nō exaletur neq; deperdatur p peccatum mortale. Secūdo sicut dabatur in nocte: sic hoc sacramentū datur solū in nocte huius mūdi: vbi nō est cognitio luīosa: sed tenebrosa. ⁊ sub enigmate fidei de diuinis ⁊ spūalibus. Tertio. qz sicut manna dabatur in deserto. sic hoc sacrm datur i hoc mundo: qui est desertū et quid derelictū seu deficiēs oībus bonis spūalibus: nisi a celo descendant. vel i deserto datur: hoc est in corde deserto a consolatiōibus mundanis ⁊ viciosis. Quarto qz sicut manna defecit filiis israel exeūtibus desertū ⁊ intrantibus terrā pmissionis: sic hoc sacramentū datur solum existentibus in deserto huius mūdi. Sed intrātib⁹ celū: quod est nobis pmissū: nō plus datur xps sub velamine huius sacramenti: s; erit de eo claravissio ⁊ perfecta cognitio. Quinto: qz sicut cū manna dabatur: descendebat cū ipso ros de celo: sic cū isto sacramēto digne sumpto: vel saltim ab illo qui est attritus. ⁊ non habet cōsciāz vel affectū peccādi mortaliter et nō ponit obicē: datur ros grē hitualis cū sequela oīm virtutū ⁊ donozū: ⁊ etiā ros grē actualis feruentis caritatis si nō ponat obex. Sexto qd sicut manna erat albū et purū ad modū niuis: p qd significatur puritas: Ita hoc sacrm a pura cōsciētia dz recipi. ⁊ vltra facit triplicē puritatē in recipiente ipm: qui est cōfessus ⁊ attritus ⁊ nō hz affectū peccandi mortaliter. Primus ergo effectus est: qz remittat pctm mortale: faciēdo de attrito contritū. Secūdo facit puritatē remittēdo pctm veniale: dādo feruorē caritatis qui est vna res significata hui⁹ sacramenti. Tertia puritas et effectus est remissio

seu diminutio pene pcti rōne predicti feruoris: qñ
 imo per susceptionē huius sacramenti in voto vel
 proprio vel ecclesie i suscipiētibus baptismū: peni
 tentiā: et alia sacramenta remittit originale pecca
 tum in baptizatis. et datur gratia oībus. Nam vir
 tus huius sacramenti in quo est fons gratiarū diri
 uatur per participationē in aliis sacramētis. Sep
 timo: qz sicut ad radū solis manna liquefiebat et ad
 ignē indurebatur. Sap. xvi. sic hoc sacramentum
 in cordibus vanis: per vanitatem ad modū solis re
 splendere volentib⁹: liquefit seu euanescit ad eorū
 dānationē q̄tū ad huius sacramēti effectus. Sed
 in cordibus caritate ignitis: perdurat ad vitā eter
 nam. et rō huius est: qz ille qui non viuit vita spūali
 caritatis. vel saltem q̄ nō est ad hoc dispositus p cō
 fessionē et attritionē: capax nō est nutrimenti vite
 spūalis: nec est vnibilis christo: sicut sunt illi vani
 Sed ecōtra est de ignitis caritate. Octauo: qz sicut
 ille qui plus colligebat de illo manna nō plus ha
 bebat: sed solum ad sufficientiā. et qui minus colli
 gebat non hēbat minus: s; quilibet hēbat plenam
 mensurā que dicebatur gomoz. que cōtinebat scōz
 aliquos quartā parisiensē cū dimidiā. Si p̄ qui to
 tam hostiā consecratā vel plures simul sumit: non
 habet plus de integritate xp̄i et de effectibus hui⁹
 sacramenti q̄ ille qui partē vnicā hostie cōsecrate
 sumit. nec plus de christo sumit tota cōitas in om̄i
 bus hostis: q̄ vnus homo in vna vel parte vnius:
 quia totus xp̄s sub qualibet parte hostie vere et re
 aliter continetur.

¶ Capitulum nonū de q̄ttuor hui⁹ sacramēti effecti-

ius repñtatis p māna vt ē cib⁹: et p spēs sacramē-
tales panis et vini ⁊ pditiones ipsorū q̄ repñtant et
efficiunt p hoc sacm: qui sūt illuīare ad deū cogno-
scendū: grām viuificantē causare: delectare: glorifi-
care: et q̄ modo se coaptat desiderio spiritali ipm
manducantem

māna insup nedū repñtabat hoc sacfz: q̄tū
nec ei⁹ effectus q̄itatē et modū ipm susce-
ipientiū vel susceptionis ei⁹ modo ī supe-
riori ca. p̄dicto: sed etiā ei⁹ affectus repñtabat et fi-
gurabat aliter. s. p pprietates et cōditiones ei⁹ in q̄-
tum erat cibus: sicut spēs sacramētales panis ⁊ vi-
ni date p modū cibi ⁊ pot⁹ repñtāt seu figurāt ⁊ suo
modo efficiūt spūaliter ī sumēte hoc sacm: effect⁹
quos cib⁹ corpalis corporaliter facit ī sumēte ipm
Nā sacramēta noue legis efficiūt quod figurant si-
cut aqua baptismi corp⁹ mūdans et refrigerās aīe
mundificationē ⁊ refrigerationē p grām significat
et efficit. Primo em̄ tā māna q̄ hoc sacm seu spēs
eius in cibo ⁊ potu pponūtur: q̄bus nichil ē nobis
noti⁹ cū q̄tidie a nob. etiā pluries: sumant. Nec de
alia re tā sollicitē inq̄rim⁹: sicut de qualitate subā ⁊
bonitate ipsorū: q̄ intra nos recipiūtur et ab his de-
pendet vsq̄ a nra. Ideo signū q̄ ī illis q̄ hoc sacramen-
tū digne sumūt est et causat̄ noticia dei qua medi-
ante homo sciat reprobare malū et eligere bonum
Significatur etiā et causat̄ in aīa sollicitudo vt per
amplius illū cognoscere desideret sobrie ⁊ reuerens
ter meditādo quid quale ⁊ q̄tū sit quod tractat ⁊ re-
cipit. Et ideo d̄r panis vite ⁊ intellect⁹: quo. s. itelle-
ctus hic illuīatur p fidē et dona: ⁊ p gliaz in patris

Nonum

Secūdo q̄z cibus bonus tā manne q̄ panis ac pot⁹ grat⁹ ē z dilect⁹ ip̄o sumētī: nō p̄ hoc significat̄ z effi-
cū q̄ hoc sac̄m datū p̄ modū cibi et pot⁹ grati: ista
refectio spūalis gratissima ē et puocat appetitū ad
amandum deū tanq̄ cibum spūalē gratissimū: deus
aut̄ diligit diligētes se cū mutuo amore qd̄ fit p̄ gra-
tiam cū sua sequella: et p̄ idē significat̄ q̄ in hoc sa-
cramēto datur gr̄a virtutes iheologice et morales
et dona sp̄ū sancti spūaliter q̄bus amat̄ de⁹: z etiam
gr̄a actualis feruoris caritatis de nouo videlz ī illo
qui est p̄fessus debite et non h̄z aliquē peccati mor-
talis affectū: sed p̄pter aliquē defectū est solū attri-
tus et nō cōtritus. vt supra dictū est. In illo vero q̄
iam gr̄am hēbat roborat̄ et augetur cū p̄dictis. An̄
bz ad habreos nono. Sanguis xp̄i emūdabit cōsciē-
tiam nostram ab operibus mortuis: id est a peccatis
et per gratiā. s. in hoc sacramento. Et ecclesia dicit
in quadam collecta. Sit ablutio scelerum. Datur
etiam gratia in recipientibus alia sacramenta vir-
tute huius sacramēti in voto. s. seu p̄posito ipsi⁹ v̄l
proprio vel ecclesie: vt supradictū est Et de duobus
p̄dictis effectibus intelligitur qd̄ dictum est: qd̄
vocatur panis vite: quantū ad gratiā que viuificat
aiam: z intellectus in quātū illuīat intellectū qd̄ fa-
cere non posset: nisi eēt panis viuus et intellectual̄
scz filius dei. Qz nemo nouit patrē nisi filius z cui
filius voluit reuelare. Et sic patet q̄ plus facit q̄ ci-
bus corporalis: quia scilicet viuificat mortuum: fa-
ciendo de attrito contritum per vitā gr̄e. Ideo Jo.
vi. dicitur. Qui māducat me ipse viuet propt̄ me.
cū

Capitulum

et q̄ dat vitā mūdo. et Jo. i. d̄z gratia. s. quo ad viut
ficationē: et veritas quo ad illuinationē: per iesū xp̄z
facta ē. s. in hoc sacramēto. Saluator igit̄ noster vi
dens hoīes errare in cōsideratione et appetitu inor
dinato creaturaz et deficere in cognitiōe: timore et
amore dei instituit misericorditer hoc sac̄m modo
p̄dicto taliter: q̄ p̄ ip̄z dictū cognoscim⁹ et amemus
Tertio qz cibus bonus tā manne q̄ panis causant
delectationē: ideo significatur et efficitur per hoc sa
cramentū magna delectatio spūalis in ip̄o suscipiē
te. qz manna cadēs de celo: ad modū semis coriādz
regulariter habebat mellis dulcedinē: sed in hoīb⁹
bonus habebat delectamentū ⁊ sapiditatē cui⁹ cū q̄
saporis quē desiderabāt deseruens et se p̄formans
sp̄oz appetitui ex miraculo. vt dicūt Augu. de Vita
et alij. Et de albertus mag⁹ dicit. Sicut aures di
uersoz verba dei audientiū in eodē verbo diuersas
illuinationes inueniūt p̄ vniuscuiusq̄ facultate:
Ita fauces diuersoz habēt cibū gustātū diuersas
grāz inueniūt refectōes p̄ vniuscuiusq̄ necessitate
nisi fauces aliena amaritudine sint infecte. ifirmis
em̄ oia amara vidētur: vt ait phlūs. Sed malis il
lud māna videbatur insipidū et in eoz aīa nauseaz
causabat. exodi. xvi. Et sicut hoc sac̄m: q̄tū in se est
causat delectationē spūalē in ip̄m digne suscipiētē
que omē delectamentū excedit corporale. sc̄dm mē
surā tñ desiderii et deuotionis actualis: facitq̄ desi
pere omnē delectationē carnalē sicut fuit in petro
magna delectatio in trāsfiguratiōe: et in paulo oīa
arbitrāte vt stercoza p̄pter xp̄m: et sicut in martiri
bus cōtingit oīa p̄pendentibus p̄pter xp̄m. Isce

Quartum.

enī in ip̄is amaritudo passionis sit: est tñ delectatio
ppter experiētiā consummati amoris quē aia sentit
cū videt se tantū amari q̄ deus pro ea se tradidit in
tā acerbissimā mortē. Et tūc effectū h̄z in presenti
vīa imperfecte. vel quādoq; etiā nō h̄z: q; nō expe
dit salutē. vt dicef in ca. quarto. sed in patria pfecte
per gl̄iam et fructiōnē. Et iō quartus effectus eius
est gl̄ia. de quo dñs ait. Qui māducat meā carnē et
bibit meū sāguiez habet vitā eternā ꝛc. Et aug. di
cit q̄ eos a q̄bus sūtur imortales ꝛ incorruptibiles
facit in societate sc̄tōꝝ vbi pax erit et vnitas plena
atq; pfecta. et ide vocat calix nouit eterni testamē
ti. Quomodo aut se coaptat i hac vita desiderio sp̄i
rituali bene regulato digne suscipiētib⁹ ip̄z hoc de
clarat Ambrosi⁹ dicēs Si febrib⁹ praue ꝛcupiscētie
estuas x̄ps tibi fōs ē: ad te refrigerādū. Si vulnus
peccati curare desideras medicamentū ē ad te sanā
dū. Si tenebras ignorātie fugis: lux ē ad te illuian
dū. Si cibū mētis queris: alimentū ē ad te refocillā
dū. Si celū desideras via ē ad illuc gradiendū. Jo.
xlii. Ego sū via veritas ꝛ vita. via quidē: in q̄d aug⁹
sine errore querentibz: veritas sine falsitate iueni
entibus: et vita sine morte gustantibz. Et sic cōclu
dendū ē cū beato ābroso. gustate igif et videte qm̄
suauis est dñs. Sicut tñ māna nauseaz causabat in
malis et nō dulcedinē: sic hoc sac̄m has delectatio
nes non dat ip̄sū indigne sumentib⁹. Nam qui mā
ducat et bibit indigne iudiciū sibi māducat ꝛ bibit

Capitulum decimū de alijs effectibus etiā p̄i
cipalibus huius sacramenti significatis per cibuz
māne et per species sacramentales que sunt corro

ac
Original
de abro

Capitulum

bozare et defendere: augere in gratia p̄seruare fa-
cilis a pctō resurgere si reciduetur ⁊ q̄tiōre reite-
randi pctā non est abstinendū a coīone.

¶ Ij sūt effect⁹ hui⁹ sacramēti p̄ cibū tā mā-
ne q̄ sp̄ez cibi et pot⁹ rep̄itati vltra p̄dic-
tos quattuor effect⁹. ¶ Quito igit̄ cibū
tā māne q̄ sp̄ez panis et vini cōfortat: corrobora-
t fornicat siue munit vitā cōtra interi⁹ corrūpentia
ad mortē: q̄ cōtra exteriora. Hō em̄ hñ cibatur ⁊ nu-
tritur meli⁹ se defēdit ab vtrisque corruptiuis. p̄ qd̄ si-
gnificatur q̄ cib⁹ spūalis hui⁹ sacramēti p̄seruata
futuris pctis tā p̄cedētibus ab intra a cōcupiscen-
tia carnis: q̄ ab extra a tētatione mūdi vel diaboli.
¶ Eñ p̄s ait. q̄ panis cor hoīs cōfirmat videlz p̄ gra-
tiā quā rat cōsequellati⁹ et assistentiā spālez dei hic
exhite. ¶ Eñ p̄s. Parasti in cōspectu meo mensā ad-
uersus eos q̄ tribulant me. nec mirū: qz digne susci-
piens hoc sacramentū hz deū in sociū et defensores
q̄ supari nō pōt Job xxvii. Pone me iuxta et cū
uis man⁹ pugnet p̄tra me. ⁊ p̄s. Dñs illuīatio mea
⁊ salus mea quē timebo: dñs p̄tector vite me a quo
trepidabo. et primo munit hoīem ac si eēt armatus
contra demones. de quo Chrysostom⁹ vt leones flā-
mas spirātes: sic ab illa mēsa dñi discedimus terrī-
biles effecti dyabolo. et p̄s Si cōsurgāt aduersum
me castra. s. demonū nō timebit cor meum. Si exur-
gat aduersū me plū in hoc ego sp̄abo. s. victoriā: in
hoc sacramēto. Scdo defensas a tētatiōe carnis re-
frigerādo estū ⁊ fomité carnis p̄ gratiā. de q̄ p̄s Su-
per aquā refectiōis educauit me. s. hoc sacm̄: aiaz
meā: etiā sensitiuā: cōuertit. s. ad spūalia bona. Ter-
tio defēsat a tētatiōe mūdi: vbi ē vmbra mortis. tā. i. p̄

speris q̄ i aduersis de q̄ ps. Si ambulauero in medio
 vmbre mortis i. mundi: nō timebo mala qm̄ tu mecū es
 s. i. h̄o sacro ¶ Sexto cib⁹ rā māne q̄ spēz hui⁹ sacri
 augmentat corporaliter. p̄ qd̄ significat q̄ cibus spi
 ritualis hui⁹ sacramēti. s. xp̄s: auget grāz hitualē
 virtutes et dona digne suscipiētis et etiā feruorez
 spoz q̄tū in se ē nisi ponat obicē. Sz si recipiēs eēt i
 actuali volūate peccādi venialit̄ impediret augmētū:
 si qdē grē hitualis sed augmentū feruoris. impediret
 etiā refectio spūalis dulcedis actualis. Sed pctā
 venialia iam p̄terita ista non imped. ūt. Et ista aug
 mentatio spiritualis vite: que cōuenit solū habent
 tibus grām: est proprius ⁊ directus effectus huius
 sacramenti. Pro quo notādū est q̄ sicut mors n̄ra
 spūalis est carentia diuine gratie propter peccatū
 mortale vel originale: ita vita spūalis est informa
 tio grē. Cū igit̄ nascamur filii re dei sine vita gra
 tie: ip̄am vitā gratie primo acquirimus per sacm̄
 baptis̄mi. Et si post baptis̄mū hec vita gratie p̄dat̄
 per pctm̄ mortale: potest recuperari per sacm̄ peni
 tentie ⁊ quocūqz modo aia viuat vita gratie p̄ bap
 tis̄mū vel penitentiā: ip̄a est infirma valde ⁊ debilis
 sicut videm⁹ q̄ illi q̄ nouit̄ nascūtur: vel qui ab ali
 qua mortali infirmitate conualescunt: sunt dimi
 nuti ⁊ debiles ⁊ subiciunt̄ infinitis periculis mor
 tis ab intra ⁊ ad extra. ⁊ requirunt̄ q̄ augeātur ⁊ re
 foculentur per cibū: sic baptizati et penitētes parui
 sunt ⁊ debiles spūaliter. ⁊ sūt in periculis mortis p̄
 pter hostes capitales int⁹ ⁊ extra. iō idigenē maxi
 ma cura et sollicitudine vt crescant spūaliter et
 confortentur. Ad quod faciendum hoc sacramen
 tum institutum est principaliter, per quod anima

Capitulum.

efficitur sana gratiosa: fortis: et crescens in gratia. s. per hunc cibū spūalē: donec perficiatur in gloria. Septimo cibus tam manne q̄ specierū hui⁹ sacramenti: ex quo auget ⁊ roborat cibātū vt dictum est: melius dispositus est ad prosequendū et cōtinuandū cibū suū et effectū eius. ⁊ per hoc significatur q̄ hoc sacramentū facit perseuerare in vita gratie vsq̄ in finē vite: quantū inesse est: nisi hoc proueniat ex defectu ⁊ negligentia sumentis. ⁊ in misterū hui⁹ helyas in fortitudine cibi illius quem sumpsit: qui hoc representabat sacramentum: ambulauit ⁊ peruenit vsq̄ ad montē dei. Octauo ex quo cibus tam manne q̄ specierū predictarū illuiat: auget: corroborat. ⁊ sic de alijs effectibus predictis. Et inde sequitur q̄ si cibatus cadat: melius releuatur. significatur q̄ si ex hūana fragilitate aliquis peccet p̄ sumptionē huius sacramenti: vberius releuatur a peccato. Sicut videmus q̄ hoies robusti velocius resurgunt post infirmitatē vel alias. Aliud esset si peccarent ex certa malicia: quod est cōtra illos qui timent celebrare ex hoc moti: qz deterius ē post sūptionē hui⁹ sacramēti recidiuare. allegātes illud Noli amplius peccare ne deterius tibi contigat. Sed vt rñdet sanctus Bern. libro de religioe xp̄iana. in illa auctoritate phibeť propositū peccandi. ⁊ nō dicitur tam non pecces: sed noli peccare. ⁊ iō hoc nō obstāte recurrendum est hūiliter et deuote post recidiuū ad istud sacm̄ in remediū ⁊ nō diffidendus. Unde aug⁹ Secure accede: panis est: nō venenum. Alii ab hoc sacramēto abstinēt dicētes. Nō potero vt dubito post cōionē abstinere. Sed debent p̄side

Decimum.

rare: & septies in die cadit iustus & resurgit. Ideo si ex fragilitate cadūt. sepe etiā hoc sac̄m debēt accipere vt resurgant. Si enī duo in lutum cadant & turpiter sordidētur laudatur ille qui se lauat & mūdāt. & insanus reputatur qui vult sordibus manere timēs periculū futurū cadendi. de quibus ait ps. Trepidauerūt timore vbi non erat timor. Deberēt enī sperare in hoc sacramento huīliter & deuote penitēdo. cui desperādo faciūt iniuriam et blasphemīā. Et de hoc ampliora dicētur. capitulo. xiiii.

Capitulū vndecimum iterū de alijs effectibus huius sacramenti vt est sac̄m q̄ sūt: nutrire seu vni re restaurando pct̄m veniale & mortale: penam remittere. a futuris peccatis p̄seruare: & oīa bōa xp̄i & sc̄tōz participare: incorporādo xp̄o: & q̄ sacerdos hoc sac̄m sumit pro tota ecc̄la: & quare bonū ē mortentibus hoc sumere sacramentum.

Qz bonus cibus tā māne q̄ sp̄rū huius sacramenti atq; pot̄: nutrit: & vni seu fit vnū cū nutrito: p̄ hoc significatur decim^o effectus hui^o sacramenti. s. q̄ nutrit in gr̄a suscipientē ip̄m: incorporat et facit ip̄m vnū. maxime in caritate cū xp̄o seu deo: ita q̄ efficitur amicus specialis: secretus: et familiaris ipsius. Et inde sequūtur effectus indicibiles & inestimabiles qui ex amicitia caritatis proneire p̄nt: vt puta q̄ a deo obtinēt quicquid recte desiderāt & appetūt. Nam amicorū idē est velle & nolle. & sic si quid recte volūt hoc de^o vult saltē necessariū ad salutē. Itē efficitur oīb^o inimicis fortiores: vt eoz saluti nihil nocere possit sc̄dm aplm. Diligentib^o deū oīa cooperantur in bo-

Capitulum

num hñt etiã angelos sēper ad suã defēsiōnē patof
nisi a deo se auerrāt. Et ex tali icorporatiōe seu vnio
ne sequūtur tres alii effect⁹ secundarij. s. p̄mo remis:
sio pctōz venialiū. Sc̄do remissio reatus mortaliū
et tertio p̄seruatio a pctis futuris: quozū duo p̄mi
repūtant̄ p̄ cibū manne et sp̄z inōytū reparat dep:
ditū per peccatū mortale ⁊ veniale. igitur. Undeci
mo: qz talis cibus bonus restaurat ⁊ facit bonū co
lorē corporalē: significatur q̄ bonus color faciei aie
reurescit ⁊ restauratur: q̄. s. color est grā actualis
seu feruor caritatis ⁊ delectatio in deo: qui fuit de
perdit⁹ vel diminutus ex insultu et tumultu pctōz
venialiū que ex fragilitate p̄cedūt. p̄p̄ quod deco
lorata est facies aie. Et̄ aia minus grata ē deo sp̄o
suo. Duodecima: qz predictū bonū nutrimentū
seu cibus restaurando deperditū tollit. scabiē. signi
ficatur q̄ per nutrimentū huius sacramēti restau
ratur deperditū per peccatū mortale quod est sca
bies aie propter quã capilli sanctarū meditationū
et affectionū crescere nō possunt: v̄puta restaurā
merita deperdita ⁊ virtutes: ⁊ tollit̄ reatus pene dñ
modo ista vnio perfecte ad xp̄m fiat vel sc̄dm modū
deuotionis ⁊ vnionis ad ip̄m: tollitur vel diminiuit̄
Licet enī inquantū est sac̄m nō ordinetur⁹ directe
ad satisfaciēdū pro recipientibus: tñ satisfacit pro
pena ratiōe feruoris caritatis p̄ ip̄z cōsequenti. Jo
h̄: Math. xxv. Qui p̄ vob. s. sumentib⁹ ⁊ p̄ multis
sc̄z aliis: effundetur in remissionē peccatorū. Unde
legitur q̄ cū quidā religiosus post matutinas ora
ret pro vno alio religioso nup̄ defuncto sibi dilecto
qui sine eucharistia obierat: vidit circa custodiam

Undecimum

corporis xpi parua umbra volitantem: qua in virtute sacramenti adiuravit. Que respondit sibi: ego sum aia socius. Et meum affectum ad hoc sacrum sumendum sic ostendo: quo tamen in morte carui. Cui ille Ergo optimum est hoc sacramento muniri decedentem. Respondit aia. Nequaquam explicare valeo digne concitantibus quante pene remittantur. Et quia sacerdos est persona publica et quasi os vniuersalis ecclesie. ideo non solum ut est sacrificium: sed etiam ut sacrum a sacerdote sumptum: debet vegetare corpus totius ecclesie. Et sic pro eadem ecclesia est satisfactorium. Quantum vero ad tertium effectum qui sequitur ex tali incorporatioe et unione qui est preseruatione a futuris peccatis: potest sic representari. Quia sicut sponsa habens pellem rugosam et vlcerosam: est aspernabilis a sponso suo. Sed per bonum nutrimentum efficitur leuis et suavis tactu. Sic aia quamdiu subiacet variis concupiscentiis: passionibus ac aliis motibus turbulentis quibus inclinatur ad peccata futura: non admittitur in christi dulcibus amplexibus. sed per huius sacramenti nutrimentum deuote susceptum: et per gratiam eius suscipiens a fomite purgatur vel refrigeratur. et a malis inclinationibus preseruatur: ne in peccatum cadat. sed fit ut mundus sibi adhereat. Quia igitur aliquis post deuotam huius sacramenti susceptionem sentit se peccat: venialibus minus subdit: carnalibus motibus agitari: panibus urgeri: iracundie facibus succedi: indignatione grauari: suspitionibus agitari: impatientie stimulum urgeri: malis desideris accedi: iudicis temerarius inquietus: ceterisque quotidianis impulsibus et defectibus minus substerui pro huius sacri susceptionis gratias agat deo in hoc

sacramento qui istos effectus in eo causauit. Et quia
 tam manna quam panis et vinum: quorum accidentia sunt hic sa-
 cramenta: efficiuntur et constituuntur unum ex multis
 granis manne: frumenti: vel racemorum: aut guttis vi-
 ni. Ideo hoc sacramentum per ista significatum signa-
 tur efficere incorporationem et unionem recipientis
 ipsi cum christo capite eius et cum membris ipsius per cari-
 tatem que facit omnia contra secundum illum articulum fidei. San-
 ctorum comuniones. Unde albertus magnus dicit
 Per verum corpus christi omnes nos omnibus christi gratis
 et omnium fidelium coicamus: propter quod etiam comunio
 dicitur. ut si quid deficit in singulis omnium sanctorum abun-
 dantia suppleatur. In hoc sacramento habemus et
 obtinemus virtutes patriarcharum: revelationes pro-
 phetarum: dignitates apostolorum: victorias martirum
 sanctitatem confessorum: mundiciam virginum: caritatem ange-
 lorum: et sic de alijs gratis per sanctorum comunem intellectis.
 Ex predictis patet quod illi qui sunt in infirmitate mortali consti-
 tuti debent valde esse solliciti sicut ipsorum amici pro
 ipsis de receptione huius sacramenti ut percipiant eius
 fructus et fiat de attritis et triti ad confortandum eorum
 animam: que habet longam et ignotam viam ambulare: et ad
 saluum conductum nec non ad illuminandum eam ut bene et
 recte gradiatur per viam incognitam quasi dicendo. Mo-
 ram fac michi viam tuam qua ambulem et ei dicat
 vias tuas domine demonstra michi ac etiam ut sit protector
 et defensor cum angelis sibi assistentibus contra mirabiles
 et infatigabiles insultus ac tentationes demonum: et
 alias: in agone mortis. Ita danielis vi. dicitur quod milia
 milium ministrabant ei et deus cetera milia assistebant
 ei. Fugiunt etiam et timent demones sanguinis christi et

Duodecimum

passionē eius quibus deuicti sūt in hoc sacramēto re-
presentatos et ad ipsos boni angeli concurrunt

Capitulū. xii. quomō et quō faciēdo p̄cipiūtur esse
eius p̄dicti et quō isti effect⁹ p̄ueniūt sacramēto rōe
xp̄i cōtenti: passionis sue rōe cibiet rōe sp̄z et de mō
sumendi ip̄m sacramentaliter et spiritualiter ad ef-
fectus p̄dictos obtinēdos.

Sed aīa q̄ vult hīs ip̄guari effectib⁹ sp̄a-
liter p̄ cibū istū os q̄ ip̄z sp̄ualiter masti-
cet p̄ diligentē et deuotā meditationē bo-
nitatis dīne et hūanitatis xp̄i hīc cōtente et carita-
tis xp̄i ac b̄nificior⁹ ei⁹. et q̄ ipsū deū incorporat per
seruidā delectationē quō fit alit̄ q̄ i corpali cibo. nā
ille cōuertitur i cibatum: sed hīc homo cibatus cō-
uertit̄ in ipsū cibū q̄ xp̄s est. i. trāsformat̄ p̄ amorem
caritatis quē causat et auget. q̄ amorē vis transfor-
mat̄ in amātis in amatū. Quā augu. in persōa xp̄i sibi
biloquētis ait. Hec tu me mutabis in te sicut cibū
carnis tue sed tu mutaberis in me s. p̄ amorem mō
p̄dicto. Hec aut̄ i corpore fit p̄fecte: cū hō rā in acti-
bus exterioribus q̄ interioribus trāsformat̄ et assi-
mulat̄ xp̄o. interiorib⁹ quō dē. si in sē sibus teneat debitā
circūstātiā ex n̄ applicādo eos ad p̄ria sue salutis: s̄
ad ea q̄ diuino honori et pp̄rie p̄sūt salutis. si i igres-
su modestiā teneat: in habitu congruā decentiam
in ope viuacitatē virtuosā: in cōuersatione exēplari-
tatē luīosā. Mathei v. Sic luceat lux v̄ra corā hoī-
bus vt videāt opa v̄ra bona et glorificēt patrē v̄m
q̄ est in celis. In interiorib⁹ v̄ro actib⁹ puta in itel-
lectu: h̄ndo iugiter de deo et salute meditationē assi-
duā et regulādo totā vitā scōm rōnez rectā dei bene

placitū & legē involūtate: habēdo feruidā dei dile-
 ctionē: qua semp perficere conetur que pertinent
 ad dei laudē: suiq; & primi salutē. in cōcupiscibilis:
 habēdo quendā gustū interne suauitatis spūalis. &
 refutando mūdāna ei cōtraria. Et in irascibili: hñ-
 do repugnantia ad oēm actū recte rōni & diuine legē
 contrariū: que oia facit hoc sanctū sacm̄ q̄tū in se
 est. lz impfectio nostra ista frequēter ipediat. Pre-
 dicti aut oēs effectus cōpetunt huic sacro ex quat-
 tuor que in ipso sūt & cōsiderantur. & que istos effe-
 ctus signit. Primo rōe cōtenti realiter in hoc sacro
 quod est xps. rōne cuius pōt efficere oēm effectum
 spūaliter & sacramentaliter veniēs in hoīem: que
 spē xps potuit veniēs in hūc mūdū. vt dicitur cap.
 xxvii. Secūdo rōe passiois & mortis xpi in hoc rep-
 sentate sacramēto. & sic eūdē effectū habere potest
 quē ipsa passio. Unde sanctus Tho. in legēda ait. vo-
 catur ipa carnis immolatio que sacerdotis fit ma-
 nibus: christi passio: mors: crucifixio: nō rei verita-
 te: sed significati misterio. Unde Crisostomus. Tā-
 tum valet celebratio missę q̄tū mors xpi. Tertio rō-
 ne modi comedendi hoc sacramētū. s. per modū cō-
 bi vnientis & incorporantis xpo spūaliter: & sic h3 p-
 dictos effectus vt declaratū est. Quarto rōne spe-
 cterū huius sacramēti panis & vini que fiunt ex ml-
 tis granis & racemis in vnū panē & vinū reductis p-
 quod significatur effici quicquid sequitur ex vnioe
 & amore caritatis ad ipm xpm & oēs sanctos q̄ sūt
 membra xpi. & sic facere potest quicquid possūt fa-
 cere amici adinuicē. iō dī in canone. Quotquot ex
 hac altaris participatione sacrosanctū filii tui cor-

pus et sanguinem sumpserimus: omni benedictione celesti et gratia repleamur. Et quibus effectus predictos hoc sacramentum habeat principaliter et directe prout est sacramentum in quantum sacramentaliter digne suscipitur effectus predictos habere potest in illo qui ipsum suscipit spiritualiter et in voto seu desiderio sanctorum modo sue deuotionis et feruoris. Sacramentaliter autem suscipitur quando ipsum sacramentum ore recipitur. Sed spiritualiter solum sinitur: cum accipitur res huius sacramenti. scilicet gratia et desideratur sumi hoc sacramentum: sed realiter non accipitur. de quo modo augustinus ait. Crede et manducaisti. Et sic suscipiunt spiritualiter hoc sacramentum illi qui deuote desiderant ipsum realiter sumere et nichil habent contrarium. Sed non audet vel propter periculum vomitum vel quia sacerdos eis ipsum denegat quibus humiliter petant: vel quia non habent copiam sacerdotis qui ipsis confessis eucharistiam ministret: licet sint contriti. vel quia ex humilitate et reuerentia non audent ipsum sumere. et sic de aliis. Et tales qui magnam desiderium habent suscipiendum ipsum possunt quotidie ipsum comitari spiritualiter. et maxime audiendo missam. et percipere predictos effectus secundum gradum desiderii et deuotionis ipsorum et ex voto eius. Sicut ex voto baptismi sequitur effectus baptismi in adulto. Et de hoc legitur de quodam habente magnam deuotionem ad recipiendum hoc sacramentum. et propter hoc cum potuit missam quotidie audire. sed timebat vomitum. Et cum mori deberet petiit sibi latus lauari: et in pane mundissimo corpus christi superponi. quod factum: pannus paulatim corpori christi cessit. Et mox ut corpus christi nudam cutem istius hominis tetigit usque ad cor. cunctis videntibus: penetravit.

Capitulū. xlii. In quo ponuntur rñsiones multe ad argumentū dicentū Ego facio quod possum ad digne cōdicandū ⁊ tamē effectus p̄dictos nō p̄cipio: ⁊ quare fr̄ quētiua nō recipitur etiā a laicis attētis p̄dictis effectibus: ⁊ quid dicendū est pro sumendo ip̄m quorūdie sp̄ualiter

Et si quis cōtra p̄dictos effect⁹ dicat ⁊ arguat. Ego q̄tū possum me dispono ad hoc sacramentū deuote ⁊ digne suscipiēduz ⁊ tamen p̄dictos effectus ⁊ maxime delectationez seu delectamentū q̄ ex p̄dictis effectib⁹: ⁊ receptionē p̄dicti sacramēti dictū est effici in me nō p̄cipio: nec audio q̄ aliquis sentiat: nisi forsan miraculose. ⁊ paucissimi sunt: etiā excellentes: qui hoc p̄ceperunt. Ad hoc argumentū aliqui rñdēt q̄ nō est de rōne nec de necessitate huius sacramēti q̄ talium gratiarū seu effectūū experimentalē noticiā v̄l sensum haberemus q̄ diu per fidē in hoc mūdo ambulamus. In quo mūdo nullus scit: an odio vel amore dignus sit. ⁊ iō non habētur in hac vita mortali p̄fecte isti effectus: nec sentimētū ip̄ozū vel experimē talis noticia. Sed in societate sanctorū vbi pax erit ⁊ vnitas plena atq; perfecta sicut allegatū est p̄ dictū beati augustini capitulo. ix. Alii autē rñdent q̄ quantum est ex parte sacramēti istos effect⁹ ⁊ sentimētum ip̄ozū causat etiā in hac vita: lz imperfecte: sed perfecte in patria. Sed ex parte nostra hos non experimur effectus nec ad delectatiōem p̄dictam p̄cipiendā: nec sumus satis purgati a dispositionibus cōtrariis. sed eas adhuc retinemus. v̄tputa. Quis tu vteris nō feruēter: lz tepide grā huius sacramē

et. id mereris eius sentimētū perdere. Sicut ille q̄
 talentū dñi abscondit. iō apls dicit Horratur vos
 ne in vanū grām dei accipians. Vel hec subtractio
 experimentalis noticie fit ppter tumultu passionū
 et peccatorū venialū que actuales noticiā spūalis
 dulcedis et feruoris caritatis īpediūt: licet nō col-
 lāt augmentū grē et caritatis hūitūalis vel impedi-
 tur p imundas cogitationes: q̄bus nō resistit imo
 est aliqñ aliqua in eis delectatio: licet nō sit consen-
 sus: vel hoc est qz tu q̄ris delectationē in mundanis
 que ē spūali consolationi et sentimēto hoz effectū
 cōtraria. **¶** An bern. Delicata ē cōsolatio diuina et non
 datur admittētibus alienā. et Grego. dicit **D**ū tres
 reges magi q̄sierūt consiliū hūanuz vbi x̄ps nasce-
 retur pdiderūt diuinū de stella. vel hoc ē qz aliq̄ per
 aliquale iactantiā qñq̄ aliis reuelauerūt talē grāz
 eleuando se per supbiā et īmediate illā perdiderūt
 q̄oia īpedimenta sūt spiritualis dulcedis et setimē-
 ti: sicut sapor cibi corporalis īpediūt ppter lingue ī-
 sectionē sed tñ nō min⁹ v̄z ad nutriendū: sic hic non
 īpediūt grā hūitūalis ppter p̄dicta vbi non est pctm̄
 mortale. **¶** Alij v̄o rident ad p̄dictū argumentum
 q̄ aliqñ aliq̄s nō percipiat delectabiliter hos effect⁹
 quos etiam realiter recipit: vel plures ipozū: hoc si
 est ex defectu sacramenti: nec ex actuali indispositi-
 one ipsi⁹ inscipiētis: imo ex parte vtriusq̄ illos p̄ci-
 peret. S̄z dñs ex magna misericordia ei subtrahit sensum et
 delectationē talū grarū et affectionū propter bonū
 ipsius: vt puta vt talis hō in sua s̄ctitate vel p̄prio
 merito non cōfidat vel nō superbiat aut credat hoc
 esse a natura: sed magis hūilietur. vel sc̄do vt dñs

Capitulum

sentet si iste velit querere cōsolationem in mudans
viciōsā ex quo eā non recipit i hoc sacramēto ex pre
sentia xp̄i sp̄sī sui. Sicut spons⁹ aliquñ fingit abire
et se occultauit tētet si sponsa de ei⁹ absētia dolebit
vel delectationē cū alio q̄ret. Quñ nō debet q̄rere cō
solationē i alio mundanā. sicut nec t̄tur amisso cō
pare. vel hoc de⁹ facit in hoīe vt timeat t̄iore filiali
et moderato et cū huilitate si i ipsū offēderit saltem
p aliquale negligentia vt ardenti⁹ euz q̄rat et amet
inuentū cauti⁹ custodiat et p̄ficere studeat vt suus
sponsus xp̄s cū maiori gr̄a z cōsolatione: salti in pa
tria: redeat. debet eim de⁹ sēper diligi amore filiali z
t̄iore reuerētiā. vt hoc fit ne corpus destruat z de
biliterur. Nā si dignerecipiēs xp̄m sēper eēt in dele
ctatione et sentimēto p̄dictaz gratiarū sēper vellet
se tunare vigilare et alios p̄ xp̄o pati labores: qz oīa
talia eēt sibi delectabilia durāte tali sētimēto nec
esset obseq̄ū rōnabile. Aliq̄ enī sunt in principio ni
mis fernētes indiscrete in talib⁹ et taliter ex hoc de
bilitant caput suū q̄ postmodū parū facere p̄nt vel
hoc facit deus alicui vt p̄p̄riā cognoscat infirmita
tē: qz nichil p̄t pati de vilipēsioib⁹ z alijs aduersis
nisi q̄ diu dñs suppoit manū suā ip̄m cōsolando vel
ne alios talē cōsolationē nō h̄ntes despiciat z de eis
male iudicet z hoc frequēter puenit deuotis qui ta
les h̄nt cōsolatiōes et ita hoc fit vt infirmis cōpatiā
tur qui forsā maiora facerent si talē cōsolationē hē
rent: sicut isti qui aliquñ h̄nt talē cōsolationē in hoc
sacramento vel istā sustrationē facit hoī: vt p̄uatio
talīs delectationis et sentimēti sit ei quodā purga

torū. vel hoc sit vt xpo vicē rependat ei se cōforman-
do qui in oblatione quā p̄ eoz alus i cruce fecit fuit
a p̄re derelictus in tā amara passione. Nō est igitur
mirū si digne suscipiens hoc sac̄m vel presbyter: q̄
xpm̄ rēp̄sentat: tali sentimēto q̄hos p̄uuetur. immo
in oblatione huius sacramēti p̄ talē susceptionē ex-
erceatur. v̄ hoc pōt fieri alicui vt magis mereatur
q̄ alii q̄ hoc haberēt sentimēta. sicut magis laudan-
tur qui propriis militant stipendijs. ¶ Aliuero re-
spondent ad predictum argumentum. q̄ aliqui ha-
bere hic possunt magnam et continuam deuotio-
nem cum multis de predictis effectibus. et tamen
ista nō sentiunt: sicut multi q̄ in delicijs viuūt pu-
tant se nō deliciose viuere: et aliqui bñ viuūt qui nō
putant se bñ viuere: sed se maximos reputāt pecca-
tores. ¶ Est enī quidā grad⁹ huilitatis q̄ quis nō
faciliter iudicet iuxta p̄p̄riā estimatiōē si deuot⁹ sit
vel bene viuat aut habeat p̄dictas gr̄as. Et si quis
vlterius arguat: si tot et tāta bñficia ⁊ gr̄e p̄stentur
digne recipiēti hoc sac̄m: q̄uis etiā hoc nesciat mi-
rū est q̄ aliqui sacerdotes p̄pter leuā culpā aut nul-
lam distrahūnt a celebrādo: ⁊ q̄ laici tā raro coicāt
¶ Respondendū est q̄ hoc fit aliqui ad p̄culuz indi-
gne sūptionis euitandū vel p̄suspensionis vel cōten-
ptus ⁊ ad magis venerandū tantū sac̄m etiā ange-
licis spiritibus admirādū et pa uendū. veruntñ ta-
les timidi et quandoq̄ pusillanimes in recompen-
sationem frequentis sumptionis sacramētalis p̄nt
q̄tidie sumere seu māducare spūaliter hoc sac̄z cre-
dēdo i eo p̄tēta ⁊ cū fernēti deuotōe ip̄z desiderādo:

D. IIII

utputa dicēdo sibi et p̄cipue i missa. **O** dñe q̄ liben-
ter celebrare et coicare si scire me dignū eē. Sed qz
ex huilitate hoc michi nō licet et nō audeo rogo cle-
mentiā tuā vt ad me spūaliter venire digneris: et ani-
mā meā famelicā tua p̄ntia effectibus tui sacramē-
ti reficere et hec vel silia dicēdo: pōt q̄s tantā deuo-
tionē et tā feruēs desiderū hēre ad hoc sac̄r̄ q̄ effe-
ctus hui⁹ p̄ciperet sacram̄ti: etiā excellētī⁹ q̄ multi
sacerdotes minus deuoti et aliūde distracti.

¶ Capitulum xiiii. de digue sumentib⁹ istud sac̄m q̄
modo se dñr̄ p̄parare et cognoscere si sint debite p̄re-
parati. et vtrū sacramētū digue susceperit. et qd dicē-
dū est corā sacramento āre q̄ suscipiat et de magna
deuotione sanctitate et reuerentia habenda exem-
plis facti: iohānis baptiste sancti marci et aliorum
et de multis p̄tinentib⁹ ad reuerentiā hui⁹ sacramē-
ti q̄ dicuntur et fiūt i missa q̄ cū hō fecerit oīa q̄ potu-
it se p̄pando adhuc i sua idustria nō cōsiderat sed se
nihil eē et idignū de se reputet iō i man⁹ mie ei⁹ se p̄t-
ciat. et d̄ h⁹ poif pulcerimū exēplū. et q̄ si obstātib⁹
tribulatōib⁹ p̄ctōz in sēsualitate si volūtas nō p̄sen-
tiat: sumēdū est h⁹ sac̄m. vt cōtra talia det remediū
Iso superi⁹ de s̄ctissimo eucaristie sacra-
mento et i eo cōtentis de causis iustitio-
nis eius et de effectibus ei⁹ i q̄tū sacramē-
tū: nūc videndū est de suscipiētib⁹ ipsū: t̄p̄mo de di-
gna suscipiētibus in q̄bus cāt effectus p̄dictos: et
postmodū in aliis capitulis. de indigne sumētibus
q̄tū ad digne suscipiētes. **¶** Notādū est q̄: vt dictū
est super: 9: et p̄sertī in p̄rio ca. totus xp̄s deus et hō
creator conseruator gubernator redēptor et iudex nō

Decimūquartum

ster. realiter et veraciter ē in hoc bñdictissimo sacra-
mēto cū assistētia multoz āgelozū et gñaliter oīa q̄ ī
eo sūt ibi cōtinent̄ z cum ip̄e sit rex gl'orie. p̄s dicēte
Quis est iste rex gl'ie. locū gl'orie et decoris redit ī
illo ī quo suscipit̄. An̄ p̄s ait. Dilexi decorē domus
tue et locū hītatōis gl'ie tue. Cū etiā s̄r̄scr̄s s̄cto-
rū decet illū in quo suscipit̄ vt in tēplo sanctū eē. p̄s
dicēte. Domū tuam decet sanctitudo p̄pter qđ nos
admonet dicēs. S̄cti estote qm̄ sanct' sū. Ex hoc
patet cū q̄ta deuotiōe z reuerētia sit ad hoc sacm̄
accedendū et hoc q̄busdā exēplis declaraf. Inā bea-
tus Jo. baptista in vtero matris s̄ctificatus a pue-
ricia in heremo p̄uersatus a dño inuitat' vt eum ba-
ptisaret. de cui' magna s̄ctitate dñs dicit. q̄ inter
natos muliez non surrexit maior iohanne baptista
Contremuit et nō audet sanctū dei verticē tangere
sed clamat cū tremore. S̄ctifica me saluator. q̄to
magis nos pctōres in hoc sacramēto t̄ere debem'
cū totū xp̄i corpus inuim'. Beat' etenī marc' suū
abscidit policē vt iēptus eēt sacerdotio: tantū reue-
rebatur corporis dñici cōsecrationē Quidā p̄terea
senex heremita ab aliis electus et ab episcopo in sa-
cerdotē ordinatus ait. licet sacerdos ordinat' sim
tñ in vita mea nō conficiā se reputans indignuz cor-
pus xp̄i conficere. Et cēturio. Math̄i viii. dño sibi
di. Veniā z curabo eū zc: ait. Dñe n̄ sū dign' vt itres
sub tectū meū: sed tñdic x̄bo et sanabit' puer me'
Princeps etiā apostoloz in miraculo xp̄i de capti-
ōne pisciū p̄territus inquit. Recede a me dñe qz hō
peccator sū. sic ergo quilibz cū profūda huilitate ma-
gna reuerentia deuotiōe z timore debet ad hoc ac

Capitulum

cidere sacramentū: se videlicet ad h^o digne p̄pando
De quo ap̄ls. i. ad Corinthios. xi. Probet aut̄ seip
sum homo. et sic: et non aliter: de pane illo edat: et de
calice bibat. Alii cibi bene probandi sunt: nō autē
iste. qz est probatissimus. sed probandus est ille qui
eū est sumpturus an scz dignus sit hoc sacramētū
suscipere. se videlz ad hoc bene preparādo. De quo
ps̄. ait. Preparatiōes cordis eoz audiet auris tua.
Prima preparatio est in discussione conscie quam
sic debet examinare. vt nullū angulū relinquat in-
discussum iudicando de oibus actis et inclinationi-
bus suis per examē conscie sue. de quo ps̄. ait. Honor
regis. s. xp̄i in hoc sacro iudiciū diligit. s. penitētie
examen. alioqn iudicabitur. Jō ap̄ls dicit. Si nos-
metipos iudicaremus: non vtrqz iudicaremur. Se-
cunda p̄paratio est extirpatio oīs immūdicie. de q̄
ap̄ls ait. Expurgate vetus fermentū: qđ fit: dolēdo
de peccatis preteritis et cauendo a futuris: cū p̄po-
sito satisfaciendi. Tertia preparatio est excussio omīs
negligentie ad tantū dñm suscipiendū. Si em̄ i do-
mo tua regem vel imperatorē expectares venturū:
quanta solertia domū tuam disponeres et munda-
res: tantomagis regi regum omnipotēti deo in hoc
sacramento p̄scientie hospiciū preparandū ē. ysaie
quinguasimo primo. Excutere de puluere. s. negli-
gentie sancte vite. consurge. s. p̄ vigilantia mētis et
corporis. sede hierlm. s. per tranquillitatē cordis. nā
impossibile est ad tantā gratiā peruenire nisi dili-
gens et multa estimatio altitudinis huius sacramē-
ti precedat. Negligentia est quedā neglecte rei p̄-
sumptio et contēptus. Deus aut̄ nō dat sp̄alia con-

Decimūquartā.

temptoribus: cū cōtemptus ab eis elonget. ⁊ hec diligentia est: cū quis prōptus est ad bona opera ppter amorē dei qui nusq̄ ociosus est. Operatur ei magna si est vt ait Gregorius. Hoc etiaz cognoscit cū verbū dei libenter ⁊ delectabiliter auditur. Jo. viii. Qui ex deo est: verba dei audit. ⁊ c. s. auditu interiori: attente: ⁊ deuote. Quarta p̄paratio est si sitis rerū temporalium diminuatur: vt qui desiderare solebat fertunicas multas diuitias: domos ⁊ agros nunc sibi sufficiat hoc quod deus sibi administrat: ⁊ nichil nisi cum deo habere desiderat. S; in eo cōfidit q̄ si ei debite seruiat: sufficientē prouidebit. math. vi. Primum querite regnū dei: ⁊ hec oia aducietur vobis. Nam grā huius sacramēti extinguitur sitis rerū temporalium. Quinta p̄paratio est. cuzq̄ paratus est parcere ⁊ parcat eū offendentibus: etiā q̄tūcūq̄ grauitur: vt deus sua pctā indulgeat. et si cū hoc paratus ē pp̄ deū aduersitates sustinere. Sexta p̄paratio est si excludatur ois irreuerētia. tā mētis q̄ corporis. ⁊ tō dzesse teiun⁹ q̄ hoc recipit sac̄z ab omni alio cibo: sicut in vtero marie xp̄s primus ⁊ sol⁹ p̄cept⁹ fuit. Hoc etiā fit ad p̄seruādū vomitū. Idcirco etiā p̄nit ⁊ insensati ab hoc si cōicāt sac̄o. Eñ p̄verb. ii. Sapia deiq̄ ē in hoc sac̄o dicit. Qui honorificat ⁊ glificat me: honorificabo eū. Qui autē p̄tēp̄nūt me: erūt inobiles. ⁊ iō sūmī p̄tīfices multas indulgētias dederūt honorātib⁹ hoc honorādissimū sac̄z vt diceēt ifra. c. xxviii. Et ad istā reuerētā requirē q̄ sacer. plies suax mānū lauet extre itates si ḡndo q̄ mīma abucit pctā. ⁊ ad hoc sit cōfessio factā ante introitum misse: ⁊ thurificatio ad remouendū prauum odorem sumptio vini post cōmunionem ad

Capitulum

abluendū os ⁊ digitos: ne remaneant aliqua reliquie huius sacramēti. Ad hanc etiā reuerentiā requiritur preparatio ad celebrandū i missa q̄ cōsistit primo in laude diuina que fit in introitu misse: que cōiter sūtur ex psalms. ps. em̄ cōprehendit per modū laudis totam sacrā sc̄pturam. Secūdo p̄sistit in cōmemoratiōe hūili p̄ntis miserie: dicēdo kyrieleyson. Tertio in cōmemoratiōe celestis gl̄ie: cū d̄r Gloria in excelsis deo. Quarto in orōne sacerdotis: vt populus sit dignus tantis misteris. Quinto in instructione ppli ad hoc sacramētū q̄ fit dispositiue: cum legūtur lectiōes prophetarū: ⁊ epistole apostolorū perfecte aut per euāgelium qd̄ legitur a dyacono post q̄ chorus cantauit: ⁊ per gradale: quod significat spūalē leticiā. ⁊ per symbolū quod credimus ex euangelio. de quibus multa dicūtur: cap. xxx. Septima preparatio est p̄meditatio: ⁊ discernendo p̄ fidem hūc cibū ab alio. Nam capacitas hūc sumendi cibū est a spū ⁊ mente per cognitionē fidei ⁊ caritatem que inflāmat ad deuotionē ⁊ amorē ipsius. Non a carne sicut est de alio cibo. Tūc cibis solum sacramentaliter in corpore ⁊ non spūaliter in mēte recept⁹: nō reficit spūaliter: s̄ inficit. Ex quo p̄ q̄ qui incōsiderate ⁊ imparate ad hoc accedit sac̄m: sicut ad aliū cibū quod ē non diiudicare corpus d̄ni: iudiciū sibi manducat ⁊ bibit. vt ait ap̄ls. Octaua preparatio est deuota orō seu eleuatio mētis in deū qua deo ad se veniēt: obuiā pergit: vt hō dicere possit cū ps. Et ego ad te d̄ne clamabo ⁊ mane orō mea p̄ueniet te. Quod fit: si mentē ab exterioribus reuoces ⁊ ad deū cōvertas. Vere enī dignū

Decimūquartum

et iustū est: quod in re que totā excedit naturā: sicut hic
mens a deo per orōnē adiutoriū querat: et ad ipsum
eleuetur. Nonā p̄paratio ē deuotio feruida que ex
orōe oritur. et nichil aliud est quod deputatio sui et oīm
que habentur ad dei seruiciū et obsequiū et ad volū-
tatem eius tanquā summi dñi. Et in ipsa est teneritudo
cordis et feruor bone volūtatis. qua quis faciliter in
lachrymas resoluatur. Tu igitur ante hoc dignis-
simū sac̄m constitutus oculis mētis eleuatis: cor-
de deuoto cū humili tui cognitiōe: ardētī dilectiōe et
affectiōe: dic cū magna attentīōe illud verbū. Dñe
non sū dignus vt intres sub tectū meū: sed tm̄ dic v-
bo: et sanabitur aīa mea. dicēdo autē dñe nō sū dign⁹
hic senti huīliter tuā vilitatē et tuā nichilitatē. Et
intres. tu quies immēsa bōitas et maiestas. etc. sub
tectū meū. i. aīa mea. videlz cōdicando michi tēp̄s
Sed tm̄ dic verbo. i. salutē dona ex grā et sanabitur
aīa mea. s. in p̄senti per grām: et in futuro p̄ gloriam.
Dic inq̄ o deus ad hoc venerabile sac̄m nō suffici-
unt mille anni pro cōdigna p̄paratiōe. quō magis
ego miser indignus sū: qui quotidie pecco. et ta-
mē maxie egeo hac saluberrīma medicīa: p̄cor dñe
adiuua imp̄fectū meū. predicta autē scripta sunt ais
nostra industria agat: se p̄parādo: quicquid pote-
rit ad hoc quod sit absq̄ consciā peccati mortalis et fa-
ciat quod in se est: vt digne recipiat hoc sac̄m. Ele-
rūtamen vt ait cancellarius parisiensis in suo tra-
ctatu de pollutione nocturna: in n̄ra industria nequā
sperem⁹ seu cōfidamus alioquin superbumus: et ma-
ledictionē incurrimus ponēdo in hoīe fiduciā et car-
nem brachiū nostrū. Agnoscamus quod omēs iusticie

nostre sunt vt pannus menstruate. aut velut leprosi
 fascia. super quibus stillamus quotidie sanie pctōrū
 Si em̄ mille annis posset aliquis se disponere ad di-
 gne celebrandū nō sic ad hoc per se attigeret. Quid
 igitur in breui morula facere pōt? Unde narrat: q̄
 fuit cuidā per somniū ostensa visio talis: p̄cipitat̄ ī
 cloacā erat: et a quodā vaculo stercozibus infixo sū-
 stentari: ne profundaret̄. satagebat. Et vero vacu-
 lus ille fundo tennis demittebatur assidue cū fetore
 intolerabili. Sentiēs ille periculū: tota mēte ad
 dñm cōuersus relicto vaculo cēfestim ereptus est.
 Sane. cōsciētia nostra q̄tūlibet mūda est cloaca q̄-
 dam plena stercozibus fedis defectuū q̄:idianozū
 Vaculus aut̄ nostra est fiducia in faciendo quod in
 nobis est per quā emergere querimus. Sed p̄cul-
 dubio quosq̄ leuemus in celū oculos vnde veiat au-
 xiliū nobis. et totam fiduciā nostrā in deū iactemus
 q̄to plus innitimur solo industrie nr̄e vaculo: t̄to
 in profundiorē abyssum nostre prauitatis demergi-
 mur: et nō nisi fetorē tetrū: et horridum reportamus
 Cū ergo te disposueris q̄tum potueris: dic a iō con-
 trito et humiliato cū daniēle: Domine si in iustifica-
 tionibus meis prosterno preces meas ante te. Sed
 in miserationibus tuis multis et magnis. Et ite p̄-
 eū p̄pheta. Ego aut̄ ī mltitudine mie tue. Introibo
 in domū tuā adorabo ad tēplū sanctū tuū ī tiorē t.
 Et licet post ista supueniant in sensualitate turba-
 tiones: pugne: deordinationes: et feditates nichilo-
 minus p̄cedendū est vltērius dūmodo superior por-
 tio rationis dissentiat ac talibus contradicat: et se

Decimūquartum

exinanivit q̄tū poterit et per inde magis ac magis
humilietur atq; in suā nichilitatē resiliat ⁊ resiliēs
ante deum cadat et se in mnaus eius p̄uciat. Itaq;
tunc deus suscipiet eam. Hec enim est via tuta ⁊ re
gia atq; segura. Unde talem visionē beato petro ce
lestino a deo ostensam fuisse. ait idem cancellarius
Aisum est eidē patri sopozāti q̄ aulam regiā precel
lentissimā cū asino suo inuitatus ascēderet. Hic as
nus tributū ventris per viam soluit. exhorruit vir
purissimus ⁊ abominatus est hanc: non iniquitatem
sed inquisitionē et p̄gredi formidans regredi mo
liebatur quousq; benigniter amonitus est: voce de
throno lapsa: nichil ad sui vel aule regie spūalis cō
taminationē pertinere. ¶ Per asinū sensualitas ē
telligitur cui⁹ turbationes et feditates: inferi⁹ agi
tate: plerūq; succrescere faciunt meritum nostrum
sicut ecōtra. magna utrob; serenitas superbie vē
tum: omnia funditus euertentem: repente nonnūq;
inducit. Itaq; facto quod i te est modo supradicto
non in tua vanitate sed in dei benignitate confidēs
voluntarie sibi sacrificia. Si mundus es accede
mundandus ad fontem pietatis. Si es furis: accede
pascendus ad panem viuificum. Egrotas: ecce me
dicamētum: fluxum pate ris: nec a medicis sanari
potes: tange plena fide cū martha emo rōssa: sim
briam vestimentu esu: id est sacram hostiam: vt pur
geris. Si percuteris a serpentibus peruersarum
tentationum serpentem christum hic respice vt sa
neris. Si cecum debilem te aut claudum conque
reris memēto q̄ ad cenā magni regis iuitamur ⁊ i
trare cōpellūf. si lubric⁹ es ⁊ instabilis hic panis cor

Capitulum

hoīs affirmat. **T**ristis es et anxius: hic vinū letificat
cor hoīs. Si inquietant te et turbāt plurima: adhe
re ei qui turbidos motus cedat et qui est pax nostra
Et de hoc aliqua dicta sunt capitulo decimo. **P**ōt
aut quis hoc modo cōiecturaliter cognoscere vix
hoc sacm̄ digne suscepit seu vitā spūalē p̄ ipm̄ et cū
ipso habuerit: sicut cognoscitur utrū hō qui fuit in
firmus viuat. **P**rimo enī cognoscit̄ q̄ hō qui i ago
ne mortis fuit adhuc viuat: qz hz anhelitū expellen
tem pluuiā. Sic quis viuat cū xp̄o per hoc sacramē
tū: si gemat de peccatis de quibus recordatur. **I**ñā
vt ait Hugo. Deus absoluēdo de peccatis p̄ cōtri
tionē ligat penitētē vinculo perpetue detestatiōis
peccati. **S**ecūdo cognoscitur vita spūalis eē in aliq̄
qñ est color bone p̄uersatiōis: timēdo offendere deū
et primum. de quo **M**athei. quinto. d̄: Sic luceat
lux vestra corā hoīb̄ ut videant opa v̄rā bona. et
Tertio cognoscitur q̄ hō viuat si hz bonū sēsū tact⁹
Sic cognoscitur vita spūalis hui⁹ sacram̄ti p̄ tactū
patiētie in aduersis. nō murmurādo: vt de martiri
bus d̄. Non murmur resonat. et. **E**nde Gregori⁹.
Qualis vnusquisq̄ lateat: illata cōtumelia p̄bat.
Quarto est signū vite cū bene gustātur spūalia: pu
ta vita eterna et ad ipam pertinētia passio xp̄i. ver
bū dei: p̄fectiones beate marie: et s̄tōrū: et bona p̄xi
mi: et cū ista placent. Si vero nō sapiant: sed ecōtra
voluptates placēt: est signū mortis spūalis seu idē
gne susceptionis. **Q**uinto signū ē vite. Si q̄s recte
loquit̄ et audit: sic ille per hoc viuat sacm̄: qui oran
do gr̄as agendo bona documēta de diuis et saluta
ribus donādo: recte loquit̄. **M**athei. xij. **E**x abūdā

tia cordis os loquitur. et plūs **Qualis est vnusq̄s**
 talia dicit et opatur. et sūr **Qui libenter audit ver-**
 bum dei et pertinētia ad salutē spūaliter vsuit. **Ser-**
 cognoscit p̄ motuz bone opationis. ad galatas vi.
 Si spū vñim⁹ spū ābulemus. **Mā x̄ps** digne susce-
 ptus monet ad recte opandū. **Septimo calor. s. ca-**
 rittatis est signū vite spūalis. operat̄ em̄ magna si ē
 et si opari renuit amor nō est. vt ait grego.

Capitulū xv. de idigne sumētib⁹ hoc sc̄z videlz
 qui sūt illi q̄ indigne suscipiunt. s. exñtes in pctis: ⁊
 hñtes prauas cōscientias sc̄z vii. mōs hic positos

Ircā indigne suscipiētes hoc dignissimū
 sacramentū ad videndū qui sūt illi q̄ ipsū
 idigne sumūt. **Notandū est q̄ i hoc sacra-**
 mēto x̄ps tot⁹ ē. s. sua diuinitas ⁊ tota hūanitas ei⁹
 vt supra dictū est. et cū ipse a sumēte ip̄m suscipiat̄
 p̄mo tanq̄ amic⁹ cui incorporat̄ et vnitur. **Et se-**
 cundo tanq̄ cibus spūalis augēs et corroborans vi-
 tam spūalē iam hñtas. qz qđ non est nō augetur. **Et**
 tertio sūatur tanq̄ medicina: que nō p̄dest nisi viuē-
 ti: seq̄tur q̄ suscipiēs ip̄m facto receptiōis affirmat
 tribus p̄dictis modis q̄ est eius amic⁹ et q̄ viuit vi-
 ta spūalē caritatis. vel ad min⁹ nihil h̄z quod repu-
 gnet vite spūali que oia falsa sūt. **iō seq̄tur q̄ mēdax**
 est et traditor x̄pi. et q̄tū in se est x̄pm dehonestat et
 vilipēdit: qui eū vocat h̄ i hospitē suū ac si esset eius
 amicus et viueret in eo si nō sit eius amicus sed inī-
 micus: et si nō viuat spūaliter s̄z est mortu⁹ p̄ pctm̄
 mortale ac etiā vilis fetid⁹ et corruptus. qđ est gra-
 uissimū pctm̄. **Constat em̄ indignū eē q̄ suat̄ a: ca-**
 nibus. cuiusmodi sūt iracūdi et iuidi q̄ quasi canes

mordēt proximū: qui est membrū xp̄i: odīs ⁊ nocu-
 mentis. Jō d̄r Mathei vii. Nolite sanctū dare cani-
 bus. et similiter oēs q̄ proponūt redire ad peccata
 quecunq̄: canes vocari possunt. Quia puerbi. vi.
 Sicut canis qui reuertitur ad vomitū: sic ip̄rudēs
 q̄ suā iterat stulticiā Et similiter dicere de leonib⁹ p̄
 superbiā. Indigni etiam sunt porci per luxuriā. De
 quibus d̄r. Nolite seminare margaritas ante por-
 cos. Nam luxuriosus nō penitens est quasi sus lo-
 ta i volutabro luti. ii. petri. ii. ⁊ ē dignū deōnū recep-
 taculū. de quo Mathei. vii. cap. Si elicis nos hinc
 mitte in gregē porcorū. Item indignū esset ip̄z cor-
 pus d̄ni in lutum vel terrā p̄ficere. Sed auarus v̄
 homo mūdanus: qui terrena bona contra deū que-
 rit: in terrena ip̄a per amorē viciōsum transformā
 Osee. ix. Facti sunt abominabiles sicut ea que dile-
 xerūt. Item indignū esset ip̄m ponere in vase polluto
 sordido ⁊ imūdo: ⁊ nō in calice. Sicut est homo ple-
 nus superbiā ⁊ aliis viciis: et sicut est os hoīs pol-
 lutū periuriis: detractiōibus: mendaciis: blasphe-
 miis: gula: ⁊ aliis viciis. ⁊ generalr oīs homo q̄ pra-
 uam h̄z consciā de pctō mortali: indignus est sa-
 cratissimā hostiā sumere. Sed vt hoc cognoscatur
 particularius notandū est q̄ aliqui habent cōscien-
 tiā nimis scrupulosam. qz vcz timent se esse in pctō
 mortali. h̄z non sint. ⁊ iste timor prouenit qz irrōna-
 biliter leui cōiecture ⁊ fantasie adherent adiudicā-
 dū q̄ sunt in peccato mortali ex animi pusillanimi-
 tate. ⁊ illi qui cū tali scrupulo vel timore cōicāt: pee-
 cant mortaliter. De quibus d̄r Trepidauerūt timore
 vbi non erat timor. siue hoc pueniat ex tētatiōe dia-

Decimūquintū

bolit: siue alio modo. et talis conscientia scrupulosa et erronea esset abiicienda cōsilio peritorum. et ille timor dicitur timor nocturnus: quia sicut hō timid⁹ de nocte putat rupes vlt arbores eē hostes. sic iste scrupulosus timet nē timenda. ad q̄s loquit̄ ps. Nō timebis a timore nocturno. Alii autē habent cōscientiā nimis et parū scrupulosam nec curantes de paruis culpis Sicut illi qui de nocte ex nimia securitate crederent hostes esse rupes vlt arbores. et isti ecōtra non trepidauerūt timore vbi erat timor. Alii vero timō habent consciam indiscretā: vt ille qui esset contritus et nō cōfessus et haberet copiā sacerdotis et facultatē cōfitendī. si sine confessione hoc reciperet sac̄m: mortaliter peccaret. Et hūgo de sc̄to victore de pt̄ate soluendī et ligandī. ait. Si absq̄ sacerdotis absolutiōe criminiosus ad cōicationē corporis xp̄i accedat: pro certo iudiciū sibi manducat et bibit: etiam si multū ante peniteat et vehementer doleat. Secus autē esset si non posset haberi sacerdos absoluēs: et si immineret et vigeret necessitas celebrandī et cōsacandī: vt si q̄s cū patus sit cōicare vlt celebrare et amitteret loquelā: recordaretur alicuius peccati: sufficeret conteri: et post hui⁹ sumptionem sacramenti cōfiteri. Alii vero quarto mō habēt cōsciam grossam: quia videlicet sufficienter: lz nō euidenter: cognoscāt q̄ sūt i pctō mortali: puta ex morosa delectatiōe act⁹ pcti. et tñ nō timēt cōicare sine p̄fessione sup hoc factā: hi peccāt mortalit̄. quia nō timēt vbi t̄iere debēt. et p̄dicte t̄etatiōes dñr tior noc̄n⁹. Alii v. hñt p̄sciaz cecā: quia vcz sūt i pctō mortali: et tñ nō aduertūt quia nō fecerūt sufficientē inq̄sitionē sed de-

eit

ficientē et negligentē: qui etiā mortaliter peccant a
 coicando. Alij. vi. hnt ꝑscientiā prauā et temerariā
 qz videlz hnt conscientiā qua de certo cognoscunt
 se esse in pctō mortali: et si sine cōfessione vel cōtriti
 one de illo coicante iā mortalissime peccant et indi
 gni sūt tā ꝑ cōparationē ad sc̄m exteri⁹: qđ sanctū est
 qđ ad rē iterius cōtentā que est sanctus sanctorū. de
 quo ꝑma ad corinth: sc̄do. Qui manducat ⁊ bibit in
 digne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit nō diudicās cor
 pus dñi. Alij vii. hnt cōscientiā impudicā et iuere
 cundā qui: vt ait bernar. Nec deū timēt nec hoīes
 reuerent sed iuerecundi effrontes infames et scele
 sti cū multoz scādalo corā hoc dignissimo sacramē
 to cōparent. et ipm in eozū dānationē suscipiūt. ⁊ si
 peccatū taliū eēt notoriū notorietate iuris ꝑ sniam
 vel rei euidentiā: que aliqua tergiuersatione celari
 nō pōt sacerdos eis denegare posset hoc sc̄m si pu
 blice peterent.

¶ Capitulum xvii. de gravitate peccati seu culpe
 indigne sumentū corpus xp̄i in hoc sacramento ꝑ
 pter decē rōes et signāter qz sunt peiores iudeis et
 iuda et ponuntur exempla.

q **¶** Nam graue aūt peccatū sūt indigne sume
 re corpus xp̄i patet ex hoc qđ ap̄ls dicit
 ꝑma ad corinth. xi. Quicūqz manducaue
 rit hunc panē vel biberit calicē dñi indigne re⁹ erit
 corpus et sanguis dñi. glosa ac si xp̄m occiderit pu
 nietur. Et̄ ambro. Qui indigne xp̄m sumit. i. ac si
 ipsū interficiat. de quibus bene intelligit illud ap̄ls
 ad hebreos vi. Rursū crucifigētes in semetipsis fi
 liū dei. et sic indigne xp̄m sumēs quasi cōmittit ho

Decimū sextū.

micidiū. imo verius loquar de micidiū: hoc est occisio-
nem dei. s. xp̄i p̄ cōicationē ydiomatū. Et hec indigni-
tas seu grauitas peccati multis declarat̄ ratōibus
Primo qz vt dictū est. suscipiens in hoc sacramen-
to xp̄m p̄ modū cibi. significat q̄ incorporatur trās-
formatur et ē vnit⁹ seu vnū cū xp̄o p̄ amorē ⁊ tñ per
peccatū: quo nihil ē odiosū deo: est iūmic⁹ eius. Se-
cundo signit̄ q̄ h̄z vitā spūale ⁊ gr̄e p̄pter quaz robo-
randā et augendā istud sacramentū sumit et tñ nul-
lam vitā gr̄e h̄z que possit augeri vel roborari ex q̄ ē
in peccato mortali. Tertio signit̄ iterū q̄ h̄z vitam
spūalem: debilē tñ et infirmā: vel qz de nouo, eā per
baptismū et peitentiā suscepit. vel p̄pter pctā veni-
alia aut reatū peccatorū mortaliū que sūt quasi egri-
tudiues ⁊ p̄pter hoc istud sc̄m recipit p̄ modū me-
dicine sanantis et roborantis et tamē nichil de gra-
tia et vita spiritali habet: quia est i peccato. ex quo
patet q̄ mēdaciter fingit se esse dignum et quantū
in se ē decipit christum creatorē suum. Item quar-
to magnam iūriam facit deo veniendo ad eū i hoc
sacramēto vt eū in hospiciū suū recipiat: quia
ipsum sacramentaliter recipiēs claudit sibi hostiū
anime per peccatū et turpiter eum eicit. Nā tur-
pius eicitur q̄ nō admittitur hospes: vel saltim nō
vult eum recipere nisi in latrina suorum peccatorū
que sunt in conscientia eius. Nichil autem odibili-
us est deo q̄ peccatum et peccator. Cuius ratio est
multiplex. Tum quia auertit a deo et p̄fert ei bona
temporalia et vilissimas delectatiōes ipsorum et ex-
pellit ipsum turpiter ab animā et omnes gratias et
dona eius introducēdo pro eo diabolum sibi inimi-

Capitulum

cissimū cū quo p̄federat cōtra ipsū deū. ¶ Tū tertio qz maculat ⁊ deturpat nobilissimā aīam eius filiaz et ad ymaginē dei factā beatudis capacē p̄ qua tā ta fecit et passus est et facere patulē. ideo p̄ pctō fugando et euitando a nobis voluit tā crudeliter moriet ip̄m tantū odit q̄ si mater eius et om̄s sancti in vno pctō mortali mortui fuissent eos in eternū dāna set. qz indigne suscipiēs ip̄m infert sibi ꝓtumelā nō in bonis suis suorū subditoꝝ nec in p̄sona ipsoꝝ: sed directe contra p̄sonā dñi et non solū p̄ verba sicut ī blasphemā. sed etiā de facto p̄ iuriā realē qđ dete rius ē. Sexto qz si diabolus vel sathanas intrauit iudā. iō. xlii. vt plen⁹ eū possideret p̄pter hoc qđ buccellā panis accepit de manu dñi: q̄uis nō eēt corp⁹ christi sed solū panis: a fortiori diabolus plen⁹ potestātē h̄z in eū qđ indigne suit x̄pm in hoc sacramēto. ¶ Septimo qz isti peccatores vident̄ ceteris infeliciores. qz bonū sumere hui⁹ sacramēti p̄pter eorū indignitatē efficitur nociuū et venenū ⁊ sic de vita moriūtur. Octauo qz isti vidētur esse peiores iudeis in hoc qđ iudei ignorāter x̄pm crucifixerūt. An̄ apl̄s. si cognouissent nūq̄ dñm glorie crucifixissent Istiaūt peccant scienter qz credūt creatorē suū ibi esse. grauius autē est peccare scient̄ q̄ ignorāter. iō non pōt christus p̄ eis silēm facere orationē: veluti p̄ iudeis fecit dicens. Pater ignosce eis quia nesciunt qđ faciūt. Secundo qz christus tm̄ semel passus est a iudeis: sed patif̄ ab istis q̄tiēs indigne ip̄m sumūt. Unde apl̄s Rursū crucifigētes x̄p̄z filiū dei in semetipsis. ¶ Nono quia tales videntur esse peiores iuda qui tradidit christū iudeis. Isti vero tra

dunt demonibus quantum in se est ponendo eum i
 loco qui est demonum scilicet in seipsis. ¶ Decimo
 huius peccati grauitas ostenditur ppter magnam
 ingratitudinem. Nam in hoc sacramento significa
 tur q̄ pro eis mortem sustinuit. De quo apostolus
 ait Quotiescunq̄ manducabitis panem hunc et
 calicem bibetis mortem domini annuntiabitis do
 nec veniat. scilicet ad iudiciū. Valde enim magna
 ingratitudo est ei contumeliam inferre et eius vul
 nera renouare: que quis actualiter significat et re
 cordatur mortuum pro suo amore et salute. Itē ma
 xima ingratitudo est p̄ significando et recordando
 q̄ diuina maiestas veit eos in hoc visitare sacramē
 to. etiaꝫ cum plenitudine gratiarum et carismatum
 ppter quod vocatur eucaristia. id est bona gr̄a: seu
 in qua est fons gratie scilicet christus. et tamen nō
 verentur ei tam grauem inferre contumeliam: quē
 pro posse deberent honorare. ⁊ in hoc bene apparet
 admiranda dei bonitas: patiētia: ⁊ humana peruer
 sitas. et hec peruersitas ⁊ peccati grauitas ostēdit
 exemplis. Nam vt dicitur libro de donis. Quidam
 sanctus episcop⁹ in festo pasche dominum rogauit
 vt sibi reuelaret merita tunc communicantium: et
 ostēdit ei aliquos quasi pixem nigros aliquos qua
 si ferrum ignitos. aliquos vero quasi sanguinulen
 tos. et ceteros admodum solis fulgidos. ⁊ dixit ei an
 gelus. Nigri sunt luxuriosi: et igniti superbi: auari
 sanguinolenti: iracundi blaphemi qui omnes sunt
 indigni: licet sint p̄tritiet confessi quia nō h̄nt firmū
 propositum abstinendi. Lucidi vero sunt digne ac
 cedentes cum perfecta penitentia.

- Legitur etiam q̄ cū quidaz sacerdos secularis missam celebraret: quidā alius deuotus existens vidit in patena tpe sumptiōis spēm infantis ⁊ non pais: quē cū sumeret sacerdos ille infantulus cepit faciē auertere: ⁊ manibus ac pedibus reluctari ne sumeretur. ⁊ hoc vidit ille deuotus pluries sibi contingere. Ille autē sacerdos quadā vice dixit ei. Quotiens sumo corpus xp̄i cū tanta difficultate sumo: q̄ mirari nō sufficio. Cui ille. Consulo vt corrigas te. Nā simile vidi pluries de te. Ille vero sacerdos se correxit: ⁊ cū postea celebraret visus est ille infans ab illo deuoto hoīe iunctis manibus ⁊ pedibus cū summa velocitate in os sacerdotis illati

¶ Capitulum. xvii. de pena ⁊ periculo que debetur i-
digne sumentibus hoc sacramentū. vt infirmitas
mors t̄p̄alis ⁊ eterna: ⁊ exēpla de hoc.

Ignūitas ⁊ graue est perticulū vltionis
m diuine ꝑ indigne hoc venerandū suscipiē-
tes sacramentū. Sepe etem ex hoc cōtin-
gunt infirmitates: mortes: ⁊ alie pene temporales.
⁊ etiam eterne. propter quod: vt ait ap̄ls: scz prop̄
indignā corporis dñici sumptionē: sūt inter vos ml̄-
ti infirmi. i. multa deo puniuntur infirmitate cor-
porali. ⁊ imbeciles. i. longa inualitudine laborantes
et dormiūt multi. i. somno mortis corporalis sub-
ito sunt a deo interfecti. Sic em̄ sepe fiebat in p̄mits-
ua ecclesis. ⁊ id legitur in libro paschasti q̄ quicun-
q̄ indigne cōicant: morte punirētur ab angelis ad
hoc positis huic sacramento assistentib⁹: nisi boni-
tas xp̄i: cuius iudicio peudēt oīa: gladiū suspende-
ret: ⁊ t̄p̄alē mortem vt peiteāt ꝑ ecclesia cognoscēs

Decimūseptimū.

ſō cantat tpe paſchali. **Q**ueſum⁹ auctor oīm in h⁹
paſchali gaudio ab oī mortis impetu tuuz defende
populū. **P**eſtes eī tūc ſolēt accidere propter pecca
tum indigne cōicantiū. **H**ec mirū: qz vt legitur ſcđi
regū vi. ora. i. quidā hō ſic vocatus: ppter hoc q̄ te
tigit archam dei: in qua erat manna tabule legis ⁊
virga moyſi ne caderet: bobus calcitrantibus. qui
eam trahebant. propter hoc a deo interfectus eſt ⁊
mortuus: q̄ qdē archa erat ſolū figura huius ſacra
menti. ⁊ cām huius punitiōis iudei aſſignāt: qz no
cte p̄cedente cū ſua p̄pa vxore iacuerat: p̄p qđ indi
gnus erat predictam archā tangere. **Q**uanto ma
gis indigni ⁊ puniendi ſunt illi qui hoc ſanctiſſimū
ſacramentū: in quo verus deus eſt: nō ſolū tangunt
īmo comedendo aſſumūt cū ſint in grauibus pctis
⁊ qui quotidie ſuas carnales reiterant voluptates
ve illis qui ſic cū mente libidinoſa ad verū ſumēdū
ſacramentū feſtināt. **D**icitur etiā p̄mi regum. vi. q̄
bethſamite. i. populus ille propter hoc q̄ viderant
predictam archā dñi non ex deuotione: ſed ex curio
ſitate ſolum: ex diuina vindicta mortui ſunt ſeptua
gintaviri de principalibus eorū ⁊ quinquagita mi
lla de popularibus ipſorū. que tamen archa erat ſo
lum huius ſacramenti figura: vt dictuz eſt: vt de ſe
nichil erat in cōparatiōe ad iſtud veriſſimū ſac̄m
Etia predictae pene tpales nichil ſunt in cōparatio
ne ad penā eternā: quā merentur habere indigne
hoc ſacramētū ſumentes. ⁊ eis in iudicio extremo.
ſi non peniteant: infligenda eſt pena. de qua ap̄lus
ait. **Q**ui manducat ⁊ bibit indigne iudiciū ſibi mā
ducat ⁊ bibit. hoc eſt audiet ſententiā xp̄i iudicis q̄

se platam dicentis ei et filiis . Item maledicti in igne eternū qui p̄patus ē diabolo et āgelis ei⁹ Et de p̄dictis penit̄ et maxie tēporalibus. inter cetera legū̄t exēpla q̄ sequū̄t. Itā: vt ait guillermus: q̄dam sacerdos lubricus et imundus corp⁹ xp̄i q̄si quotidie ore p̄luto sumebat. Sed p̄ dei vindictā os ipsi⁹ circa nasū et mentū est versū et lingua cōputruit: ita q̄ vix p̄re fetore nimio posset ab amicis suis sustineri. Item sacerdos in galia fuit cui⁹ man⁹ in missa sup̄ arā extense igne celesti vsq; ad cubitus fuerūt cōbuste. ¶ Legitur etiā q̄ quidā sacerdos videns quendam peccatorē sibi cōfessū nō esse vere cōtritū: quia non habebat voluntatē abstinēdi a pctis p̄hibuit euz a sac̄o sed ille: hoc non obstante: accessit et publice petijt cui sacerdos ait iudicet deus in te et me sibi tradens corp⁹ xp̄i et statim gutt̄ ei ruptū est et exiit corp⁹ xp̄i. et ille expirauit. Legitur etiā q̄ q̄daz in sancto sabbato pasche pp̄riam cognouit vxorē: et cū i die pasche coicaret corp⁹ xp̄i ex ore ei⁹ resiliit. vnde et postea contritus et p̄fess⁹ penituit et digne coicauit. Legitur etiā in libro sūmoy p̄tificū q̄ q̄dam post festū pasche et sacrā coionē ebrietatibus et lascinijs relapsi sūt: sed ex ore ipsoy fluxus sanguis fetidissimū emanauit: quī et ad īteriora eoz retro sū refluens ipsos suffocabat: subito etiam aqua cum pluuia inundauit et eozum possessiones cum eozum fructibus et segetibus penitus destruxit et euertit. Tūde exorti drachones pestiferi hoīes nō sinebāt ingredi nec egredi nisi ad mortem. pro quibus quidaz vir dei orauit deuote ad dominum. cui angel⁹ domini respondit dicens. queso te si quis filius im-

peratoris proditorse in fetidissimo et obscuro carcere concluderet quid de tali fieri deberet. Respondet vir dei quod talis multum deberet delantari, cui angelus. Sed quid de illo qui pridē corporis christi coram omnibus in luto fetidissimo inuolueret. Cui vir dei. Talis vt hereticus ⁊ sacrilegus cremari deberet. Respondit angelus. Nunquid talia cōmiserunt pro quibus oras. Nam in die sancto pasche sacram cōmunionem receperunt ⁊ postmodum contra seipso et sacramentum altaris vtiq; choreis ⁊ ebrietatibus et similibus deliquerunt. Quibus cōpuncti ceteri penitentiam egerunt ad salutem.

Capitulū, decimūoctauum de duodecim maledictionibus quas ponit psalmista contra indigne cōmunicantes. Et ponitur exemplū de punitione Lotharii imperatoris: ⁊ ipsius magnatum.

Omnit autē ps. duodecim maledictiones quę dantur contra coicantes indigne psalmo lxxviii. qui incipit. Saluū me fac deus quoniam intrauerūt aque dicens: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum in retributiones et in scandalum: obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsū eorum semper incurua. Effunde super eos iram tuam ⁊ et furore ire tue comprehendate eos. Fiat habitatio eorum deserta: ⁊ in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quę tu percussisti persecuti sūt et super dolorem vulnerum meorum addiderūt. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. et non intrent in iusticiam tuam. Deleantur de libro viuētium: et cum iustis non scribantur.

Prima igitē maledictio seu punctio ē: qz talis i-

digna sumptio huius sacramenti peccatis illaqueat
 iō dicit. Fiat mensa eorū corā ipsis in laqueū. i. dñi:
 ca mensa fiet indigne sumentī tanq̄ laqueus pecca
 ti. qz gula per quā transit indigne corpus xp̄ia dia
 bolo illaqueatur pctō: videlicet homicidiū xp̄i. Qz
 quicūq; manducauerit hūc panē ⁊ calicē biberit i
 digne reus erit corporis ⁊ sanguinis dñi. vt ait apo
 stolus. Secūdo retributionē pene generat. Jō seq̄
 tur: ⁊ in retributiones. s. penarū etiā temporalium
 de q̄ ap̄ls. Jō itervos multi īfirmi ⁊ ībeciles: ⁊ doz
 miūt mlti. Sicut ei isti indigne deuorāt xp̄z. ita dia
 bolus per gradus diuersarū penarū damnationis
 deuorabit ⁊ deglutiet eos. Tertio primū scaudali
 fat. iō sequitur. et in scandalū. Itā propter eorū ma
 lā vitā alij scandalisānt. ⁊ etiā mltā eis eueniūt scā
 dala. Quarto mentē excecāt. de quo sequitur. Ob
 scurentur oculi eorū ne videāt: qz ex indigna sūptio
 ne ch̄usti: qui deberet eos illuīare: incurrūt mentis
 cecitatē: sic q̄ suā iniquitatē videre nequeūt Sap̄.
 ii. Excecavit eos malicia eorū. Quinto affectū eorū
 ad boua mundi inordinate inclinat vel incuruat. iō
 sequitur. Et dorsum eorū semper incurua. Itā ex
 cecatio intellectus sequitur in affectu īcuruatio ad
 terrena. In p̄sona quorū dicit p̄s. Miser factus sū
 ⁊ curuatus sum vsq; in finē. Sexto dei misericordi
 am irritat. iō ad dñm loquitur dicēs. Effūde. i. effū
 des: super iram tuā que. s. auferat vel auferre debz
 eis oīa bona spūalia. Sicut feruēs aqua effunditur
 super porcos depilādos. de quo alibi dicitur Effun
 de iram tuā in gētes que te nō nouerūt. Septimo
 iusticiā dei conturbat. qz meretur illico ab ip̄a gra

Decimūoctauum.

uiter puniri: quasi dicat. Sicut indigne cōprehendunt te: sic per furore iusticie tue cōprehende illos: Nam corpus dñicum q̄tum est ex parte eoz lamentabiliter clamat: cū a talib⁹ indigne sumitur. iuxta ps. Heu michi qz os peccatoris ⁊ dolosi sup me apertum est. Et iō sepe euenit eis ⁊ euenire d̄z illud ps. Adhuc esce eozū erant in ore ipoz: et ira dei descendit super eos. Octauo vitā abbreviat. de quo subditur Fiat habitatio eozū deserta. habitatio. s. hui⁹ mūdi per mortem: puta per pestilentia vel alias: abbrevietur. de quo ap̄ls. Ideo inter vos dormiūt mlti. s. per mortē. qz indigne cōcant. Nono priuat bonis gratuitis. de quo subditur: ⁊ in tabernaculis eoz non sit qui inhabitet. i. in potentijs ⁊ in consciētijs eozū nulla gratia vel meritū remaneat. Sicut in villis desertis nō remanet quisq̄. Et subdit taz predictarū maledictionū q̄ sequentiū rōnem dicēs Qm̄ quē tu percussisti persecuti sunt. s. xp̄m in hoc sacramento Nam deus pater filiū suū christū i sua percussit passiōe ⁊ morte: propter amorē nostrū vt ip̄e ait ysaiē. liiij. Propter scelus ppli mei percussit euz. Indigne enī sumentes xp̄m ip̄m persecūtur eū tradentes diabolo: in q̄tū ipsi recipiētes sunt sub potestate diaboli cōstituti. In hoc deteriores iuda qui eū tradidit iudeis. de quo Aug⁹. Magis peccant q̄ tradūt xp̄z peccatoribus membris diaboli: q̄ q̄ tradiderunt eū crucifixoribus iudeis. Unde subditur Super dolorē vulnēz meoz addiderūt. Quā impi⁹ putaretur. qui hunc sanctissimū panē in latrinam piiceret. vel ibi positū nō remoueret? Conscientia enim horum multo fetidior et vilior est apud deū

Capitulū

et angelos q̄ quodcuq; cadauer vel latrina apud hoīes. Decimo hec xp̄i indigna sumptio iniquitates sumentū multiplicat ⁊ aggrauat. iō subditur. Appone. i. apponi permittas iniquitatē super iniquitatem. vt. s. cadant de pctō in pctm̄ iniquitates multiplicando. Undecimo mentem indurat. de q̄ subditur: vt nō intrent in iusticiā tuā ipsam faciendo. s; bene intrent in iusticiam suam propriam ⁊ paliatā qz isti formāt sibi cōscientias et paliāt scdm̄ bñplacitum suū: de iusticia dei presumentes. cōtra quos ap̄ls ad Romanos x. Ignorantes iusticiā dei ⁊ suā statuētes voluntatē iusticie dei nō sūt subiecti. Duodecimo hec indigna sumptio sacramenti dānat: ⁊ in fine dānatū demōstrat seu demōstrari meretur. Ideo subditur. Deleantur de libro uiuentiū. id est per apertissima signa pessime conuersationis ⁊ horribilis finis appareant de libro vite deleri. sic q̄ innotescat alijs. sequitur: ⁊ cū iustis nō scribant̄ id per signa debita non monstrētur ibi esse scripti. De punitione enī aliquorū dicit Vincentius in speculo hystoricali libro. xxv. ca. xxxviii. ⁊ xxxix. q̄ Lotharius imperator corā papa accusatus de adultério quod cōmiserat cū pellice valdrada: quē propter hoc papa excōicauerat: vidēs sibi excōicationē p̄p̄ hac intēptari: thebergā vxorē suā recepit cū qua: rōne p̄dicti adulteri: diuortiiū habuerat. sed hoc p̄p̄p̄fuit: qz non multo post repudiata vxore pellicē recepit. nec ultra villo correctiōis modo ab ea separari potuit. Lotharius in q̄ anno. xv. ⁊ vltimo imperii sui romā ad papam se super hoc excusatū vadit. A quo dū pro cōprobatione innocentie sue ad examinationem suā corpis ⁊ sanguinis dñici sumptione

tam ipse q̄ optimates sui imperū inuitati fuissent.
 ⁊ ipse ⁊ om̄es: qui corpus dñi nostri cum eo temere
 accipere presumpserūt: infra ip̄m annū perierunt.
 ipso statim in redeūdo placentie defuncto.

¶ Capitulū. xix. de sacramento altaris inq̄tum est
 sacrificiū. ⁊ quomō dicitur sacrificiū. ⁊ quō signifi-
 cat et efficit seu est mediū obtinendī oīa que iuste
 possūt desiderari: exemplo p̄ncipis liberalis cui da-
 tur donū preciosū. iō oīa dat que expediūt.

¶ Iste de precellentissimo eucharistię sacro
 de effectibus eius inq̄tū est sacramentū
 ⁊ de suscipiētibus ip̄m. Hunc videndum
 est de ip̄o inquantū est sacrificiū: ⁊ de effectibus ei⁹
 Habet enī hoc singulare: q̄ nō solū est sacramētum
 hoc est sacre rei: ⁊ maxime gratie: signū ⁊ causa effi-
 cax indigne ip̄m suscipientibus: qđ aliis sacramen-
 tis cōuenit: sed vltra alia sacramēta habet quod est
 dignissimū sacrificiū: ⁊ non solū vt sit mediū ad ob-
 tinendū quicquid petitur debito modo a deo p̄ ip̄s.
 sed etiā est tam excellens: q̄ ad ip̄m oēs petitiones
 ⁊ affectiōes nostre dirigi debeāt ⁊ applicari: tāq̄ ad
 illū qui est op̄s. ⁊ sine quo nichil obtinere nec h̄re
 possumus: vt dicetur cap. xxvii. Sacrificiū autem
 hoc importat: q̄ est donū ⁊ oblatio deo facta. ⁊ cuz
 hoc includit q̄ circa illud quod donatur vel offerit:
 fiat aliquid sacrum. puta aliqua benedictio vel con-
 secratio cū aliqua solēnitate. ⁊ q̄ hoc fiat ad hono-
 rem soli deo debitum tanq̄ summo dño: qui est ho-
 nor patrię. ⁊ ad ipsum placandum: et ad habendū
 eius clementiam propiciam: vt ab ipso obtineatur
 quicquid recte ab eo petitur ⁊ queritur: que omnia

Capitulum

huic sanctissimo cōueniūt sacrificio: vt satis patebit per ea que sequētur. Sz aduertendū est q̄ effectus sacramentorū intelligitur ex speciebus seu signis materialibus ⁊ significatiōe ipsorū: vt fm modum n̄m naturalē: q̄ est ex sensibilibus spūalia cognoscere: inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciamus. vt ait ap̄ls: vtputa qz aqua lauat sordes corporis loti ⁊ eius ardorē refrigerat. iō significat ⁊ efficit in baptismo lotionē sordium aīe et refrigerationē ardoris concupiscētie eius. Et ex hoc q̄ panis ⁊ vinū augent ⁊ corroborant vitā corporalē: p̄ hoc significatur q̄ in hoc sacrañto p̄ modū cibi ⁊ potus dato significatur ⁊ efficitur augmētatio ⁊ corroboratio vite spūalis in aīa Sicut iḡ effect⁹ sacrorū intelligūtur ⁊ sumuntur ex eorum signis materialibus: sic in sacrificiis p̄serti noue legis: q̄ efficiūt quod figurant sicut et sacramenta: effectus eorum: etiā hui⁹ sacrificii: intelligitur ⁊ sumitur ex aliquo corporali nobis noto: vtputa ex aliquo nobili et grato dono vel oblato alicui p̄icipi facto. Alidemus enī q̄ aliquis qui est in gratia alicuius p̄ncipis solet sibi exhibere vel dare ex affectu aliquod munus vel donū sibi gratum et carū vt in eius grā permaneat ⁊ crescat. et q̄cquid recte voluerit obtineat. Qui p̄nceps: si honestus ⁊ virtuosus sit. hoc gratanter suscipit. et maxime eius bonā voluntatem et affectū attendens: et eum diligit. multa bona p̄pter hoc sibi p̄mittit et reddit: et si q̄d ei debeat: relaxat et remittit. p̄uidet etiā ei p̄pter tales honorē et donationē de oībus necessarijs: ab inimicis defendit: ⁊ nichil ei denegat: quod iuste petat et

Decimūoctauum.

ple desiderat scdm tamen gradū amoris et affectio-
nis donantis tale donū. qz in donationib⁹ plus affe-
ctus q̄ effectus pensat̄ Et si amici p̄cipis ad p̄se-
sentiā ipsius p̄cipis nō possit puenire: talia p nū-
cios trāsmittūt dona. si aut nūcius bonus sit ac p̄n-
cipi gratus hoc multū confert ad grāz p̄ncipis ob-
tinendā. si vero mal⁹ sit nūcius q̄ donū offert nichil-
omin⁹ p̄ncipis tā p̄pter donū missū q̄ p̄pter amo-
rem et affectū mittentis gratant̄ recipit: licet nō in
q̄tum p̄ nunciū offerē. sed si nunci⁹ sit fur et donū
non p̄sentet sepe mittens ex hoc damnū incurrit. ⁊
vltra q̄nq̄ euenit q̄ malus nūcius gratum donū q̄
alio offerendo grām mittenti et sibi ipsi patibulum
pcurat. Videmus etiā vltra q̄ si tale gratū donū p̄-
sentetur p̄ncipi per aliquem sibi gratū pro aliquo
eius inimico qui tamē vult ei reconciliari et eius ob-
tinere gratiam: p̄ncipis pius mittentē tale donum
recipit in suā gratiā Etia si ab ip̄o q̄ prius fuerat in-
imicus offeratur dūmodo obicem non ponat ad ta-
lem gratiam et amicitiam. Cum igr̄ potestas ordo
et significatio rerū hui⁹ mūdi sint a deo et supna cu-
ria exemplat̄: ex p̄dictis effectibus de dono sē sibi-
li possumus manuduci q̄ ex dono et sacrificio hui⁹
sacramenti digne oblatis significātur seu efficiuntur
et eueniunt similes effectus spirituales in illis qui
ipsum offerunt vel pro quibus offertur multo per-
fectius: immo multo maiores et excellentiores
q̄ ex quocunq̄ alio dono vel sacrificio: et presertim
qz istud donū vel sacrificium omne aliud donū et sa-
cificium incomparabiliter excedit in dignitate excel-
lentia efficacia et virtute immēsis et sit solum mate-

f

Capitulū

stati diuine que est bonitatis et magnificentie infinite. Ex predictis sequitur quod diuina maiestas ex summa caritate tam dignissimum et donum seu sacrificium nobis in hoc liberaliter contulit sacramento in quo totus christus continetur ut dictum est in primo capitulo et ad hunc finem ut sic nos in amorem sui peruocaret et nunquam ab eo recederemus et ut ad hoc per ipsum adiuuemur. et inde bene sequitur quod digne recipientes ipsam et retinentes super omnia eum diligunt et habent ipsum gratissimum et prompti sunt eius mandata obseruare et facere quicquid vult in quantum possunt. Ex quo etiam hoc sacrificium est nostrum per hoc quod deus ipsum nobis donauit ad hunc finem ut ipsum sacrificium ei reddamus et offeramus tanquam donum sibi gratissimum et carissimum: ut in eius gratia permaneamus et crescamus: et quicquid recte volumus obtineamus. ex quo in quantum hoc sacrificium nobis deus donauit ad fines predictos: luce clarius sequitur quod ipse: qui est princeps et rex regum opus summe bonitatis et clementie liberalissimus et summe magnificus gratanter acceptat hoc sacrificium sui filii sibi acceptissimum. Si quis illud offerat digne et cum bona voluntate et ipsum in gratiam suam vel continuationem suam et augmentum gratie et caritatis suscipit: et propter ipsum sacrificium oblatum diligit multa bona ei promittit et reddit. si quid ei debebat relaxat et remittit: prouidet etiam ipsi de necessarijs ad salutem: defendit ipsum ab in-

Alicesimum.

inimicis: mundo: carne: diabolo: et alijs quibuscunq;
et ei nichil denegat sed concedit quod iuste pie et p
seueranter pro se petit et desiderat: secundū tamen
q̄ sue consonat prouidentie: et secundum gradum
affectus et amoris offerentis vel illius pro quo of-
fertur. sicut dictus est de alio principe qui nō est ita
potens bonus ⁊ magnificus sicut deus. Sequitur
etiam q̄ si ille pro quo hoc sacrificium offertur: vel
qui ipsum facit offerri non possit per se ipsum illud
offerre deo: ut puta quia est laic⁹: facit nichilomin⁹
ipsum offerri per sacerdotem tanq̄ p̄ nuncium vel
ministerium. Nam solus sacerdos potest hoc offer-
re et consecrare sacrificium. Et si talis offerens sit
in gra dei mltū profunt eius orōnes et deuota desi-
deria tam illi pro quo offertur q̄ sibi ad gratiam et
alia petita obtinenda. Si vero sacerdos offerens sit
malus: nichilomin⁹ dominus ipsum sacrificium
gratanter recipit propter caritatem illius vel illoꝝ
pro quibus offertur vel qui faciunt offerri: non ta-
men propter merita talis mali sacerdotis: immo ex
tali oblatione et sumptione huius sacrificij per ma-
lum sacerdotem: ipse sacerdos sibi procurat infer-
nale patibulum. ut dictum est de gravitate pecca-
ti indigne communicantis capitulo decimosexto.
Et si predictus sacerdos: tanq̄ fur: sit negligēs sic
q̄ hoc sacrificium non offerret pro his pro quibus
tenetur multum damnnum icurrat ille pro quo hoc
sacrificium offerri debebat. Sequitur etiam q̄ si
aliquis peccator qui fuit inimic⁹ dei per peccatum
fit.

Capitulum

mortale: velit deo reconciliari et ei⁹ grāz obtinere et ad hoc se p̄paret. ita q̄ sit debite cōfessus et attritus licet non sit plene cōtritus q̄ tñ non potuit obicem vt dei gratiam recipiat. iste efficitur amic⁹ et in gratia dei hoc sacrificiū offerēdo p̄ se deo: si sit sacerdos vel per aliū sacerdotē siue mittens sit sacerdos vel laicus.

¶ Capitulum xx. De effectib⁹ sacrificij eucharistie magis particulariter q̄ oia sacramēta et sacrificia valēt ex voto sacrificij hui⁹ q̄ pro oībus obtinēdis vel agendis a deo debet offerri et quid dici debet cum offertur pro prosperitatibus vel aduersitatibus.

Sed vt magis particulariter effectus huius sacramēti in q̄tū est sacrificiū declarentur satis patet ex dictis in p̄cedenti capitulo q̄ in q̄tū est sacrificiū habet etiā om̄s effectus in offerente ipsum et in illo v̄ illis pro quibus offertur quos habet in quantum est sacramentum in illis qui ipsum suscipiunt quantum est ex parte ipsius. Istud enim sacrificium seu contentū in eo illuminat eos ad deū cognoscendū et ad eorum salutem pertinentia gratiam viuificant em eis obtinet delectationem seu consolationem spiritualem eis tribuit et gloriam. Si sint debito modo dispositi et non ponunt obicem de quibus effectibus predictum ē in capitulo nono. Item eos corroborat et defendit contra omnes tētationes auget eorum gloriam dona et merita perseuerare eos facit i istis et eos a peccato facilius facit resurgere si cadant de quibus dictum est capitulo decimo. Item remittit eorū peccā

tā ueialia q̄ mortalia a futuris pctis eos p̄fuat et facit eos pticipes omniū bonorū ⁊ meritorū tam xp̄i q̄ sanctorū. Cum enim sacrificia. et signanter hoc dignissimum sacrificiū efficiant quod figurant et significat: et hoc sacrificiū cum digne offertur pro q̄ cunq̄ re obtinenda significet q̄ cum amore de illa res: si iuste petatur et conformiter ad prouidentiam dei: obtinetur. hoc autem sacrificiū offerri possit ut omnes predicti effectus obtineantur ab ipsis offerentibus ⁊ illis pro quibus offertur. sequit̄ q̄ dictos effectus efficit sicut et significat. et non solū predictos effectus significat et causat: verumetiam efficit ⁊ est mediū obtinendi omnia generaliter p̄ quibus cunq̄ potest fieri quodcunq̄ donū oblatio sacrificii vel orō. Ista autē fieri vel offerri possunt. Et debent pro omnibus vere bonis vel pro reddendo gratiarum actiones pro ipsis obtētis vel pro ipsis obtinendis vel conseruandis et multiplicandis si obtēta sint: secundum tamē q̄ prosunt ad honorem dei: et salutem animarum siue sint bona corporalia ut corporis integritas: sanitas agilitas: libertas. siue bona temporalia. ut prosperitas: pax: aer temperatus: et bonus fructus terre: domus: vestimentum: cibus: potus: ⁊ alia necessaria. ⁊ bona fortune ad uitā utilia et requisita pro se et pro suis que petimus in orōne dominica: dicendo Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. siue sint bona spiritualia: vel eterna in se: ut est glorificare deū per intellectū ⁊ affectum ⁊ per bonam operationem: que petimus dicendo Sanctificet̄ nomen tuum. Vel ut a nobis in beatitudine habeantur bona eterna per visionē

Capitulum

et fructum de hac societate beatorum in gloria de quibus oramus: dicendo **A**dueniat regnum tuum siue sint bona necessaria ad predicta bona eterna: que sunt gratia: virtutes: et dona et operationes meritorie: que omnia petimus orando. **S**iat voluntas tua sicut in celo et in terra. **P**ossumus etiam per oblationes: dona: sacrificia: et orationes: licite petere et obtinere liberationem a malis et preservationem a culpe preteritis: que petimus dicendo. **E**t dimitte nobis debita nostra. et c. **Q**ue futuris: pro quibus euitandis querimus deo. **E**t ne nos inducas in tentationem. vel pene: vnde reputa eterne que conuenit damnatis: vel temporalis: siue detur in purgatorio siue infligatur in hoc mundo in quantum preiudicat anime. sicut sunt infirmitates: charistie: victualium: bella: pestilentie: et alie aduersitates vel pericula: quam liberationem pene petimus. dicendo. **S**ed libera nos a malo. **E**t ex his sequitur a fortiori ratioe quod omnia predicta et similia que per oblationes: dona: et sacrificia: et orationes peti et obtineri possunt. etiam per hoc sacrificium possunt obtineri conformiter ad prudentiam diuinam. **E**t ratio huius est: quia hoc sacrificium dignus est et preciosius ac deo acceptabilius inestimabiliter: quam quecumque oblationes. dona: et sacrificia alia: etiam si in infinitum multiplicarentur: eo quod in hoc sacrificio continetur verus filius dei: et passio ipsius que fuit valoris infiniti: in quantum a persona diuina procedebat. **N**am actiones et passionis sunt suppositorum secundum philosophum: et erat

Aicestimum.

vt sic: a tota trinitate infinite accepta pro quocūq;
digne petito obtinendo. Nec hoc sacrificiū est deo
acceptum solum ex opere seu deuotione operantis
seu offerentis: sicut alia sacrificia. de quibus ait ps
Sacrificium et oblationem noluit. Sed cum hoc
est acceptissimum etiam ex opere operato. id est de
se et propter se. Et ideo efficacissimum est ad omnia
obtinenda: plus incomparabiliter quā quocūq; alia
dona vel sacrificia. Nec vnq̄ ab inicio mundi va-
luit aliqua oblatio: donum: vel oratio: aut operatio
nisi in virtute huius sacrificii et ex voto eius vel cō-
tenti in eo. Nam ois gratia et salus facta homini:
data est ex fide xpi hic contenti. etiam loquendo de
gratia que datur per alia sacramenta quorum istud
est finis: in quo est gratia vt in fonte. Nec vnq̄ deus
dedit vel dabit aliquam gratiam vel effectum eius
nisi in merito christi preuiso: et in contemplatione
oblationis quam de se fecit in cruce et que in hoc sa-
crificio representatur: et oblationis huius sacrificii
vel saluti xpi in eo contenti. Et ideo ecclesia in fine omni-
um orationum suarum dicit: Per dominum nostrum
iesum christum filium tuum qui tecum viuit et re-
gnat in unitate spiritus sancti deus: per omnia secu-
la seculorum Amen. Et ideo vt per istud sacrificiū
omnia necessaria possemus obtinere: ipse christus
in cruce orans et cum clamore valido et lachrymis
offerens semetipsum: exauditus est pro sua reuerē-
tia: vt ait apostolus. Quicumque igitur vult aliquid

f. l. i.

Capitulum

dignū a deo obtinere: vel aliquod grāde opus inco-
are: aut tractare: vel a gravi periculo erui: semper
querat suffragiū: seu adiutoriū huius sacrificii ⁊ sp̄
in necessariis adiuuabitur. vel dirigetur si plenem
se cōmittat bona fide. Et sic patet q̄ oēs tam iusti q̄
peccatores debent diligenter procurare q̄ pro eis
missa celebrētur: in quibus hoc sacrificiū deo offer-
tur. Unde fideles in se nō cōfidentes debent se iua-
re hoc sacramento seu sacrificio in oibus arduis:
vt in infirmitatibus: ī partu mulierū: in professione
monastica ⁊ militari: in principū vel prelatozū ele-
ctione: in reformanda pace. ⁊ generaliter in aliis fa-
ciendo hoc sacrificiū offerri per missam vt bene in-
istis per ip̄m succedāt: sicut ecclesia facere cōsuevit
Si vero pro bonis seu p̄speritatibus quis celebra-
ri missas faciat gratias agēdo: poterit hęc vel similia
apud se dicere. **P**rofiteor corā te magnifice seu lar-
gissime creator: q̄ de prouidentia ⁊ manu tua mihi
proueniūt oia bona que habeo. **Q**uapropter de do-
nis ⁊ pro donis tuis tibi offero hostias pacificas et
sacrificiū laudis per manū sacerdotis: tibi humilit̄
grattas agens et supplicans: vt sic transeā p̄ bōa
temporalia q̄ perueniā ad eterna. Et pro bonis ob-
tinendis similiter suo modo potest fieri oratio Et p̄
aduersis vitandis dicere posset s̄c̄r. **O** clementissi-
me deus scio q̄ in me nō est tanta virtus vel fortitu-
do vt me de istis periculis eripere possim. ⁊ ideo hu-
militer tibi offero istū sacrificiū seu offerri facio: ro-
gans te: vt in his oibus clementer subueias: sic q̄
preter te nullū aliū protectorē vel cōsolatorē querā
¶ Capitulum. xxi. de quibusdam exemplis predi-

etoz effectū. ⁊ signanter quō prodest. p̄mo offerenti sc̄do illi qui facit offerri pro alius. tertio p̄dest ad gratiā remittēdo peccata. quarto valet ad liberāsdū a periculis. Et q̄ hoc sacrificiū pro dictis effectibus potest sp̄ualiter ēt efficaciter offerri. Et quid debet dicere spiritualiter offerens.

Ad quia plus aliquos mouent exempla q̄ verba. iō sequūtur aliqua miracula et exempla de quibusdā effectibus predictis quibus deus ipsos probauit. Et primo q̄ hoc sacrificium pro fit offerenti. ¶ Legitur enī q̄ q̄daz episcopus suspendit quendā sacerdotem a diuinis propter hoc q̄ solum pro defunctis celebrabat q̄t̄ die missam: seu huius sacrificii oblationē faciebat. ⁊ non de sanctis vel de tempore. Cū autē ep̄s eundo ad matutinas cymiteriū transiret: visū est ei q̄ cēs mortui insurgereēt contra eum: sub modo ⁊ ritu officii q̄ quisq̄ viuens habuerat cōminādo dicentes Ecce episcopus qui nobis nostrū abstulit sacerdotem: nec ipse pro nobis celebrat: sed nisi se emendauerit morietur. Ad quod ille territus postmodum sacerdotem absoluit. ⁊ sic profuit sacerdoti offerenti. Sed q̄ pro fit hoc sacrificiū his qui pro alius faciunt offerri Nam legitur q̄ dux magnus et gl̄iosus ad predicationē cuiusdam p̄uersus inter cetera: capellanos statuit: qui p̄ defunctis missas celebrarēt. De q̄ sui subditis iuidētes dixerūt cuidā regi sibi inimico q̄ tunc posset mediante ipsorū adiutorio de illo duce victoriā obtinere: qz nō curabat de suis nobilibus: sed totum expenderat pro missarum celebratione ⁊ in operibus misericordie: qui rex statim manda-

Capitulum

ut illi duci bellum certa die. Quis dux perterritus
adiutoriū suorum nobilium petuit: qui vnanimīter
denegauerunt dicētes. Vocate clericos quibus so-
lum credidistis. dux igitur in dño cōfusus: in castro
se fortificans inclusit dei expectans auxilium. ⁊ cō-
spiciēs vidit in via hostiū mirabilē exercitiū albatō-
rum in equis albis et clipeis aureis rubea cruce si-
gnatis sibi aduenientē: qui exterius ad eos curua-
tus genibus eos recepit. ⁊ vnus ex eis leuauit eum
dicens. Ne timeas fidelissime princeps assum⁹ tibi
adiutorio quos de purgatorio liberaſti: aderūt
⁊ plures: qui interim vsq; ad predictum diem libe-
rabuntur. moxq; visio disparuit. Instante ergo die
rex cum multitudine armatorū cōfidenter ad castrū
venit. cui obuiam exiit dux in dño confidens: ⁊ sta-
tim facta est cum eo tanta multitudo celestis exer-
citus: q̄ turba regis nulla videbatur. Igitur rex cū
suis proiectis armis: se reddiderunt veniā deprecā-
tes qui pepercit eis. ⁊ statim disparuit exercitus di-
uinus. Quod videntes hostes: glouificabant deuz
cum illis. ⁊ q̄ proſit ad gratiā cum sequella sua il-
lis pro quibus offertur. ¶ Regitur q̄ cū sanctus
Egidius rogatus veniret ad regē francie karoluz
visitandū rex vt pro se oraret eidem supplicuit. fece-
rat nanq; quoddam facinus: quod nemini vnq; nec
ipsi viro sancto ausus fuerat confiteri. Dum igitur
vir sanctus missam celebraret ⁊ dñm pro rege i ca-
none precaretur: angelus super altare sedulam po-
suit: que regis peccatum egidii precibus esse dimis-
sum continebat: quā post sacramentis regi tradit

Alcesimūprimū.

dit. Quā plurima etiā leguntur exempla de bonis obtentis propter hoc sacrificiū ⁊ de liberatiōe a periculis. Nam Beda in hystoriis anglozum dicit q̄ rex quidam anglie cum alio rege cōmisit bellū. vbi quidam miles de exercitu suo fuit grauiter vulneratus ⁊ captus. sed nullis vinculis nec cathenis ligari potuit: quin hora tertia solueretur. Quod quidā presbyter et abbas germanus suus: qui credebat eum in bello fuisse peremptum: pro anima sua sepe hora tertia missam celebrauit. Et gregorius ⁊ Arnoldus referunt de captiuo qui mortuus estimabatur q̄ totiens eius vincula soluebantur in carcere: quotiens vxor eius pro ei⁹ aia hoc sacrificiū offerret faciebat Gregorius etia⁹ iterū refert de quodam nauta naufragiū passo pro quo quidā sacerdos hostiam obtulit: qui inde euasit dicens. q̄ cū in medio mari fatigatus pene deficeret: quidam sibi quēdam panem obtulit: quo comesto confortatus vires recepit: ⁊ tandem in quadam nauī transeūte recept⁹ euasit. ⁊ repertum est q̄ illa hora qua sacerdos pro eo celebrauit panē illū recepit. qui eū cōfortauit. Legitur etiam de quodā: q̄ cū foderet cum aliis in quadā rupe argentū: rupes cecidit ⁊ alios extinxit ipso saluo: sed non potente exire. Et cū vxor sua crederet eum mortuū missam quātidie faceret celebrari: et offerret vnū panem ⁊ viceū vini cum candela accensa. exceptis tribus diebus quibus diabolus dedit intelligere illi vxori: q̄ missa iam erat celebrata quem clamantem fodentes ibidem reppererunt: admirati quomodo tādiu. s. p̄ annū vixisset. q̄bus rēdit: q̄ qualibz die oblatus fuit sibi vn⁹ panis vice⁹

vini: et candela accensa. exceptis tribus diebus. Ex
 quo sua vxor postea cognouit quod de oblatione sua in
 missa fuerat sustentatus et quod diabolus illam decepe-
 rat: ne illis tribus diebus missam faceret celebra-
 ri. innumerabilia etiam exempla dici possent de illis
 qui a periculis constructa a fluctibus maris: a peri-
 culis bellozū: et similibus fuerint liberati: propter
 hoc quod missam audierant vel celebrari fecerant: ubi
 alii damna et picula incurrerūt. Sed hec: causa bre-
 uitatis: pro aperiendo exempla sufficiant. Sed no-
 tandū est quod sicut sunt duo modi manducandi hoc
 sacramentū. scilicet sacramentaliter et spūaliter: sic sunt
 duo modi offerendi seu sacrificandi istud sacrificiū
 scilicet exterior sacramentalis et solēnis: qui fit in altari
 per sacerdotem. Et spūalis seu interior. et iste potest
 semper et in omni loco et per quēlibet fieri sine peri-
 culo etiam a non habente gratiam. Sed offerens p
 se sacramentaliter: si nō habeat grām: mortaliter
 peccat. scilicet sacerdos. Sed maioris virtutis est oblatio
 sacramentalis ceteris parib⁹ quā spūalis. Verūtamenē
 potest aliquis ex tanto affectu spūaliter hoc sacra-
 mentū offerre: hoc est desiderare quod posset missas ce-
 lebzare vel facere celebrari: quod ex hoc sacrificio sic in
 voto oblato: consequeretur effectus predictos etiā
 maiores: quā multi sacerdotes min⁹ deuoticelebran-
 do consequantur. Qui igitur facultatem nō habēt
 celebrandi vel celebrare faciendi cū magna affecti-
 one: desiderio. et deuotione missas audiant: et i cor-
 de suo hec vel similia dicant. Tu pater miarū mag-
 nificētissime: nosti quod libēter hoc tibi imolarē sacri-
 ficiū vel imolari faccrē: si possē. sed de hoc nō dedisti

michi facultatē. sō in tua magnificētia cōfisi: offero
 qđ habeo. s. bonā ⁊ deuotā volūtātē huilime rogās
 immensam clementiā tuā: vt affectū p̄ effectu susci-
 pias. ⁊ michi in ista vel in illa re vel aduersitate in-
 tuitu huius sacrificii optate succurras ⁊ hoc obti-
 nebit sicut deus p̄misit. Petite et accipietis. q̄rite
 ⁊c. Et alde enī deo placet: qđ de isto dignissimo sacra-
 ficio bene sentiamus ⁊ qđ in eius adiutorio fiducia
 liter speremus: tam in prosperis q̄ in aduersis.

Capitulū. xxi. de effectu speciali huius sacrificii
 quō per ipsūm satisfacimus pro debitis. quomodo
 deo multipliciter debitores sumus. ⁊ quō hoc sacri-
 ficiū est nostrū ad sacrificandū iure donationis: et
 quō post peccatū remissū sumus pene debitores

¶ Iste de effectibus seu virtute inestimabili
 ⁊ prestatissimi sacrificii eucharistie ⁊ de
 rōne talis efficacie: generaliter ad omnia q̄
 desiderari ⁊ peti possunt a deo: ⁊ qđ cū sit ei gratissi-
 mum: placat diuinam clementiā vt culpā dimittat
 prouocat diuinā caritatē ⁊ bonitatē: vt gratiam et
 alia bona petita cōcedat: videndū ē in speciali: qz p̄-
 ciosissimum ⁊ carissimū est: quō satisfaciat ⁊ debita
 remittat. Hoc enim h̄z multas ⁊ speciales difficul-
 tates: tam ex parte ipsius sacrificii oblatis et ex par-
 te offerentiū: qđ eorū pro quibus offertur vt ampli⁹
 videbitur. ¶ Pro quo aduertendū est qđ deo debi-
 tores sumus. Primo: qz oīa que habemus: ab ip̄o
 accepimus si bona sint. scđm illud ap̄li. Quid ha-
 bes quod non accepisti: ⁊ scđm hoc enī debemus: si
 non simus ingrati: quantum possumus recompen-

Capitulum

fare primo de hoc q̄ nos creauit: cōseruauit: guber-
nauit: et omnia que habemus donauit. Secundo
de hoc q̄ nos redemit tam multa ⁊ graua dicendo
agendo et pro uobis patiendo. Tertio de hoc q̄ uitā
eternam cū immensis bonis que in ea sūt permisit.
Quarto deo debitores sumus: qz multipliciter euz
offendimus p̄ peccata pro quibus penā satisfactori-
am vel aliquid equiualeus pati debemus eo q̄ volū-
tati nostre inordinate contra ipsum et legem ei⁹ ni-
mis obtemperauimus. satisfacere autem hoc est fa-
cere ⁊ recompensare satis ad equalitatem huius qd̄
est acceptū vel debitum. sed hoc facere nō possem⁹
deo de omnibus que habemus ex pte nostra. qz om-
nia que habemus sūt sua multiplici iure. nec possu-
mus deo aliquid tribuere quod nō sit. Unde phlūs
ait. q̄ dñs parentibus et magistris satisfacere non
possumus. Nam ad iustā satisfactionem seu recōpen-
sationē oportet q̄ de proprio ⁊ non de alieno fiat. Sa-
crificium autē istud quantū est de se sufficiens est p̄
debitis omnium hominum: maxime inq̄tum filiū dei
continet qui ē valoris et p̄ciositatis infiniti: et sic si
nostrū eēt satis liquet q̄ sicut p̄ pecuniā nostrā satis-
facimus illis q̄bus debemus de illis debitis q̄ p̄ pe-
cuniā appreciātur. Ita per hoc sacrificiū de omnib⁹
deo debitis satisfacere possumus. ¶ Notandum est
igitur q̄ licet hoc sacrificiū non sit nostrū iure crea-
tionis: redēptionis: emptionis: vel alio iure p̄ nos
de nostro acquisitū: imo scdm̄ modos p̄dictos sum⁹
fuit: est tamē vere nostrum iure donationis liberalis
qua se nobis dōauit gratuitac̄aritate. et sic ipm̄ ha-

Alcésimū secundū

benus et nostrū est: sic q̄ libere possumus eovti vel
saltim frui ⁊ iuuare nos vt volum⁹. Nichil ei meli⁹
nostrū est q̄ id quod ex dono gratuito possidem⁹ cu
tusmodi est hoc sacrificiū si iuste et sancte ad ipsum
nos habeamus. ex quo seq̄tur q̄ per istud sacrificiū
quod de se est infiniti valoris et ꝑciositatis infinite
a deo acceptuz ⁊ quod nostrum est iure donationis
deo hoc sacrificio possum⁹ satisfacere: ita q̄ sufficit
sibi ꝑ debito creatōis: conseruatōis: gubnatōis: re
demptionis: et ꝑ misse glorificationis. si ipsum deo
offeramus in caritate ꝑfecta per quē ipsū plene pos
sidere possumus. quasi gratias agēdo de ꝑdictis be
neficijs. verūtamen qz raro fit q̄ ꝑ caritatem perfe
ctam ipm sacrificiū plene possideamus ꝑpter pctā
nostra saltim venialia qz in multis offendimus om
nes. Et si dixerimus q̄ peccatum nō habem⁹ nos
ipso seducimus et veritas in nobis non est. ratioe
quoz pctōz adhuc remanemus deo debitores saltim
ad penā: q̄uis culpa ipsoz sit remissa ꝑ virtutē hui⁹
sacrificij v̄l sacramenti in reveli voto habiti. ⁊ gra
tia sit nobis collata: iō videndū est spālter q̄modo
hoc sacrificiū est satisfactiuū ꝑ pens pctōzū. Et hoc
exēplo sēsbili scōz modū n̄m: sicut supra dictuz est
sic potest declarari. Eadem⁹ em̄ q̄ aliq̄s princeps ꝑ
q̄nos aliquē criminofū recipit in grāz suā vt nō occi
dat sicut meruit et q̄nos etiam ei dat victum et vesti
tum et alia necessaria ⁊ tamen ex iusticia imponit sē
bi aliquā penā quaz sustineat ꝑ aliq̄ tpe nisi aliū de
satisfaciat. Et si iste vel ali⁹ seru⁹ q̄uis ei dilect⁹ eū
modicū offēdat nō tamē eū totaliter abicit: s; solū

castigat. sic deus ex sua clementia et misericordia per penitentiam: et per hoc sacrificium sacramentaliter vel in voto oblatum sepe hominem recipit ad gratiam: et culpam mortalem remittit et alia bona spiritualia multa sibi prout videt, tamen sua iusticia: que nullum peccatum remittit impunite: exigente: aliquam satisfactionem penalem et temporalem requirit quam hic habet solvere in hoc mundo vel in purgatorio: nisi aliunde fiat satisfactio. etiam ipso remanente in amicitia eius. Et ultra si iste vel alius in gratia sua manens parva peccata. que sunt venialia: committat deus ipsum non damnat: sed punit ipsum temporaliter hic: vel in purgatorio de hoc: secundum quod eius exigit iusticia: nisi aliunde satisfaciatur. Ad satisfaciendum autem pro talibus penis debet; etiam purgatorii divina clementia nobis prout de multis operibus satisfactoriis: de quibus ipse est contentus que possunt multo facilius fieri: quam si illas pateretur penas: et maxime purgatorii que sunt acerbissime et inexplicabiles: ut sunt elemosina. oratio. ieiunium. peregrinationes. patientiam adversis. indulgentie: que habent valorem et efficaciam ut dictum est: ex voto et virtute huius sacrificii. Sed super omnia maxime satisfacit de his penis debitis missarum celebratio in quibus hoc dignissimum et excellentissimum offertur sacrificium.

Capitulum xxxiii. de valore oblationis sacrificii huius seu missae tam ex parte operis operati quam ex operante et devotione. et an valeat facta per peccatorem et quod offertur a christo ecclesiae passionem christi a sacerdote pro alijs. et quomodo valet ex omnibus predictis vel non valet.

E Quis hoc altaris sacrificiū ratiōe in eo
 contenti sit in se et de se valoris infiniti et
 deo infinite acceptū et plus incōparabilē
 ter ipsum ponderet quā quecumq; debita penalia vel
 alia debita: vnica tamen oblatio ipsius seu vna mis-
 sa non sufficit ad deletionē pene om̄im fidelū. Nā
 meritū xp̄i et valor ipsius nō p̄dest alicui: nisi per fi-
 dem et caritatem si ei applicauerit et applicari fece-
 rit homo em̄ cooperari debet ad suā salutē et conser-
 uationem sicut et cetera creature ad suā. nec opera
 diuine sapiētie: que ista ordināt: sint vacua. nec hoc
 est ex insufficiētia huius sacrificii quā vna oblatio ei⁹
 non delet totā penam vnus hoīs vel oīm. sed hoc ē
 quia nō facit sufficiēt q̄b in se est cū adiutorio diuino:
 applicando et applicari sibi sufficienter faciēdo va-
 lorem infinitū huius sacrificii p̄ fidē et caritatē tota-
 liter in ipsū transformantē. plus em̄ in sacrificiis et
 satisfactione: maxime ad deū quā requirit de necessita-
 te quā sit voluntaria: attenditur affectus quā quātitas
 oblationis vel affectus. Nā dñs dicit. quā paupcula
 mulier que misit duo minuta ī gazophylactū pl⁹ om-
 nibus alijs misit: licet alij magnas pecunias et mu-
 nera dedissent. quia dedit ex maiori deuotione et affe-
 ctu. non em̄ pōt fieri satis simpliciter apud deū. sed
 secundū quā accipiat bonam voluntatē et bonā dispo-
 sitionem de quo solet dari exemplum. Si princeps
 apud thesauro suo dicat accipiat vnusq; q̄s de popu-
 lo meo quārum sufficit ad se redimendū et aliqui sint
 negligentes aut compediti sic quā nichil aut no suf-
 ficienter accipiant manebunt captiui et debitores
 non ex parte principis vel thesauri eius quia ad hoc

S

sufficiebatz multo supergrediebatur: s; ex defectu eorum. Sic xps dicit oibus. Trado vobis thesaurū infinitū meriti mee acerbissime passionis et me in hoc altaris sacrificio. Accipiat igitur quilibet quā tum sibi opus est per fidem firmā z ardentē caritatem vel accipi faciat. z sic p se satisfaciat. Sed aliq sunt impotentes ad accipiendū per se thesaurū huius meriti z sacrificii: s; huius sunt capaces: sicut sūt illi qui sunt in purgatorio. iō optet q per alios hoc meritū eis applicetur. Alij sunt negligentes qui sibi nō pviderunt: iō nec xpi meritum nec hoc sacrificiū eis pdest. Sed qui perfecte se applicant z vultuntur christo per caritatē: sicut fit per opera virtutum pfecte satisfaciūt vel iperfecte: si nō pfecte se vniāt. Existētes aut in peccato mortali quod abūcere non volūt perdūt z abticiūt meritum xpi z huius sacrificii efficaciam. qz nō est cōuentio lucis. scilz gratie ad tenebras. s. peccati. Et ad cognoscendū quā efficaciaz h; hoc sacrificiū: vt sic: cū offerē. z vnde acceptatur ad remissionē pene. Sanctus thoās z doctores in quarto. di. xlv. de hoc tractāt. Et scōz ipsos dicendū est: qz eius oblatio habet efficaciam ex opere operato: id est ex parte sacrificii consecrati. sed est solī deo nota. Et durādus dicit q effectus vni oblationis in missa finitus est. z est maior ex maiori deuotione offerentis. z ita intelligendū est de deuotione illorum qui offerri faciūt z pro quib; offerē lz enim xps ibi contentus sit infiniti valoris. Non tamen missa seu ipsius oblatio que est operatio hominis: que non est valoris infiniti. sed secūdo habz efficaciam ex opere operante quo offertur: ex eo vcs

offerentes et p quibus offertur sunt deo accepti propter eorum bonū affectum et amorem. in donationibus aut: vt dictū est: plus attenditur affectus dantis q̄ donum. Ideo dicitur Genesis. iiii. q̄ respexit dominus: videlz p̄rio ad abel. sc̄do ad munes ra eius. Quando aut quis celebrat: oblatio hui⁹ sacrificii fit a multis et a multorum operatione. P̄rio enim fit a christo: qui hoc ordinavit fieri Johis. vi. Panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita: Ipse ergo dat seu offert hūc panē seu sacrificiū qui est summus sacerdos et propter hoc dicitur in canone Iube hec perferri per manus angeli tui. s. christi. Sed qz non immediate hoc offert sacrificium s̄ per ministrū Ideo hec oblatio non est meriti nec valoris infiniti. et iterantur plures misse et orōnes vel oblationes. Secūdo fit a christi passione et ab ipsa habet efficaciam. Ideo de ipsa in missa fit memoria verbis signis et meditationibus. sed: vt dictum est: non immediate: sed sc̄dm q̄ applicatur per offerentes vel pro quibus offertur. de quo Luce. xxi. Hoc facite in meam cōmemorationem. s. passionis. Tercio offertur et acceptatur ex persona et voluntate totius ecclesie: noīe cuius et voluntate fit. et sic sc̄dm predictos tres modos semper est alicuius valoris. et efficacie: in dispositis tamen per caritatem. Quarto potest acceptabiliter fieri propter meritū et applicationem sacerdotis offerentis. et hoc modo nō valet quantum est ex parte meriti sacerdotis. si sit in peccato mortali. Ipse tamen sacerdos sit e p̄sbyter in quantum est organuz ecclesie representans

Capitulum

Christum et ecclesiam: in cuius persona consecrat habet auctoritatem applicandi valores missae uni vel alteri: pluribus vel paucioribus. Quia offertur acceptabiliter ex merito vel meritis illius vel illorum qui faciunt vel faciunt missam celebrari: aut illius vel illorum pro quo vel quibus celebratur: et ideo optimum est quod fiat a bono sacerdote. Et guillelmus alticiodorensis dicit quod credit quod nulla missa celebratur quin plures anime de purgatorio liberentur. Et gregorius ait. Quotum donum et quod infinitum bonum de deo: quia nunquam divina celebrantur officia qui sunt unius peccatoris conversio vel unius anime de purgatorio liberatio. Et de beato gregorio quod propter excellentiam sue devotionis per qualibet celebratione sue missae aliquae redimebantur anime. Et pro ut dicit sanctus thomas. oblatio huius sacramenti et alia sacramenta prosunt quotum ad efficaciam quam habent ex opere operato et illam explent equaliter per quoscumque fiant. Ex opere vero operantis non prosunt ista neque alia suffragia nec facientia: si sit in peccato mortali: nec aliter per modum meriti secundum quod ista procedunt a persona sua. possunt tamen ista prodesse: etiam a peccatore facta: per viam et modum orationis que instituitur non diuine iusticie ut meritum sed diuine misericordie: si petat a deo aliquid acceptum. Nam misericordia diuina bene exaudit orationem peccatoris recte petentis: immo per orationem potest alteri viatori primam gratiam impetrare. Nam impetratio orationis se extendit ad omnia illa que potestati et liberalitati diuine subduntur secundum eius providentiam, et ideo non est omnino negligenda: etiam peccatoris: quia quis omnino iustus melior sit: quia meritoria et

Tricesimū quartū.

exaudibilior est: quia fit ab amico: sed iniquius est peccator operans vice alterius. scilicet ecclesie cuius personam gerit eius oblatio et suffragia: ut in exequiis et in hoc sacrificio profunt. quia ecclesie semper est in gratia. iniquius etiam opus istius peccatoris est alterius per modum principalis agentis cuius ipse est instrumentum: puta iniquius est operatio de functum caritate vel alterius pro quo celebratur vel qui facit celebrari: talis oblatio vel suffragium est meritoria et viva iniquius. scilicet est ex parte illorum principalium agentium quibus talia faciens suffragia esset in peccato.

Capitulum xxiiii. quod predicta oblatio et alia suffragia pro modum meriti valent solum inter existentes in caritate et ad quid valent et ad quos ex caritate et intentione offerentium quod sacerdotes tenentur celebrare et pro quibus et quomodo dant suam intentionem discrete determinare et quomodo suffragium valet per modum orationis et ad quid orationes dicuntur in missa pro aliis quam pro illis pro quibus celebratur.

¶ Iste quomodo oblatio huius sacrificii altaris seu missa semper versus est de se pro illis pro quibus offertur: etiam si offerat a malis: et ratione operis operati. id est ipsius sacrificii et ratione operis operantis seu oblationis pro ut fit ex ordinatione spiritus sancti et ex passione eius: ac etiam ex persona totius ecclesie. Ad idendum est ad quid. quomodo: et pro quibus valere potest: et pro quibus non. Pro quo notandum est quod ut dicit sanctus thomas opus unius hominis non versus alterius sic pro modum meriti et suffragium. id est ad suffragandum siue ad iuvandum alterum vivum aut defunctum nisi sit ab eo unum siue in gratia et caritate unum: nec etiam versus ad mutandum statum: puta huius vite in statum glorie quia hoc solum fit ex merito proprio: sed solum versus ad aliquid pro

ut vlt' accessoriū ī statu ī q̄ ē: vtpu-
 ta q̄ bti de meri-
 tis n̄ris: vt de puerfione pctōris: h̄sit gaudium acci-
 dentale ī celis. Et q̄ ex̄ites ī purgatorio ī caritate
 sicut et nos ex opibus n̄ris meritorius emolimētuz
 reportant qđ est aliqđ gaudiuz vlt' pene diminutio.
 dupliciter enī v3 opus caritatis seu suffragiū vnius
 alteri in caritate existētī. Anomō ex virtute carita-
 tis vniētis ipos spūaliter in amore: que qđdem ca-
 ritas facit omnia bona coia scđm quod opus ē. Et
 iste valor attendit magis scđz quandā consolationē
 interiorē et sequellā eius: scđm videlz qđ qlibet ī ca-
 ritate ex̄is gaudet de bonis alteri⁹ q̄ cognoscit vtpu-
 ta de meritis eius etiā post mortē. Et q̄tū ad istū va-
 lorē oblatio actiua huius sacrificii in caritate facta
 sicut et aliorū suffragiorū valet singulis in caritate
 existentibus ad habēdum delectationem et gaudiū
 tale sic qđ plus de hoc gaudet qui est in maiori cari-
 tate et hoc mō t̄m v3 singulis factum p oibus: ac si
 p quolibet vel vno illoz tantū fieret et t̄m valet p
 illo p quo non fit vel plus: si sit in maiori caritate:
 qđ valeat illi pro quo fit q̄tum. s. ad illam interiorē
 consolationē: gaudiū: delectationē: vel sequellā et⁹
 Cuius rō est qz caritas non minuitur si effectus in
 multis distribuāt: imo magis augetur: sicut gau-
 diū quod pluribus ē cōmune fit maius. Ideo de ali-
 quo bono hic facto in grā non minus letantur plu-
 res in purgatorio qđ vnus vt ait aug. Scđo mō op⁹
 caritatis seu suffragii: vt est oblatio sacramenti hu-
 ius: factum ab vno in caritate existente potest vale-
 re alteri viuo vel defuncto p hoc qđ faciens ipsū per
 suam intentionem illud opus vlt' suffragium z eius

valorem transfert determinate et applicat ad satisfactionē pene ꝑ vno determinato: vel ꝑ pluribus et sic magis vꝓ alicui si fiat solū ꝓ singulariter ꝑ eo q̄ si fieret ꝑ eo et ꝑ vno alio vel ꝑ multis: qꝫ ex diuina iusticia effectus suffragii diuiditur multis si fiat ꝑ multis scđm intentionē suffragiū facientis: puta si velit valorem diuidi equaliter ad quattuor quilibet habebit quartā partē. si vero ad duo quilibet habebit medietatem: si intēdat qꝫ de quattuor vnus habebit mediā partē: alii tres habebunt equaliter aliam mediā partem equaliter in tres ptes diuisam: etiam hoc fiet. et sic ꝑꝓ qꝫ oblatio hui⁹ sacrificii ꝫ aliorum suffragiorū que fit tota ꝑ vno ex intentione facientis ad remissionē seu satisfactionē pene non prodest nec facienti nec alteri ab illo ꝑ quo fit ad recompensationē pene satisfactorie dūmodo possit illi prodesse: puta si sit in gratia. Ratio est qꝫ in tali recompensatione consideratur equalitas iusticie ꝫ potest ita equitale op⁹ oblationis vel suffragii vni reatuꝫ pene vni⁹ pcti qꝫ nō se extenderet ad aliū reatū. Reatus autē duoz pctōꝫ maiorē satisfactionē ꝫ maiora suffragia vel plura et oblatiōes requirit qꝫ reat⁹ vnius peccati. Ex dictis ꝑꝓ qꝫ celebrās debet discretus esse et cautus ad applicandū ex intentione valoreꝫ misse q̄tū ad remissionē pene magis ad illū ꝑo quo obligatur celebrare ne defraudet illū: qꝫ vt dictum est: in q̄tū est organū ecclesie repñtans xp̄m ꝫ ecclesiam hꝫ auctoritatē applicandi valoreꝫ opis vel sacrificii satisfactorii vni vꝫ alteri vel plib⁹ ꝫ fm intentionē ei⁹ habebūt pl⁹ vel min⁹. Sicut tñ aliqui doctores dicūt sacerdos remanet obligat⁹ ꝫ platis: et

Capitulum

totiecclesie a qua honore sacerdotii habet. necq; sacerdotium ei datum ut tantum pro se et pro sibi caris sacrificet: sed pro tota fidelium communitate. Nec sufficienter sacerdos excusatur a non celebrando: quia sit indispositus propter sua peccata. quia quilibet tenetur se disponere ad exercendum debite ea que ad suum spectant officium. et ita in euangelio. Seruus piger qui abscondit talentum: proiectus est in tenebras gehenne. Nec sufficit quater in anno celebrare ut faciunt aliqui aliqui dicentes se esse dominos et non capellanos. et ideo se dicunt non obligari ad celebrandum nisi quando volunt attento inestimabili dampno proueniente ex hoc quod non celebrant. sicut ex officio vel sacerdotio tenentur: quia videlicet multe anime a penis purgatorii liberarentur: et multa peccatis ad deum converterentur ex eorum missis: quod non fit. de quo ipse tantum acerrime puniuntur: id est multa exempla leguntur de quibusdam presbyteris satis bone vite grauer tamen in purgatorio puniuntur quia missas sine causa rationabili non celebrauerant. et multi in inferno propter hoc dicunt ve ve ve. quod ubi presbyter ordinari fuimus. Unde sanctus Thomas in quarto libro Gregorius allegans cum augetur dona: rationes crescunt donorum: aut quod cum sacerdoti sit data potestas nobilissima reus negligentie erit: nisi illa utatur ad honorem dei: et salutem suam et aliorum uiuorum et mortuorum. scilicet illud. i. Petri. iiii. Unusquisque gratiam quam accepit: in alterutrum illam administrantes: nisi hoc fiat ex familiari instinctu spiritus sancti sic precipitur sacerdotibus hoc facite in meam commemorationem. Verum tamen aduertendum est quod presbyteri non debent sic ordinare suam intentionem.

Accessumū quartū

aliquo dñi diuino iudicio relinquant distributionem fructus missæ: ut puta dicēdo celebzo pro isto vel illis: in q̄tum lz ꝛ tibi gratū est. Sed tu: quioīa nō tī fac ut scis expedire. Ex predictis pꝛ q̄si sacerdos p̄ miserit vnā vel plures missas spāliter dicere: p̄ vno nō dꝛ illā vel illas ad alios applicare vel ad plures pro satisfactiōe: alioquin faceret sibi iniuriam ꝛ dā num. Et similiter si vnā diceret loco plurū: qꝛ ex dictis doctorū ꝛ multis reuelationibus patet q̄ req̄rūtur plures missæ ad satisfactiōē pro vna anima licet sacrificiū in se sit valoris īfīniti. Sicut Gregorius refert de monacho p̄ quo post mortē apparēte triginta missas celebrari fecit. q̄ monachꝝ p̄ vltimā missā apparēs: dixit. Hūc vsꝛ male me habui sꝛ mō bñ sū: qꝛ hodie vltia missa celebrata cōiōꝛ accepi. Et cū orōnes addūtur in missa p̄ alius q̄ pro illo pro q̄ ordinatur ad satisfactiōē: ille orōnes nō dicuntur nec debent dici: vt satisfactio illius sacrificiū ad alios determinetur. sꝛ vt talis orō pro sit eis spāliter fusa. Si tñ ille pro quo determinatur missa nō indigeat illa qꝛ sit saluatus vel damnatus: deus distribuit fructū alius pro quibus nō sit qui sunt eius capaces.

Capitulū. xxv. q̄ oblatio huiꝝ sacrificiꝛ alta suffragia multo plus profunt facta pro viuente q̄ pro mortuo. s. ad duodecim. ꝛ mortuo ad vnū illoꝝ fructū. Et quō suffragia ordinata fieri profunt: si non fiant ꝛ quō non. Et de culpa executorum ꝛ aliorum de suffragiis mortuos defraudantium.

f Ed licz hoc sacrificiū pro sit ad satisfactiōē pene: tam viuia q̄ mortua: pro q̄bus

fit scđm q̄ sūt vnū siue vniti in caritate cū offerenti-
 bus vel ipsū offerri facientibus et scđm q̄ ipsum of-
 ferri et similiter alia suffragia p̄ hīs fieri per testa-
 mentū seu alio modo ordinauerunt: tamen mltō hā
 bundantius leuius et efficacius est expiatiuū pene
 hic vel in purgatorio soluende: hic uiuentibus in ca-
 ritate existentib⁹ q̄ mortuis: sicut vniuersaliter de
 omnibus suffragiis hoc verū est. Unde beatus hie-
 ronim⁹ dicit. q̄ pl⁹ purgat vna lachryma ī hoc mū-
 do q̄ decem anni in purgatorio. Itā extra vincula
 fit facilior cōpositio. et vna missa hic celebrata in vi-
 ta plus p̄dest q̄ mille post mortē celebrate: nec cō-
 fidēdū ē ī filiis vel parētib⁹. Ille q̄ semetip̄z: dū vīue-
 ret neglexit. q̄ em̄ sibi ipsi infidelis est: quē sibi fideles
 post mortē putat esse. Sicut em̄ q̄dā doctor ait. vna
 missa p̄ te celebrata dū viuis in grā plus tibi p̄de-
 rit q̄ centū te mortuo. plus prodest nūc vna missa q̄
 tunc oīz monachoz psalteria. vnus gemitus vel la-
 chryma: quā hic fundis p̄ peccatis: q̄ oīz beguina-
 rum fletus et singultus. Plus vni⁹ vestis p̄ adiuu-
 dē aru ex caritate dōatio: q̄ sexagita milia ducatorū
 p̄ te mortuo largirētur. Ideo em̄ te mortuo ordias
 hec donari. qz hec tecū ferre non potes: imo necesse
 est a te illa dimitti. Bona enī in hac vita ī grā facia
 valent ad multo plura: q̄ facta p̄ mortē. Valēt enī
 primo ad vite eterne mercedē obtinēdā p̄ fine. Se-
 cundo valēt ad augmentū caritatis. Tertio ad bo-
 num exemplū quod meretur habere spāle gaudiū.
 Quarto p̄parāt ad secure monendū. Quinto penā
 relaxant. Sexto ad altius ascēdendū te disponunt.
 Septimo: d amicitia dei angelorum et hoīm te ex

Tricesimum quintum.

altant. Octauo totā ecclesiā adiuuāt. Nonno te ipsū dignificāt ⁊ sc̄tificāt Decio famā bonā generāt ⁊ p̄ mulgāt. Undecimo bonis venerabilem et malis formidabilē reddūt. Duodecio qz sensus tā exteriores q̄ interiores imo totū corp⁹ et aīam in meli⁹ disponūt. et faciūt q̄ deus sit in oībus opibus eoz. De istis aut duodeci fructibus bonoz operū in hac vita est t̄m̄v̄nus post mortē in negligētibus circa p̄dicta s. relaxatio pene purgatorii. Nō admonendi sūt hoīes hoc sacramentū offerre v̄l offerri facere: ⁊ dū viuūt bene agere et de bonis suis p̄ aiabus suis disponere. Et itā ad hoc sacrificiū celebrandū et elemosinas erogandū post mortē p̄ suū testamentū vel alias. qz talis eoz ordinatio si sūt in grā facit aliquā q̄ suffragia que pro eis fiūt de magnis diuitiis quas reliquerunt eis profunt: que fortassis nō prodesset sine illa ordinatione nec prodesset: si in suis parētibus ⁊ executoribus considerēt. Tum qz forsan nichil aut saltim parū pro eis facerent. Tum etiā: qz si facerent: non eis valeret: qz forsitan eozū parētes vel executores ⁊ illi quibus talia distribuerentur non eēt in caritate. ⁊ sic eis non prodesset ex parte ipsorum. Nec inquantū isti sunt instrumenta eorum: si nichil ordinauerint. Sed ordinatio ipsorum de talibus suffragiis si moriātur in gratia: faceret illa suffragia. Etiam facta per peccatores. inq̄tuz sunt instrumenta eorum et sue ordinationis: eis valerēt ad satisfactionez. pauperes etiam sacerdotes et religiosi: qui non habent vnde facere testamentum: deberent dum viuunt hoc sacrificiū offerre pro satisfactione suorum peccatorum: quia sunt deterioris et peioris conditionis quantū ad suffragia

Capitulum

¶ **De iustis:** cū nō habeant vnde p̄ eis post mortem aliqua fiāt. Et si queratur vtrū suffragia que quis ordinauit viuens fieri post mortē eius p̄ se nō fiant ante q̄ exeat purgatorium: vtrū p̄ sint vel non. Rñ: dicit sanct⁹ Tho. q̄ q̄ cito moriens disponit aliqua p̄ se fieri suffragia: p̄miū suffragiorū q̄tum ad remissionem pene plene cōsequitur si sit in gratia: etiā ante q̄ ip̄a suffragia fiant q̄tus ad efficaciam vel effectū suffragii quā efficaciam habet ex opere operāte ip̄s eius principalis agētis seu ordinantis. ita q̄ tūc et defalcatur pars sue pene pro tali ordinatōe remittenda. Sed quantū ad efficaciam v̄ effectū suffragii qui est ex opere operato: vel ex actuali executiōe talium suffragiorū per alios. v̄puta celebratiōis missarum: distributionis actualis elemosinarū: releuatiōnis pauperū: et orōnis eorum: ⁊ deuotiōis. talia suffragia exequentiū: que est opus operās ip̄orum exequentiū. talis non consequitur fructū exhibitōis talium suffragiorū ante q̄ fiant. Sed fraudat talis fructu. potest enī aliquis fraudari iustis t̄palibus: s; nō premio eterno per defectū aliorū. Sed talis defraudatio cedit in maximā culpā ⁊ periculū damnatiōis executorū vel parentū: q̄ hec suffragia deberent exhiberi facere. Tum qz sunt causa inestimabilis pene aiarū per talia suffragia remittēde. Tum quia defraudant oēs sanctos de gloria et gaudio: quā de tali anima citius glorificāda habuissent. Tū tertio qz deū de sacrificiis sibi tunc offerēdis defraudāt. ⁊ pauperes de elemosinis eis distribuendis ⁊ aias de purgatorio: de suffragiis cōsibus que fiūt pro ipsis q̄tum ad partē quā habet ista aia que pars valeret

eis. Etiam viuētes in hoc mūdo defraudant de orō
nibus quas aīa talis pro eis fecisset: si citius salua
ta fuisset.

Capituluꝝ. xxvi. q̄ hoc sacrificiū sit satisfactiū
pro pena purgatorū modis supradictis: pluribus
ostenditur exemplis

Et ut melius intelligatur q̄ hoc sacrifi-
ciū est satisfactoriū: etiā p̄ pena purga-
torū modis predictis: hoc aliquibus de-
claratur exemplis. Legitur enī in dialogo cesari
q̄ quidam adolescens in clara valle receptus in cō-
uersum factus est opilio seu pastor ouiuꝝ. Cui oues
pascenti in agro apparuit cōsobunus suus nuper
defunctus sibi dicēs. Mortuus sum ⁊ magnis pes-
nis torqueor. sed si habere potero tres missas i or-
dine vestro: liberabor. ⁊ mox cōuersus hec priori in-
dicauit. qui cū duobus aliis illas tres missas dice-
runt. quibus dictis ille apparens cōuerso: gratias
egit dicens. beneficio missarū saluatus sum. Legit
etiam q̄ quidam puincialis habuit fratrem cardina-
lem qui appuit ei post obitum: dicēs se esse in maxi-
mis penis purgatorū per. xv. annos sustinendis. p̄
puincialis autē sequenti die vnā missam pro aīa eius
celebrauit. quo facto apparuit ei splendidus ḡas
agens sue caritati. dicēs se a purgatorio liberatus
esset ad celū transiturū p̄ illius misse celebratōez
Item legitur in vitis patrū q̄ quidam frater ordi-
s predicatorū puincialis in terra sancta orās post ma-
tutinas: vidit versus lampadē choꝝi vmbꝝam: qua
si vnus fratris in habitu sordido. que ei dixit. Ego
sum talis frater amicus tuus: q̄ nuper obiit debeo

Capitulum

esse in durissima pena per quindecim annos. rogo ut michi subuenias. Et ille illucescente die celebrans et tenens hostias post elevationem dixit. Domine iesu xpe si soldanus: qui est rex paganorum: teneret unum captiuum in vinculis et camerarium eius: qui xx. annis seruiuit: dictum captiuum pro suo peteret seruitio sibi dari: soldanus non negaret. Domine non esto durior soldano. camerarius tuus sum: tibi enim seruiui per multos annos tenes istum fratrem: michi dilectum: in vinculis tuis peto pro seruitio michi dari a clementia tua. et cum hoc multotiens repetisset cum lachrymis: sequenti nocte stans in oratione post matutinas: predictum fratrem vidit stantem ante se in habitu candido et claro sibi respondentem. Ego sum ille frater qui tibi heri apparuit: et bene michi est per dei gratiam. dominus dedit me tibi et a purgatorio liberatus sum ad gloriam pergens. et sic disparuit. Item legitur quod quidam nobilis in obitu suo misit filium suum ad papam cuius erat auunculus ut insinuaret sibi eius obitum: qui filius. xxx. die post obitum patris venit ad papam viz deuotum: qui sequenti die missam celebrauit deuote pro eo. et finita missa: apparuit ei predictus auunculus suus dicens: quod xxx. annis esse debuerat in purgatorio: sed propter illam missam ex toto liberatus est. Ex quibus exemplis patet quod missa seu oblatio huius sacrificii satisfacit pro peccatis et pena ipsorum et non solum ratione sacrificii semel oblatis. sed ratione deuotionis et caritatis offerentis. quia quicquid plures misse ab uno et pro uno celebrate non tantum faciunt ad remissionem peccati pene quantum una missa duoties pro uno alio et pro uno alio celebrata: facit ad satisfaciendum pro multo maiori peccato

Capitulū. xxvii. de sacramento eucharistie ⁊ effectibus eius rōne christi in eo contenti. ⁊ q̄ oē iuste petatum obtineri potest ab eo per deuotā orōem ⁊ opera virtutis latrie. Et q̄d v̄z orō facta ad hoc sacram. Et exempla de hoc ponūtur: q̄ cū auditur ī cāpo vel alicubi pulsari pro elevatione corporis xp̄i: debet adorari. Et q̄ melius pulsatum est xp̄ianis in hoc sacramento: q̄ in omnibus aliis sacramentis ⁊ sacrificiis aliis gentibus

Iso superius de celeberrimo ac dignissimo eucharistie sacramento ⁊ de effectibus eius scdm q̄ est memoriale caritatis dei erga nos: quos h̄re potest generaliter in omnibus qui volunt per ipsuz recordari debito modo de effectibus caritatis dei. ⁊ scdm q̄ est sacramētuz qui obtineri possunt solū ab illis qui ip̄m digne recipiunt. Et tertio scdm q̄ est sacrificiū qui effectus vt sic cōuenire possunt offerentibus ip̄m sacrificiū ⁊ his p̄ quibus offerē. Nūc aliqua pauca dicēda sunt de ip̄o sacramento ⁊ effectibus ei⁹ rōe xp̄i in eo contēti. qui est vere deus ⁊ homo: vltra ea que superius dicta sunt. Hoc enī singulare est ⁊ nulli alteri memoriale sacramento vel sacrificio vnq̄ cōuenit: nisi isti q̄ ad ip̄m contentū solū possumus n̄ros affect⁹ omēs n̄rasq̄ orōes ⁊ petitōes dirigere: tāq̄ ad illū q̄ ē op̄s ⁊ sūme bon⁹: ⁊ q̄ sol⁹ p̄t oē rectū desideriū detare. et recte petita adimplere. Et cui tāq̄ sūmo dño creatori: p̄uatori ⁊ glificatori possum⁹ ⁊ tenemur act⁹ virtutis latrie exhibere. ⁊ sine q̄ ip̄ossibile ē aliqd eē: facere: vel h̄re. Abi ei ē diuinitas q̄ ē vna ⁊ idiuisa: patris ⁊ filii: ibi realit̄ ex̄stis: ⁊ sp̄s sc̄ti diuina maiestas: p̄fectio: bonitas: oīpotentia: sapientia: prouidentia:

Capitulum

caritas: misericordia et sic de alijs. Nec ipse est tñ modo me-
diū habendi quecūq; desiderari vel peti possunt. si-
cut sunt alia meōzialia sacramēta siue sacrificia. s; z
ē ille met a quo oia debēt desideria adimpleri q̄ oia
debent peti: et qui solus concedere potest petita. si-
ne quo nlla media siue sint meōzialia siue sacrificia
q̄lla sūt vana et ad quē oia dirigūť sacra: sacrificia
vel alia. Cū igitur ipse sit sūme misericors et om̄ps
et plus nos diligat q̄ diligamus nosipos satis patz
q̄ nichil est vel esse potest rationabile iustum: et ne-
cessariū ad dei honorē et salutē nostrā: q̄n possit a cō-
tento in isto sacramento obrineri: per illū qui se re-
cte habet ad ipm: scdm q̄ hoc diuine consonat pro-
uidētie. imo oēs effectus qui dicti sūt superi⁹ pos-
se ex hoc puenire sacramento vel quocūq; alio me-
dio ad salutē: causantur a contēto in isto sacro. Nec
est opns in particulari amplius descendere ad effe-
ctus huius sacramēti rōne in eo contēti. Ad ob-
tinē-
dum aut effectus hui⁹ sacramēti rōe in eo contēti: li-
cet multū valeat: vt dictū est: sumere ipm sacramē-
taliter in q̄tum est sacramentū. vel facere offerri in
q̄tum est sacrificiū. tñ vltra hoc pōt aliquis percipe-
re oēs predictos effectus. et generaliter quicq̄d re-
cte petit: etiam nō sumēdo ipz: aut sacramentaliter
offerendo. Sed ipm debite et deuote honorādo p o-
pera latrie in recognitionē sūmi domini sibi exhi-
bitā: siue talis recognitio et adoratio fiat per corp⁹
vt genuū flexiones: manūū iunctiones: pectoris tñ-
siones: oculorū eleuatōes: totiusq; corporis pstra-
tiones. Siue fiant per aiā: vt per orōnes: deuotio-
nes: vota: iuramenta recta: et sic de alijs. Siue p be-

na exteriora: ut puta per oblationes: p̄micias: decimas sacrificia et hoc ad prestandū q̄ oīa bona tam corporis q̄ aīe q̄ exteriora habem⁹ et tenem⁹ ab ipso tanq̄ a summo dño et de eis seruire volum⁹. De valore aut̄ orat̄ onis deuote ad contentū in hoc sacramento: ut puta i ecclia corā ipso: et q̄ q̄cqd̄ recte petitur ibi citi⁹ q̄ alibi impetratur. dicit henric⁹ de basia. q̄ sicut cōfessio ⁊ attritio dispositiue suffecit ad salutē latroni associato xp̄o qñ p̄ntialit̄ cōmorlebat̄ in cruce: que ei nō suffecisset aut nō intantū valuisset in carcere. ita videtur q̄ nō min⁹ nūc peccator humiliter spe venie assistens sacramento talē veniam cōsequitur: aut abundātius gr̄e collationē recipiat: q̄ si similiter i alto loco se habeat. Itēz cū xp̄s in terra degens nulli sanstatē denegaret ex fide petentis: nūquid equale vel maius est nūc inuisibiles fide credere i eucharistia presēte. Et hoc idē vult euāgelīū. Beati qui nō viderūt et crediderūt. Quid ergo refert ad veniā cōsequendā iā corde contrito et humili eucharistie i teresse imolatiōis aut visibilit̄ ad eius p̄sentiā associari et ipsam honorificare aut olim oblatione eius in cruce interfuisse: sicut latro vel honorē xp̄o corporaliter viso exhibuisse. ut magdalena que lachrymis lauit pedes iesu: et tersit capillis: et unguēto ungebat: et osculabatur. videtur inquit q̄ nichil refert quo ad effectū gr̄e et venie cōsequende. Sed de efficacia huius sacramenti rōne xp̄i in eo p̄tenti etiā siue hoc qd̄ sumeretur ut sacramentū vel offerretur ut sacrificiū. sequuntur aliqua exempla. ¶ Legitur enī q̄ i aquileia fuit quidā presbyter venerabil̄ florenti⁹ noīe: vir plen⁹ fide. Qua

Capitulū

nam enim vice celi: deo pmittente: demones aere? hēct
tassent: facta est nubium horribilis dispositio et tam
vehemens et valida elemētorū ventorū q̄ concussio:
vt inde gignerentur tonitrua terribiliter mugientia
a quibus procedebant fulgura et vorax flāma: q̄ nō
soluz segetes: vineas: oliueta: et edificia predicte ci
uitatis: sed etiā adiacentes cōbussit regiones: imo
lapides in cineres redegit. lapides vero grandinis
tam magni fuerunt: vt ouorū excederēt q̄ritatē. Nō
nulli ergo hanc inauditā tempestatē et corporū su
periorum vidētes cōmōtiones putabāt diē vltimū
aduenisse. et recedētes velut amētes abscederūt se
in speluncis et i cauernis a facie tēpestatis. Tūc p̄
tactus presbyter dñicū corpus accepit et grandini
et tēpestati opposuit atq; magna voce clamauit. o
demones demones huius aure intēptores sustine
te et videte Ecce cōditor oīm seculorū adest iudex
vester redēptor noster: mirares: mox vt presbyter il
la clamauit verba. auditus ab oībus rugit? mugit?
strepitus et vlulatus demonū fugientū et in aere vo
ciferantiū. ve ve nobis. Adest nūc filius virginis p̄
eat qui eū adduxit qz viā nocēdi abstulit nobis. his
dictis. ptinus illa malignātiū turba oīno disparu
it et tāta serenitas est in momēto secuta q̄ etiā nec
vestigium nubecule appareret. ¶ Itē legitur q̄ cum
quidā plebanus in turigis ferret in pixide extra vil
lam corpus dñi ad coicandū quendā infirmū mere
tric quedā stans in via in p̄stibulo cepit cogitare q̄
si fides xp̄iana v̄a esset q̄ iste esset saluator mundi:
quem sacerdos in pixide portabat et q̄ tāta pro m̄
di redemptione sustinisset: quomodo ipsa esset au

sa in cōspectu eius tāta mala ppetrare: et statim in se
 ipsa compūcta relicto p̄stibulo cucurrit p̄ lutuz p̄
 fundū veloci cursu ad sacerdotē inq̄nata luto vsq̄
 ad medietatē crurū dicēs sta dñe sacerdos. qui ste
 tit. ipsa vero p̄sternens se in luto ante corp̄ xp̄i ait
 Dñe iesu ch̄riste: si tu es ille q̄ p̄ nostra redēptione
 natus fuisti de virgine. passus: sepultus: ascendens
 ad celos: sedēs ad dexterā patris: iudicatur⁹ viuos
 et mortuos: et si te talē iste sacerdos portet ī p̄xide
 Rogo te per tuā ineffabilē m̄iam ignosce mihi pctā
 mea. et iesus de p̄xide tā in latino q̄ in teutonico re
 spondit. ignosco tibi peccata tua ⁊ ego recipio te in
 gratiā meā. q̄ audiens meretrix ait. et tu dñe me in
 tuā gratiā suscipis que peccaui in carne mea luxu
 riose oimodo peccandi: qui excogitari potest: gr̄as
 tibi ago dñe bone iesu et sic emendauit vitam. Legi
 tur etiā in dyalogo cesarii d̄ quodā milite qui terrā
 imperatoris spoliādo deuastauerat. idō in patibulo
 suspēsus fuit: sed die tertia postea ali⁹ miles ei⁹ co
 gnat⁹ transiēs ei cōdolēs voluit cū fuitore quē ha
 bebat eū sepelire. Et ille de patibulo clamauit. De
 ponite me. qz de gr̄a xp̄i et adiutorio x̄ginis marie
 adhuc viuo. qui illū depositū de patibulo ad ciuita
 tē duxerūt magno p̄cursu pp̄li fctō q̄ cū magna cō
 tritōe lachrymis ⁊ deuotōe p̄fess⁹ ē: ⁊ postea dixit: p̄
 uū obseq̄ū ego pctōz ip̄dideo p̄pter qd̄ mis̄t⁹ ē me
 et trib⁹ dieb⁹ vixi in patibulo. Itā singulis dieb⁹ an
 teq̄ comederē vel aliqd̄ facerē cōsueui p̄dicere quī
 dēs pat̄ n̄r et quī dēs aue maria. tria ad honozē pas
 sionis xp̄i ⁊ quos vulnēz cum totidem venis et aue
 hū.

maria. quartū obtulit deo et angelo cui cōmissus sū
 et quintū cū venia obtulit corpori xp̄i i eucharistia: vt
 in fine vite mee tanto viatico coicari mererer: quod
 dñs misericorditer michi p̄stitit et mori nō debeo an
 te q̄ illud venerabile percipiā sacramentū rogo vos
 propter deū vt cōmunicetis me: et sic cōmunicatus
 mox migravit ad dñm. Itē bonuz est q̄ aliqui non
 possunt eē in missa qñ audiunt cāpanā pulsari. p ele
 uatione corporis xp̄i q̄ genua sua deuote flectāt: sal
 tim genua cordis et iesus xp̄m: q̄ in missa eleuatur:
 humiliter et cū contritione inuocēt et adorent siue
 sint in cāpo laborantes siue in domo aut alias. Itaz
 legitur q̄ quedā mulier sic a deo tristis et tētata fuit
 a diabolo q̄ sibi laqueū p̄parauerat ad se suspēdēdū
 et cū conaretur se suspēdere audiuit cāpanam pul
 sari. p corporis christi eleuatione et more sibi solito
 opus inceptū dimittēs flexis genibus orauit dicēs
 Dñe iesū xp̄e fili dei viui miserere mei. Et ecce mox
 trabs et funis suspendii cōfracta est demonibus fu
 gientibus qui eā ad suspendiū p̄perabant. Legitur
 etiam q̄ quidaz sacerdos cuiusdam demoniaci os
 aperuit: et hostiam nō consecratā in ore eius posuit
 precipiens vt i virtute illius hostie exiret qui demo
 niacus hostiam dentibus dilacerās dixit nō exibo
 propter panē istū non consecratū. sacerdos vero po
 stea hostiam consecratā misit i os demoniaci dicēs
 In virtute istius exeat sacramēti. cui diabolus re
 spondit. hoc est verū corpus xp̄i quod sufferre nō va
 leo. tōtam ab homine recedo. Omnia p̄dicta mirabi
 lia sunt rōe contenti in hostia non qz reciperetur vt
 sacramentū nec qz offerebatur vt sacrificiū. Ex p̄di

etis omnibus p̄clare q̄ deus incōparabiliter melius p̄uidit christianoz ecclesie in isto sacramento et sacrificio solo q̄ vnq̄ p̄uisū sit cuiusq̄ uationi iudeozum vel alioz p̄ quecūq̄ alia signa sacramentavel sacrificia : qz vt dictū est: ē excellētissimū et efficacissimum memoriale sacramētū sacrificiuz et dignissimum atq̄ virtuosissimū ratione cōtenti. cū sit deus noster: vt p̄batum est. Et sic verificatur illud dictū Non est alia natio tā grādis que habeat deos suos appropiquantes sibi sicut deus noster adest nobis Ritus etiā et modus ipsi⁹ multo laudabilior est alijs. qz est ex mūdissima materia. Alia vero sacrificia vt bou et arietū erant cū cruozis et sordū effusione Alia erant difficilia offerri ⁊ cara. Istud aut̄ est facillimū ad iuentendū et modici p̄ci. s. panis et vinum Ritus etiā iste est modestissimus: sed ritus aliozum sacrificiozū: puta animalū: erat cū magno strepitu et tumultu.

Capitulum xxviii. de indulgētis per vrbānū papam datis interessētibus seruicio huius sacramenti per diem et octabas festi eius in duplo augmentatis per martinum papam et similiter per eugenium addentes etiam nouas indulgentias.

trēta igif hui⁹ sacratissimi eucharistie sacramēti dignitate ⁊ efficaciat: de qb⁹ supi⁹ dictū est. vt fideles frequētius deuoti⁹ ⁊ cū maiori reuerētia ad ip̄z se habeāt ⁊ āplius ei⁹ obtineant grāz Urban⁹ papa quart⁹ hui⁹ nois p̄io dedit indulgētias de peitētis iūctis oibus vere peitētibus ⁊ cōfessis in ecclia vbi seruiciū de isto sacramēto p̄ octabas celebraf̄ in fessentib⁹ que indulgentie

Capitulum

In legēda de tpo sacro p sanctū thomā de aqno qui
illud seruiciū et legēdā cōposuit: recitātur in officio
matutiali. Sed post modū martin⁹ papa et vrbān⁹
eorū q̄libet p̄dictas idulgētias ī duplo augmētavit
et alias addiderūt idulgētias p̄dicti vrbāni recitātes
et p̄firmātes vt p̄zī bullis suis. q̄rū duplū vidi et q̄rū
p̄tinētia ī effectu seq̄ntur. Itā vrbān⁹ dedit p̄dictis
interessentib⁹ ī p̄mis et sc̄dis vesps: ī matutis v̄l in
missa: p̄ q̄libet seruiio p̄dicto vel hora centū dies.
Martin⁹ v̄o et euge. q̄libz ducētos dies. et sic ī q̄libz
hora p̄d. ī die festi v̄l vigi. p̄nt lucrari. v. c. dies ī dulg:
Ips̄is v̄o ī tereētib⁹ hora p̄me t̄tie sexte none et cō-
pletoris tā in die vigilie q̄ festi: Vrbān⁹ dedit p̄ q̄lz
hora q̄dragita dies. Et martin⁹ supaddidit octogī-
ta. Et eugenī⁹ totidē. Et sic p̄ q̄libet p̄dictarū hora-
rū p̄nt lucrari ducēcēti dies: que oēs idulgētie vel re-
laxationes p̄ horis et missa vigilie diei festi ascedūt
ad sūmā. iiii. mill. ii. c. diez. P̄dict⁹ vero vrbānus
dedit p̄dictis vere penitētib⁹ interessētibus oīb⁹ ho-
ris et missa p̄ q̄libet die octabarū illi⁹ festi centū di-
es. Martin⁹ v̄o et vrbān⁹ papa et eorū q̄libet dedit
interessentib⁹ p̄dictis ī matutinis missa et vesps p̄
qualz hora p̄dicta et missa cuiuslz diei octabarū cen-
tū dies. Et sic ducentuz dies p̄ q̄libet hora p̄dicta
Interessētib⁹ v̄o p̄me tertie sexte none et cōpletoris
horis: q̄libet eorū dedit q̄dragita dies et ita interessē-
tes ī toto seruicio vni⁹ diei octabarū possūt lucrari
ex donatōe martini et eugenii mille dies. et sic si ad-
dantur indulgētie date ab vrbāno que sūt centū di-
erū: erūt ī toto p̄ qualibz die octabarū xi. c. dies idul-
gentiarū que oēs indulgentie diei festi et octabarū
iuncte ascedūt ad sūmā x. mill. et ix. c. diez indulgē-
tie. Sed ieiunātib⁹ vel aliud bonuz loco ieiunii de

eōsilio cōfessoris faciētibus i vigilia dicti festi Mar-
 tinus dat centū dies. et eugenius totidē. p̄latis etiaz
 sup̄ioribus q̄ libent̄ interessēt in p̄dicto fuicio: sed
 non p̄nt interesse. qz ipediti sūt p̄ cōseruandis sua-
 rum dignitatū iuribus et alias. Martinus dedit cen-
 tum dies et eugenius totidē. Itē p̄dicto mō penitē-
 tibus et deuote missā celebrantibus p̄ pace ecclie p̄
 ipsas octabas: et filiter sumētibus illud sac̄m in
 dicto festo et pari modo illo die p̄cedētibus v̄l sequē-
 tibus sac̄m cū defertur ad p̄cessionēs sc̄dm ritus
 loci. et cuilibet p̄dictoz Martinus dedit cētū dies
 et engenus totidē. illis x̄o qui humiliter sequūtur
 vel p̄cedūt hoc sac̄m cū accēso lūari cū defert̄ ad
 infirmos p̄ totū annū: Martinus dedit centū dies et
 eugenius totidē. et illi q̄ h̄o faciūt sine lūari Martinus
 dedit quinquaginta dies: et euge. totidez. Itē predicti
 Marti. et euge. pape addiderūt et cōcesserūt in ter-
 ris subiectis in dicto cuiuscunqz auctoritatis sit q̄
 possit p̄ predictū festū et octabas eius. nō obstāte in-
 terdicto pulsatis cāpanis: ianuis apertis: et alta vo-
 ce celebrari et cātari totū p̄dicū officiū. Expulsis t̄m
 excōicat; et nō appropiūantibus ad altare illis q̄ fue-
 rūt cā interdicti et p̄cipiūt p̄ suas bullas p̄lat;: vt ista
 publicari faciāt in suis ecclesijs in dñica p̄cedēte
 illud festum eucharistie. que quidem indulgentie
 essent curiose lucrande. et sunt tante vtilitatis q̄ il-
 li q̄ sūt i purgatorio vellēt magis p̄dere totūz mūdū
 si eis p̄tineret: q̄ pati p̄ vnā diē penā purgatorii ad
 quā vitā dā p̄dicte idulgētie ¶ Ca. xxix. de valo-
 re misse p̄ deuote i missa assistētibus. et de gratis q̄s
 p̄sequūt. et p̄rio i ḡnali. et qd sit faciēd ad tales obti-
 nendū gratias.

Capitulum

Suis potest deduci ex superius dictis quod de
uore et debito modo missam audientes et in ea
assistentes in qua offertur et consecratur
seu mittitur deo patri hoc sacrificium filii sui: habent
ex hoc causam consequendi et de facto consequuntur et
obtinent: quantum est ex parte missae et sacrificii omnes effe-
ctus predictos huius sacramenti et sacrificii secundum
tamen quod eis competat ad salutem et providentiam diuinam: dum
modo non ponant obicem. et non solum sacerdotes ipsius
sacrificium offerentes. nec illi pro quibus hoc sacrifi-
cium sacramentaliter et ex speciali intentione offertur
Missa enim dicitur a mittendo: non solum quia hoc sacrificium
vel orationes nostrae mittantur deo: sed etiam quia per ipsam
mittitur gratia et eius effectus tam uiuis quam mortuis
secundum quod sunt capaces. habent enim occasionem et
causam ex assistentia et auditione missae: primo memoran-
di: considerandi: et deuote meditandi omnia beneficia
tam naturae quam gratiae. quae diuina caritas eis contulit: et
illa quae deus fecit et passus est pro eis. de quibus in mis-
sa memoriale habetur. et ex hoc debet moueri ad red-
dendum pro eis deo gratiarum actiones et ad ipsum diligen-
dum super omnia et primum sicut seipsum propter deum et
obediendum. et inde consequendi omnes effectus quos ha-
bet istud sacramentum inquam memoriale diuinae car-
itatis. de quibus omnibus amplius dictum est superius
in capitulo. vi. et dicetur in tribus capitulis sequen-
tibus. Secundo habent occasionem et causam consequen-
di et obtinendi omnes effectus huius sacramenti: in quantum
est sacramentum. et de facto illos consequuntur quantum
est ex parte sacramenti et assistentiae: quos suscipientes
consequuntur in susceptioe ipsius sacramenti. Qui est

fectus iter ceteros sunt illuīare ad deū ⁊ salutaris
 cognoscendum: gratiā viuificantē causare: delecta
 re: glorificare: corroborare: defendere: augere: ī grā
 perseuerare: facilius a pctō resurgere: nutrire seu vi
 uere deo: pctm mortale remittere: ⁊ etiam veniale, ⁊
 penā ipozū. A futuris pctis preseruare: ⁊ oīa bona
 xp̄i et sanctorū pticipare, et que ex amicitia ad xp̄z
 consequi possunt, de quibus effectibus dictum ē ī
 capitulis .ix. x. ⁊ .xi. Non quidē qz ipm sacramenta
 liter suscipiant: sed qz ipsum suscipiunt, aut saltem
 suscipere debent spūaliter ex fide ⁊ desiderio ipm su
 sciipiendi sacramentaliter: ex qua susceptiōe vel mā
 ducatione spūali: possunt p̄dictos effectus hui⁹ sa
 cramenti: put est sacramentum: cōsequi vt supradī
 ctū est cap. xii. Tertio etiā modo deuote missam au
 dientes occasionē ⁊ cām habent ex hoc consequen
 dī ⁊ obtinendi effectus hui⁹ sacramenti: put est sa
 crificiū, et oīa obtinendi que recte peti possunt, de
 quibus dictum est capitulis .xix. ⁊ .xx. Et hoc maxime
 qz illud sacrificiū pro se spūaliter offerunt vel offer
 re possunt, ⁊ inde p̄dictos huius sacrificii effect⁹
 consequi possunt: vt dictū est cap. xxi. Sed quarto
 missam debito mō audientes: habēt occasionem ⁊
 causam obtinēdi oēs effectus qui possunt obtineri
 ratione xp̄i dei ⁊ hoīs sibi contenti: ⁊ cui ip̄i assistūt
 in missam audiēdo. Et de facto illos effectus obti
 nent q̄rum est ex pte xp̄i sibi cōtenti, ⁊ maxime sibi
 exhibendo opa latrie: ⁊ precipue deuotā orōnez vt
 superius declaratū est capitulo .xxvii. Nec mirum
 ē dicere qz audiētes deuote missam, si sint bñ dispo
 siti percipiūt scdm q̄ttuor p̄dictos mōs effect⁹ hui⁹

Capitulum

Sacramenti et sacrificii: quia sacerdos non solum pro se: sed etiam spiritualiter pro missae assistentibus: dicit verba et agit facta: quibus memorantur et representantur omnia facta per Christum pro salute nostra per totam vitam passionem et resurrectionem suam. In hoc mundo recipit etiam corpus Christi pro ipsis et ipsum in sacrificium offert. ipsumque Christum in sacro existentem adorat: et orat pro ipsis: ut patet in tribus capitulis immediate sequentibus de expositione factorum in missa. Ex predictis patet quod cum omnes homines de necessitate salutis indigeant effectibus huius sacramenti prius declaratis: saltem magna parte ipsorum valde utile est omnibus sepe meditari beneficia caritatis Dei in nos per hoc sacramentum tanquam memoriale ipsorum significata. ipsumque spiritualiter recipere seu mducare potest per dictam meditationem ac etiam spiritualiter offerre. Nec non ad Christum contentum in hoc sacramento omnes suas affectiones orationes et operationes deuote effundere. Nam in hoc precipue requiritur quantum ad illos qui hoc consecrant sacramentum recipiunt vel offerunt et pro quibus offertur. ac etiam pro illis qui missas audiunt. Et tamen alius multum prodesse potest qui in missis existere non possunt

¶ Capitulum. xxx. quod cum tota vita Christi: que fuit quasi quaedam missa: representet et significetur per totam missam nostram tota eius vita usque ad suam passionem et omnia pertinentia ad ipsam representantur per aliquam contentam in missa usque ad canones et quomodo et pro quod fit hec significatio quam debet meditari.

Item ut magis particulariter et specialius videatur quomodo deuote assistentes missae obtinent vel saltem obtinere possunt predictis quantum orationis effectibus huius sacramenti et sacrificii praesertim quia sacerdos: qui est persona publica: pro eis totam vitam Christi in missa commemorare: ipsum recipit et offert: orat: et ado

Tricesimū.

rat pro eis. Notādū ē q̄ tota missa ē repñtatiua totius vite xp̄i. ip̄ius enī vita fuit q̄si vna solēnissima missa. q̄zoia q̄ hic viuēs fecit aut passus ē ad salutē nostrā ordiauit seu misit p̄ nobis ad deū. Vita enī p̄cedēs ei⁹ passionē repñtatur vsq; ad canonē. s. **Te igit̄.** Et dehinc cōsequenter ei⁹ passio repñtatur vsq; ibi. Pax dñi sīt semp̄ vobiscū. Et dehinc representatur eius resurrectio. Quedā aut̄: hic remeōrāda: dicta sūt de p̄ncipio misse. ca. xiiii. Quātū ad vitam xp̄i p̄cedentē passionē. p̄mo ī introitu misse: in qua mittit̄ deo p̄ri ⁊ a deo p̄rē nobis hostia filij dei: significat̄ m̄l̄tio ⁊ it̄roitu⁹ filij dei ī carnē p̄ incarnationem ī vtero x̄gis facta. et ḡh̄aliter significan̄t̄ oīa p̄tinentia ad misterm̄ incarnationis. Sequit̄ versus seu p̄s **Quia puer x̄tit se ab vtero matris ī mūdū nascendo de virgine in nocte ī diuersorio ī stabulo: ⁊ sic de aliis circūstantijs ⁊ misterijs nat̄itatis discurredo** Sequit̄ **Gloria p̄ri. ⁊c.** Merito ei⁹ dāmagl̄iaz trib⁹ p̄sonis q̄ opate sūt ī carnationē ⁊ nat̄uitatē xp̄i ad nostrā salutē q̄ gl̄ia ē clara cū laude noticia. Sic erat ī p̄ncipio. q̄uis enī xp̄s plozaret miserā hūanā cū nat⁹ fuit. ⁊ sic nō videre⁹ gl̄iosus: erat t̄h̄ sibi gl̄ia sicut ī p̄ncipio. ⁊ in q̄tū de⁹ ⁊ in q̄tū hō. q̄z erat cōph̄sor lz eēt vltator. Repetitio x̄o it̄roitu⁹ notat circūcisionē die oct̄ factā: q̄ ē repetitio diei p̄me. et hic p̄sident̄ om̄ia p̄tinentia ad circūcisionem: vt puta ad deuotionē ⁊ hūilitatē xp̄i ⁊ m̄ris ei⁹. ⁊c. Sequitur **kyrieleyson ter: vbi petit̄ aduēt⁹ xp̄i ī mētē. lz kyrie. s. dñe miserere: q̄z cognoscim⁹ nr̄a ⁊ miserāa te delēdam. Ch̄riste el. xp̄s. s. vnct⁹. vngit̄ ei⁹ vt oleū gr̄a sac̄rali. p̄ miserā seu vuln⁹ pct̄i. lz x̄ture it̄lectuali⁹ vuln⁹ ignorātie it̄lect⁹. ⁊ pascit̄ p̄ vuln⁹ īsp̄iditat̄ bōi**

Capitulum

celestis. et ut dñs tollit oēm miseriam. hec ad istū puerum dicimus: qz puer cito dimittit offensas et cito dant preciosissima. ¶ Sequitur Gloria in excelsis deo hic sacerdos gerit typū angeli qui dixit pastoribus. Annūcio vobis gaudiū magnū quod erit omni pplo. Et chorus respondēs gerit personā multitudinis: qz cum angelo facta est multitudo celestis exercitus laudantiū et dicentium Gloria in excelsis deo. etc. Et venerunt pastores et inuenerunt mariā: ioseph. et infantem: et reuersi sunt laudātes et glorificantes deum. Quod nos cū maris facim⁹ dicendo puero: qz incarnatus et natus est. Laudamus te: benedicimus te: adoramus te: glorificam⁹ te. et que sequūtur. vbi possunt singula verba pensari et exponi. Deinde sacerdos vertit se ad populū dicens sonora voce. Dñs vobiscū. annūciando eis qd dñs est cū eis per incarnationē et natiuitatē vt promissum fuerat per pphetas. Deinde chorus eum resalutat dicēs. Et cum spū tuo. qz sacerdos i altari debz esse totus in spū et nichil sentire de corporalibus. sequitur qd dicit inclinando se: oremus. Et significat qd tres magi procidentes adorauerūt puerum iesum in diuersorio et gremio marie. sequitur collecta vel orō in qua sacerdos: qui est angelus exercitus tuū: colligit petita ppli et offert deo: sicut angel⁹ obtulit orōnem thobie deo. Vel significat corpus mysticū in vnū amorē collectū: vt ex multis granis collectis fit panis et vinum: que cōsecranf. et cōiter dicuntur tres collecte significando qd tres magi tria munera obtulerūt: aurū: thus: et mirrā. p primam collectā significatur qd xp̄o: qui tantū nos dilexit:

offerimus aurū dilectōis ⁊ feruentis desiderii. per
 secundā: q̄ offerimus thus redolentis ⁊ deuote orō
 nis ex ignito fumo cordis ad deū ascendētis. p̄ ter
 tiam: q̄ murrā meōrie amarissime passiōis habem⁹
 ⁊ offerimus. Et cōcluditur p̄ dñz nostrū iesuz xp̄m.
 qz per meritū xp̄i ⁊ nō nostrū oīa obtinemus. Seq̄
 tur ep̄la. p̄ quo notandū est q̄ xp̄s sp̄sū misit p̄ri
 mos p̄onse ecclesie litteras sui aduentus per p̄phe
 tas. iō qñqz legūtur p̄phetie. Sed in tpe gratie ueit
 personaliter p̄sentare se sponse sue ab ea suscipiē
 dus ⁊ amplexandus. ⁊ in testimonium q̄ iam uenit
 leguntur ep̄le quasi littere testimoniales ap̄loz de
 hoc. puta actūū ap̄stolorū. ep̄le canonice: p̄cipue
 ep̄le pauli. quibus p̄z q̄ xp̄s p̄missus per p̄phetas
 et patriarchas uenit personaliter. ⁊ per hec signifi
 catur q̄ uenit in templū in aram nostre redēptiōis
 oblatus. ⁊ ecclesia per os symeonis eū tanq̄ sp̄sū
 suscepit. dicēs. Suscepimus deus mīam tuā ⁊c. et
 eū amplexatus est in persona ecclesie tanq̄ sponsū
 suscipiens eū in uolnas suas. Et in signū huius i alt
 quibus ecclesiis legens ep̄istolā extendit brachia
 sua super librū. Et q̄ legendo uertit se ad orientem
 significat q̄ adhuc indiget ampliori luce. Gradale
 uero significat q̄ maria timore herodis innocentes
 occidentis gradū in egyptum cū puero: ubi fuit us
 qz ad mortem herodis. Tersus significat regressus
 iesu de egypto i isrl̄ cū p̄tinētibus ad ista: et quō q̄st
 tus ⁊ inuētus fuit disputās inter doctores cū esset
 duodecī annorū. Alleluia significat quō xp̄s bap
 tizat⁹ aquas sc̄tificat: q̄bus per baptismū lauat ec
 clesia a p̄ctis: ⁊ nuptias cū ea. de q̄ canit ecclesia. Ho

Capitulū

Die celestis sponso iuncta est ecclesia. et in signū ineffabi-
 lis nuptiarū letitię canitur allā. i. laus ineffabilis si-
 gnis affectū inexplicabilē et nulli mortaliū pene ple-
 ne cognitū. Est em̄ allā canticū epythalamicū ab an-
 gelis in nuptiis xp̄i cū ecclesia eius sponsa modulatū
 Versus significat verbū p̄ris dicētis. Hic est filius
 meus dilectus. et c. Repetitur aut̄ allā: qz celi aper-
 ti sunt ei. et vidit sp̄m̄ dei descendentē sicut colūbas
 et manētē i sp̄o. et dixerūt iterū āgeli allā Sicut p̄ib⁹ lu-
 ctu de putatis loco allā: dicitur tractus. signis q̄ rātū ē
 pondus iniquitatis et peccatorū n̄rorū q̄ cū violētia tra-
 hīmur ad bonū. iō habet graues notas. et significat
 graue penitentiā xp̄i p̄ nobis in deserto: vbi ieiuna-
 uit. xl. diebus et xl. noctibus. et fuit tētatus: et habu-
 it terram p̄ lecto. celū pro tecto inter bestias nud⁹
 pedes et caput fuit. Euāgelium a dyacono legendū
 significat p̄dicationē et doctrinā xp̄i: et cōfirmatōem
 eius per miracula. et oīa pertinentia ad ista. et in die-
 bus nō festis portatur vn⁹ cereus ante: significādo
 q̄ ioh̄es sol⁹ ante p̄dicationē xp̄i ip̄s p̄cessit In fe-
 stis vero duo cerei: signat q̄ xp̄s ap̄los binos misit p̄-
 dicare. et q̄ p̄dicator debet h̄re noticiā vtriusq̄ te-
 stamenti. Crux portata significat q̄ x̄t⁹ doctrine ē i
 cruce. Thuribulū sumās significat q̄ odor bōe opti-
 monis et fame et nō fetor infamie d̄z p̄cedere doctri-
 nam euāgelii Et q̄ dyacon⁹ fert libzū euāgelii i le-
 ua: significat q̄ p̄dicatio requiritur solū in hac vi-
 ta leua. sed amplectit̄ per dexterā: signādo q̄ in dex-
 tera vite eterne amplectimur deū p̄ clarā visionem.
 Alertit aut̄ se legens ad aquilonē frigidā et tenebro-
 sam: signādo q̄ p̄dicatio euāgelii sit cōtra dyabo-

Tricestmū.

Ut tenebrosam et frigidā maliciā. facit aut tres cruces. s. in libro. quasi dicat: xpm pdico. in frōte crucifixū non erubesco. et in pectore: crucifixum credo. oēs aut stamus cū legitur: ad reuerentiā illozū scōrum verborū q̄ pcesserūt a sancta aīa et a sanctis mēbris xpi quibus verbis fiūt mirabilia: cū certi spūa liter illuminentur: surdi audiūt: leprosi mūdantur. Itē capite nudamur: signūdo q̄ predicatur nuda veritas. et lecto euangelio liber osculatur apertus vel clausus. quasi osculetur pectus xpi ex q̄ verba processerant melliflua. quidā enī cognoscūt aperte veritatē. alij in pabolis. Et assistētes muniūt se signo crucis: ne volucres celi. i. demones auferant semen verbi euangelii. Credo: significat quomodo xps misit aplōs binos et binos predicare fidē catholicā p totū mūdū: et sacerdos tanq̄ xps incipit: et chorus psequitur. Et q̄ vertit se sacerdos ad populū dicens Dñs vobiscū: significat q̄ xps vertit se ad eundem in hierusalē: vbi mortem p nobis erat passurus. et q̄ qz suscitauit lazarū turbe occurrunt cū ramis palmarū clamantes osanna. et c. et insidēs a sella vidēs ciuitatem fleuit super illā in tantū q̄ intumuit facies ei⁹ a multitudine singultuū. Ita q̄ propter hoc non potuit cōplere perfecte verba ista Si cognouisses et tu. Offertoriū est canticū laudis. et significat q̄ cum laude: canticis et floribus: et palmis eū flectem receperunt in die palmarum. Loto secūda extremitatum digitorum: vt perfecte sit mundus sacerdos etiam a minimis: significat lotionem pedū apostolorum etiam iude: per christum in cena genibus flexis cum maxīma humilitate. Osculatio

Capitulum

ait altaris significat q̄ xp̄s osculat̄ ē pedes aposto-
lorum post lotionez. Ad mediuꝝ altaris vadit quasi
cogitans q̄ xp̄s in cena dixit. Inunc aīa mea turba-
ta ē: et quid dicā: pater clarifica me: ex hac hora cla-
rifica nomen tuū. cui debet sacerdos se conformare
faciendo crucem sup oblata cogitās q̄ro desiderio
xp̄s desideravit māducare hoc pascha in vltima ce-
na cū discipulis: deinde eleuato calice et genib⁹ pa-
rū flexis dixit in spū huilitatis: ⁊ aīo cōtrito suscipi
amur a te dñe. que sūt verba danielis p̄ pueris ī ca-
mino ignis dicta ī signū q̄ sacerdos hec verba dicit
in camino deuotionis ⁊ cōtritionis. sic fiat sacrifici-
um nr̄m. s. in recordatiōe passionis dñi que p̄ pctis
nostris oblata est. et sic suscipiatur sicut illa passio
Et ait. Suscipe sancta trinitas hanc oblationez. ⁊c
in similitudinem xp̄i qui longā oronem post lotionem
pedū discipuloꝝ et cōsonem corporis sui pro discipu-
lis fecit dicens. Non rogo vt eos tollas de mundo:
sed vt serues eos a malo ⁊c. Sequitur veni ineffabilis
sanctificator sanctifica hoc sacrificiū ⁊ benedic hoc
sacrificiū in tuo noīe p̄paratū. Abi cogitandū est q̄
christus ait: oculis in celū subleuatis. Pater venit
hora clarifica filiū tuū vt filius tuus clarificet te. et
cū hec dixisset turbatus ē spū: et dixit. Amē dico vo-
bis quia vnus vestroz me traditur⁹ est hac nocte in
manus peccatoꝝ. et ait iude. quod facis: fac citi⁹ et
continuo exiit vt traderet eū: quē feria quarta vēs
diderat. et cōuertens se sacerdos ad populū tristis
submissa voce dicit. **Orate** p̄ me fratres. ⁊ etiā seq̄t
secreta que significat consiliū traditiōis xp̄i. **Tria**
sūt fuerūt cōsilia. s. dominica in passione ⁊ in sabba

Trice simm

ro palmarū et cū iudas quarta ferta vēdidit christū
et cū habuit cōsiliū vt traderet iudas eū iudeis. Et
hec secreta concludit̄ altiori voce q̄ alia in missa di
cendo. Per oīa secula se. qz cuz iudas ex his exiit
dixit iesus. Nūc clarificat⁹ est filius hoīs ꝛc. Deins
de ꝓcedit ad ꝓfationē que significat illū ꝓlixū et
excellētissimū sermonē quē x̄ps fecit Jo. xiiii. ꝛ xvi
Et in aliq̄bus libris in capite ꝓfationis depingunt̄
iste littere: scilz v. id ē vere et d. i. dignū que ꝓ cruceꝝ
intermediā copulant̄: ad siḡfidū ꝓ v i feri⁹ clausā
et superius apertā que incipit in linea longiori: hu
manitatē x̄pi: que in virgie ꝓncipiū habuit: sed fi
ne carebit. d. vero circulariter clausa dignitateꝝ si
gnificat: que nec iūctū nec finē habet. et crux in me
dio coniūgit. Unde x̄sus. Mōsanuz gen⁹ v. designat
d. deitatē. Stans crux in medio federat ista duo. Et
in ista ꝓfatione que ꝓtinet ad cōsecrationē: ꝓmo ex
citatur pplūs ad deuotionē: h̄ndo corda sursū ad do
minū. Ideo seq̄tur. Dñs vobiscum ꝛc. vsq; ibi. Tre
munt ꝓtātes: corā quibus alia tremūt. tremūt tre
more reuerentiali cognoscētes suā potestatē nichil
esse respectu maiestatis diuine in hoc sacramēto cō
tente: in quo continētur ea que x̄ps i cruce perfecit
vbi terra tremuit ꝛ sol obscurauit. Sequitur San
ctus Sanctus Sanctus ꝛc. ysaiē vi. et apo. iiii. qui
est cant⁹ ꝓfectoz. et inde supra hoīes admittuntur
ad iubilū angelozū. iō ait sacerdos. Et ideo cū ange
lis ꝛc. q̄sirtus papa octauus a petro instituit San
ctus: quo ad carnē. Sanctus: quo ad aiam. Et san
ctus quo ad diuinitatē. qz sunt mundissimaz firma
Et in his tribus hoc sacramētū conficitur. et hic

Capitulū

pp̄s modo p̄dicto excitatus ad deuotionē: deuote laudat deitātē: dicendo: Sanctus. ⁊ humanitatem dicendo Benedictus qui venit. ⁊c. Sequitur: osanna in excelsis. i. obsecro salua non solum in terris: sed etiam in excelsis. i. celis: reparando ruina āgelozū. Et iste est cantus puerozū cū ramis palmaruz christo obulantiū. Sequitur Benedictus ✠ qui uenit ⁊c. hec crux significat q̄ christus per crucē triū phauit Et hic representatur hymnus: quo dicto exiit cū discipulis trans torrentē cedron in ortū ubi orans sanguinē sudauit. cepit pauere ⁊ tedere ⁊ metus esse. apparuitq̄ angelus cōfortans eū. ⁊c. que ad hoc pertinet. ⁊ ibi fuit sacerdos ⁊ hostia.

Capitulū. 31. quō sacerdos uerbis ⁊ factis i canone rep̄rat oīa p̄cta passiōis ⁊ mortis xp̄i. ⁊ consecrat seu cōficit corpus ei⁹. ip̄m q̄ ut sacrificiū offert Et xp̄m in eo cōtentū orat et adorat: etiā specialiter pro in missa assistentibus

secūda pars misse representat uitā xp̄i q̄ tū ad passiōē ⁊ mortē eius. in qua etiam sacer. cōsecrat corp⁹ xp̄i. ip̄z ut sacrificiū offert. orat. ⁊ adorat. etiā assistētib⁹ i missa. Que pars uocatur canon. i. regula: qz passio christi ē regula in toto officio misse Et dicit̄ secrete ⁊ submissa uoce. ubi sc̄dm Innocētū. uerba p̄ncipaliter pertinent ap cōsecrationē. facta aut ⁊ precipue cruces q̄ ibi fiūt: significāt tormenta passiōis ⁊ ordinē eius. Et dicit doctor sanctus q̄ qz cōsecratio hui⁹ sacramētis oblatio huius sacrificii ⁊ fructus inde uenit

entes procedūt ex virtute crucis. Ideo vblicūq; in
 missa fit mentio de aliquo istorū: sacerdos cruce si-
 gnatione vtitur. ¶ Incipit ergo Te igitur. ⁊ a litte-
 ra Thau. i. t. que quasi p̄tiet formaz crucis. supra
 quā moyses in deserto erexit serpentē eneū quierat
 figura christi patiētis. Et dz sacerdos ista verba ca-
 nonis in secreto dicere: velatus cortinis si ibi sint.
 cū maximo ardore caritatis: ne per aliquid distra-
 hatur. Ad instar sūmī sacerdotis legis veteris qui
 solus intrabat in sancta sanctorū cū igne: thimiam
 te: et sanguine. Verba enī canonis tantā hñt virtu-
 tem ⁊ tam incōprehensibilē: q̄ angelū mirantur. Et
 debet hñe meōriā sanguis xp̄i fusi in orto olueti. ⁊
 eorum que ibi facta sunt. Ad significanduz vero q̄
 christus prociidit in faciē orans Pater si possibile
 est. t. a me. ca. iste. Sacerdos pauēs ⁊ tremens huī-
 lirer se inclināt dicēs ⁊ orans Te igitur clementis-
 sime pater ⁊c. Sequitur. Et benedicas hec ✠ dōa
 Ista crux significat quomodo christus traditus est
 a patre ex nimio amore ad nos. De quo Gregorius
 O mira circa nos tue pietatis dignatio. O ineffabi-
 lis dilectio caritatis: vt seruum redimeres: filium
 tradidisti. hec ✠ munera. Hec crux significat quo-
 modo traditus fuit a seipso: qz processit scienter ob-
 uiam iudeis pluries dicens. Quem queritis? Qui
 responderūt. iesum nazarenum. hec sancta ✠ sacrī-
 ficia illibata. hec crux significat: q̄ fuit a iuda oscu-
 lo traditus: captus: ligatus: ⁊c. Sit etiam in memo-
 riam omnium que fuerunt in christi traditione. vt
 puta: q̄ dixit petro pcutiētī: quō sanauit malchū: re-
 tro cadere fecit iudā ⁊ capiētes ip̄m. Eis preceptis

Capitulum

ut sinerēt abire discipulos que oīa tā a sacerdote q̄
ab audientibus missaz hic cogitanda essent: et si p̄
ea que facta sunt et que passus est xp̄s penes annā
et cayphā. ut sūt ligatio: dura ductio: a lapisatio: col
laphisatio: percussio. petri negātis cōuersio: eū xp̄o
respiciente: relatio ad mortē: condēnatio: falsozū te
stium accusatio: et cetera que passus ē cū traderet̄
a iudeis pylato: a pylato herodi: et sic de alijs p̄ sin
gula discurredo. Sequitur in p̄mis que tibi offerim⁹
p̄ ecclesia tua sancta ꝛc. ubi p̄ q̄ibus offertur
hoc sacrificiū: tam generaliter q̄ specialiter: etiam
pro assistentibus in missa. Sequitur coīcantes ꝛ me
moriaz venerantes ꝛc. Hic orat sacerdos cū anxie
tate p̄ illis quoz meōziam habuit ante et pro q̄bus
sacrificiū offert ac portat pondus pctōz: salti confi
dens in meritis duodeci apostolorū et duodeci mar
tizū. quoz nomina hic exp̄sse ponuntur et alioz san
ctorum: sicut sacerdos veteris legis qui habebat ī
rationali et in xii. lapidibus preciosis ibi existētib⁹
noīa xii. filioz israel in scripta et orabat in anxietate
p̄ poplo q̄si portans in suis humeris onera pec
catorū ipsius: sperans ī merito ipsoz xii. p̄farcha
rum exaudiri. et iō dicit coīcantes et meōziam vene
rantes: in primis gloriose sēp x. ma. ꝛc. Sed et bea
tozū apostolorū ac martyru tuoz petri ꝛc. Et p̄ huī
lem capitis inclinationē et corpis sacerdotis quan
do orat dicens. Hanc igif oblationē seruitutis no
stre ꝛc. significatur q̄ in omnibus que christus pas
sus est a capientibus et ducentibus ipsum ab āna
caypha pylato herode ꝛc. fuit huīlis sicut ovis: q̄
canditur non aperiens os suū. et similiter omnes hu

militationes sacerdotis: et manuum ictiōes signi-
 ficant christi humilitatē. Circa vero consecrationē
 primo sacerdos petit eius effectū dicens. Quā obla-
 tionē tu deus in omnibus quesum⁹ dñe bene ✠ die
 tam. i. per quam benedicamur. s. per gratiā. et hec
 crux potest significare q̄modo iudei christum: quīs
 innocentē. clamant tolli ⁊ crucifigi: ⁊ barrabā pesti-
 mus dimitti. Et scriptā ✠. i. qua ascribamur in celo
 Hec crux significat xpm militibus traditum ad fla-
 gellandū quē nudauerunt columpne ligatū per to-
 tum corpus flagellauerunt. ⁊ v. m. iiii. c. xc. plagas
 corpori suo tenerrimo inflixerūt. Ratā ✠ rōnabilē
 acceptabilemque facere digneris. i. p̄ quam rati in vi-
 sceribus xpi censeamur: et a bestiali sensu exuamur
 atque acceptabiles cū hoc sacrificio simus deo. ⁊ hic
 recordandū est per hanc crucem quomodo indue-
 runt derisorie christum et alia insignia regia tradi-
 derunt. qz se regem esse confessus est. vel: vt ait san-
 ctus thomas: Ista triplex cruce signatio significat
 venditionem vlt̄ traditionem factam sacerdotibus
 scribis et phariseis. vlt̄ significat xxx. denarios ven-
 ditionis xpi. Sequitur vt nobis cor ✠ pus. Hic co-
 ronā spineā eius capiti ipresserunt. que: vt ait aug.
 Mille puncturis speciosū ei⁹ caput diuulnerat vn-
 dique sanguinē exprimendo. Et san ✠ guis fiat. Hic
 dederunt arundinem in dextera eius loco scriptur e-
 galis: derisorie flectentes genua coram ipso dicēdo
 Ave rex iudeorum: dātes ei alapas: expuētes in fa-
 ciem eius: et percutientes caput eius arundine: vt
 sanguis abundātius exiret spius magis penetran-
 tibus. vel ille due cruces personā christi et inde tra-

Capitulū

ditioris significant Sequitur q̄ qui pridie q̄ patere
tur ac. p. in s. ac v. m. s. et eleuatis oca. ad t. d. p. s. o. t
gra. bene ✠ dixit fregit de. q̄. d. s. d. ac. et. m. hoc est
e. c. m. zc. ¶ Dic sc̄dm̄ i homam peragit consecratiōez
et quia fuit presignata passio in cena. ideo fiūt due
cruces vna in consecratione corporis. alia sanguis
et vtrobiq̄ dicitur b̄ndixit. Alii dicūt q̄ hec prima
cruz notat q̄ p̄ylatus iesum veste purpurea indutū
flagellatū: spinis coronatum: cū arundine: zc. vul-
tu demisso vndiq̄ sanguinolento omni populo ostē-
dit clamans. Ecce homo. Item ecce rex vester. Itē
regem vestrum crucifigam zc. quā ostentionem sa-
cerdote petit in elenatione duplici corporis chris-
ti ad populum Et loco huius q̄ iudei voce canina
z furibūda clamabant: ecōtra cū suspirio ī memori-
riā huius dicimus Ave salus mundi zc. Cū autem
eleuari debet campana sonantur: sicut tempore sa-
cificii leuite clangebant ad laudem dei et vt popu-
lus se prepararetz ad deuotam reuerentiā Thede
autem et candelae accenduntur ad significandum q̄
corda assistentū debent accendi feruentius et illu-
minari deuotius. qz sc̄dm̄ grego. in verbo sacerdo-
tis dicentis. hoc est corpus meum. celi aperiantur:
et celestes angeli cū verbo incarnato adueniunt: z
christus in persona sacerdotis et sacerdotes in per-
sona christi dicendo. hoc est corpus meū conficiunt
in signū q̄ vnū sunt in hoc christo et sacerdos.
Sequitur. Simili modo postea q̄ cenatū est accipit
ens et hunc preclarum calicem in sanctas ac vene-
rabiles manus suas. Item tibi gratias agens be-

ne **✠** dixit. hec crux notat quomō iesus crucem po-
 tat in suis humeris partem supra terram trahit iēs
 curuatus plagis: laceratus: cruentatus: confusus
 ac fatigatus. et quomodo post q̄ obuiauit matri me-
 stissime aceto cum felle potatur: spoliatur: plage ei⁹
 tunicæ adherentes renouantur: ad terram duriter
 prouocitur: cordis extenditur: sic q̄ dinumerare po-
 tuerunt ossa eius: cruci affigitur: clauis perforatur
 et configitur cū cruce: et in cruce eleuaf: vndiq̄ abū-
 danter cruoz exit. plage manū ac pedū lacerantur
 quarū quelibet cū dolore inestimabili totum pōd⁹
 corporis sic extensi sustinet. Sequitur. deditq̄ disci-
 pulis suis. dicens. Accipite et bibite ex eo omnes.
 hic est calix sanguinis mei noui et eterni testamen-
 ti. et ibi fit consecratio sanguinis. Et postmodum
 eleuatur calix consecrat⁹ dicēdo. hec quotiēscunq̄
 facitis in m. m. sa. et tunc debet adorari ab oibus et
 singulis. Sequitur. Et de et meōres domine nos ser-
 uitiui. sed et plebs tua sancta eiusdem xp̄i. et. hic ex-
 cusatur presūptio propter obedientiā ad mandatus
 christi. Et dicuntur hec verba extensis manibus et
 brachijs que extensio significat dolorosaz et crude-
 lem brachiorum et totius coporis christi extensio-
 nem in cruce per tres horas cū latronibus per cla-
 uos continue plagas findentes vsq̄ ibi. hostiam **✠**
 p̄nam. hec crux significat illusionem factam a vul-
 garibus clamantibus. vach qui destruis templuz
 dei et in triduo reedificas illud. Et a principibus sa-
 cerdotū et scribis dicentib⁹. si fili⁹ dei ē descēdat et:
 et a militib⁹ acetū offerētib⁹. ih̄s x̄o orauit p̄ eis cū

Capitulū

lachrymis mixtis sanguini in genis suis dicēs. **pať**
dimitte eis qz nesciūt quid faciūt. **Hostiā** ✠ **sanctā.**
Hec crux significat exprobrationē factā a latrōe si-
nistro: quē bonus latro reprehendit. dicēs **Ne q̄ tu**
times deū ꝛc. **Unde ad xpm cōuersus ait.** memēto
mei dñe. ꝛc. q̄ rñdit: **Hodie mecum eris in paradiso.**
Hostiam ✠ **immaculatā.** **Hec crux** significat tormē-
tum cōpalliōis de dolore matris ꝛ quō ei puidit di-
cens. **Mulier ecce filius tuus.** deinde dixit discipulo
Ecce mater tua. ꝛ cetera q̄ ad hoc pertinēt. **panem**
sanctū ✠ **vite eterne.** **Hec crux** significat tormentū
sue derelictionis a deo patre sine adiutorio sue sen-
sualitatis: cū dixit **Hely hely.** ꝛc. **Et calicē** ✠ **salutis**
perpetue. **hec crux** significat quintū verbū. s. **sitis.** ꝛ
tormētū talis sitis ꝛ potatōis aceti cū felle ꝛ mirra
Sitis tamē christi spūalis de salute nra adhuc du-
rat in eo. ꝛ bene rusticus est q̄ eā per amicitiam nō
dulcorat vel extingit. **Et scdm thomā:** p̄ quinque p̄-
dictas cruces repñtātur quinq̄ p̄ncipales plage xpi
Sequitur: supra que p̄picio. ꝛc. **Hic** notandū q̄ sicut
sacerdos legalis in sancta sciōꝝ intrabat pro remis-
sione peccatorū populi israel. que pctā ipse confite-
batur ponendo vtrāq̄ manū super caput hirci emis-
sarii quē emittebat in desertū per nūciū. s. angelū.
ꝛ sic deferebat pctā ppli. **Sic enī sacerdos noster p̄-**
ferens illa verba **Supra que.** ꝛc. **expansis manib⁹**
super altare ꝛ super vtrāq̄ partē oblatiōis: significat
q̄ tam ipse q̄ populus de se sunt digni morte pro-
pter peccata tam sui q̄ assistentiū et eorū p̄ quibus
facit meōriā cōfitendo ipsa. **Sed agnus dei xps il-**
la peccata ꝛ eorū penā in se tulit. **Et hic petit sacri**

factū pactum esse acceptū deo. Sicuti accepta hfe.
 d. s. m. p. t. i. abel. ⁊ sa. p. ⁊ c. hic sacerdos petit q̄ de⁹
 aspiciat ⁊ acceptet hoc sacrificiū ⁊ q̄ sit eis propici⁹
 pro quibus offertur sicut accepta uero oblatiōes vel
 sacrificia abel: abrahę: melchisedech: que fuerūt fi
 gure oblationis xp̄i. ⁊ q̄ fiat hoc sacrificium p̄ ma
 nus angeli tui. i. christi qui dicitur angelus magni
 consilii. Fuit enī sacerdos offerendo se ⁊ suam pas
 sionē deo pro nobis cū pateretur ⁊ q̄tidie in altari
 se offert. Rogat ergo hic sacerdos q̄ sicut abel de
 uote deo obtulit agnū: sic xp̄s hic se offerat p̄ nobis
 agnus innocentem. ⁊ sicut abrahā deuote suum
 obtulit filium ysaac deo. sic ipse xp̄s a se oblatus a
 patre in altari in hoc sacrificio acceptetur. et sicut
 acceptabiliter melchisedech panē ⁊ uinū deo obtu
 lit: sic ipse xp̄s se offerat pro nobis in altari accepta
 biliter sub specie panis ⁊ uini. Sequitur: supplices
 te rogam⁹ oꝑs. d. ⁊ c. hic sacerdos petit hui⁹ sacra
 menti ⁊ sacrificii effectū. Primo q̄ ad sumētes ip̄m
 Secūdo quo ad mortuos: ibi. Memēto famulorū
 famularū ⁊ c. Tertio quo ad sacerdotes offerentes.
 ibi: Nobis quoq̄ peccatoribus. ⁊ c. requirēs q̄ per
 manus āgeli. i. christi: hoc sacrificiū p̄feratur sicut
 hircus in desertū mittebatur deferēs pctā ppli: et
 deuote sacerdos orans se inclināt cancellatis ma
 nibus super cornua altaris: ad instar aaron quasi
 orans per adiutoriū crucis. Et hec inclinatio deuo
 ta significat q̄ iesus morti appropinquās cepit dep̄
 mere oculos: nigrescere vel palescere: nō habēs ubi
 caput reclinaret. ⁊ inclinando pectus ⁊ os ad nos
 osculādū se patri pro nobis obtulit. Sequit: in sub

Capitulum

hinc altare id est in conspectu diuine maiestatis tue
Et sequitur Sacrosanctum filii tui corus. hec
cruce significat tormentum christi quod habebat cum
dixit penultimum verbum. Consummatum est. recordan-
do cum amarissimo dolore de omnibus eius passioni-
bus quasi dicens patri: tibi offero totum opus obe-
dientie et totam passionem meam pro salute hominum
et quasi ad nos attrahendum clamans. o vos omnes
qui transitis per viam etc. Sequitur et sanguis. nem
sumpserimus. hec cruce notat sanguinem effusum et
corpus torridum in ara crucis secundum gregorem. et quod incli-
nato capite clamans voce magna protulit septimum
verbum. scilicet pater in manus tuas commendo spiritum
meum. Sequitur omni bene. et dictioe celesti et gra-
tia repleamur. hec cruce fit in faciem sacerdotis et po-
test significare titulum scriptum super caput iesus
scilicet iesus nazarenus rex iudeorum. hic titulus trium-
phalis ponitur in frontibus. quia ipsum diabolus maxime
phorrescit. vel secundum thomam: predicta triplici cruce ibi
corpus et sanguinem etc. representat corporis extensio: sanguis
effusio. et passionis fructus. Memoro etiam domine sanctorum
fidelium. quod nos pro. cum. scilicet. f. et d. in. s. o. pa. hic fit memoria pro
defunctis et recomendatis. et fit cum silentio. et significat
christum mortuum in cruce pedentem quod ad corpus et in libro exite
quoad animam. Et rogamus ut in purgatorium descendat
animas liberando. sicut tunc liberavit a libro descenden-
do. dicendo ipsis. Domine et omnibus in christo quiesce. etc. Se-
quitur. Nobis quoque dicendo hoc cum suspirio et tunden-
do pectus eius. et hoc significat quod centurio et iudei percu-
tientes pectora reuertebantur et valde timuerunt vi-
dentes quod tam valide moriens: clamavit. quod ex latere pro-

Tricesimū primū

ratus exiit sanguis et aqua: et sol obscuratus est:
 terra mota est: velū templi scissū est: petre scisse sūt:
 monumenta aperta sunt: quilibet se conformans sa-
 cerdos recognoscit se peccatorem dicens. **H**obis q̄
 pro alijs intercessim⁹ cum tamen magna hac gra-
 tia indigeam⁹ et non respondetur ad hanc oratiōez
 amen. ab homine. nec in toto canone confirmū cre-
 ditur q̄ ab angelis circumstantib⁹ respōdetur amē
Sequitur conclusio et innuitur in octo crucib⁹ epi-
 logus passionis christi dicendo. **P**er quem hec ora-
 nia semp bona creas sancti **✠** ficas. hec crux signi-
 ficat crucifixionem factā hora tertia iudeis clamā-
 tibus. **T**olle tolle crucifige eū dū esset coram pyla-
 to indutus veste purpurea **A**ui **✠** ficas. hec crux si-
 gnificat crucifixionem factam hora sexta cū in cru-
 ce affixus eleuat⁹ fuit **B**ene **✠** dicis. hec crux signi-
 ficat crucifixionem factā hora nona in cruce et mor-
 te. vel scdm̄ sanctum thomam **I**lla triplici cruce si-
 gnatione sanctificas: viuificas: benedicis: represen-
 tatur triplex oratio christi. prima pro persecuto: ib⁹
 scilicet: pater ignosce eis. Secunda pro sua libera-
 tione a morte. scilicet **T**ranseata me calix iste: vlt⁹
 quid me dereliquisti **T**ertia pro adoptione glorie. s.
Pater in manus tuas commendo te. **S**equit. **E**t
 presta nobis. hoc dicitur flexis genibus: et iunctis
 manib⁹. q̄ si petēs licētā tāgēdū q̄ quē io. nō aude-
 bat tāgerēz tremuit. de poit̄ etiā corpale de calice.
 deū sequit̄. 3. cruces dicēdo p̄ ip̄ **✠** sū. cū ip̄ **✠** so. et
 ī ip̄ **✠** so tibi ī glā. ad denotādū q̄ crucifixio facta ē
 p̄ spaciū triū horaruz: quo vixit in cruce in maximo
 cruciatu: cū maxima sanguinis effusioe: clavis su-

Capitulū

stentatus quibus corpus innitebatur. et sic cōtinue
diacerabantur vuluerū foramiā. Sequitur: in vni-
tate ✠ sancti spūs: ois honor ✠ et gloria. Iste due
cruces signēt sanguinē et aquā de corde xpī transfi-
so fluentes. Et calix interius vltimo tāgi solet cū
hostia et significat apertionē lateris cū lancea. de q̄
exiuit sanguis et aqua. et trahitur vltima crux a sū-
mitate calicis vsq; ad pedem eiusdē. et reducitur ite-
rū sursum signido q̄ aīa xpī a corpore sepata descen-
dit ad limbū et redit. toto hoc tpe sacerdos stat in-
clinato capite instar iesu xpī in cruce pendētis: ostē-
dētis sponse sue cor suū. Sed scdm thomā per p̄di-
ctas cruces ois honor et glia: que fiūt extra calices
repñtatur sepatio aīe a corpore. Sequitur: per oia
secula sclōꝝ. hoc dī alta voce significādo q̄ hic ē fi-
nis canonis. et eleuatur modicum corpus xpī cum
calice: quo significatur deportatio corporis xpī de
cruce per nichodemū et ioseph. et reponitur sup cor-
porale quasi in syndone mūda. et adoratur flexis ge-
nibus: significando q̄ maria et alii corpus christi de-
positū de cruce adorauerūt. Seq̄t̄ p̄cepti salutari-
bus moniti et dī. in. f. a. d. Pater. et c. Et chorus rñs
det. Sed libera nos a malo. Hic preparatur popu-
lus ad p̄ceptionē sacramenti. s. per orōem dñicam.
Abi inter cetera petit panē nostrū q̄tid. et p̄ p̄uatam
orōnē sacerdotis dicētis. Libera nos q̄s dñe. Et de
īde si p̄ pacē q̄ dat̄ dicēdo Agn⁹ dei. Et tūc i festi
subdyacon⁹ repñtat dyacono patenā inuolutā quā
dyaconus discooperit: et sacerdoti presentat oscu-
lando sacerdotis dexterā. et deponit cooptorium de
calice: qz patres in limbo osculati sunt xpī dexterā.

Tricesimū primū.

dicētes. Aduenisti desiderabilis quē expectabam⁹
in tenebris. Sequitur igitur orō. Libera nos. q. d. ab. o.
rc. que dicitur cū silentio: significando quod discipuli christi
oēs siluerūt mortuo christo: nec eū audebāt publicē
cōfiteri. Et eleuat sacerdos patenā: signis quod aīa
xp̄i descendēs ad inferos patres illuīauit ⁊ triumphatorie
uicit p̄ncipatus ⁊ potestates: liberādo patres ab ip̄is: ⁊ sic petit ibi sacerdos ab omni malo.
intercedente pro nobis beata maria cū oibus sanctis.
et osculatur patenā: dicēdo. da ppicius pacē ī
diebus nostris: significando quod recōsiliāuit sanctos
in limbo et nos etiā: ut dicit ap̄ls ad Colocēsi. p̄mo.
Sequitur: ut ope mie tue ab oī pctō sim⁹ semper li
beri: et ab oī p̄turbatione securi. Hanc crucem
facit sacerdos in faciē suā. qz christus recōsiliāuit
nos deo patri per crucē: et uicit infernū. Consequē
ter sacerdos de ore calicis cooptoriū remouet: signi
ficās quod ioseph ⁊ nichodemus ad sepeliendū corp⁹
iesu lapidē ad ostiū monumenti deuoluerunt. ⁊ por
tat corpus xp̄i ad calicem tanquā ad sepulcrū. ⁊ ado
rabit xp̄m ante quē eleuet. Sequitur per eūdem dñm
nostrū iesū. x. f. t. ⁊ tunc diuidit hostiā quo ad spēs ī
duas partes: quarū vna pars offertur in laudē cor
poris xp̄i quod est in celoz glia. iō subditur Qui re
cum uiuit ⁊ regnat in vni. ff. Alia vero medietas of
fertur pro illis qui sunt in miseria. ⁊ qz aliqui eorū
sunt in purgatorio. aliqui vero in hoc mūdo: prede
stinati tamē: iō illa medietas subdividitur in duas
partes: cū dñi in vnitāte. ff. d. per. o. f. f. amen. hoc sa
cerdos alta voce dicit parū eleuando calicē cū vna
p̄te hostie significando quod xp̄s egressus est ab inferis

cū triūphorū pompa nobili. Fractio autē hostie conse-
 crate tria significat. primo diuisionē corporis xp̄i i
 passione. secūdo diuisionē corporis mystici sc̄dm di-
 uersos status. tertio distributionē gratiæ ex passiōe
 xp̄i ⁊ hoc sacramento. Notandū tamen q̄ per mltā
 alia q̄ per predicta rep̄ntantur multa facta in pas-
 sione. Et per hoc q̄ sacerdos celebratur^o p̄mo de-
 ponit habitū exteriorē: ut puta cappuciū vel cappā
 in religiosis: significatur q̄ cogitat q̄ xp̄s seip̄s ob-
 laturus deposuit vestimēta ad lauandū pedes disci-
 pulorū. Et q̄ sacerdos debet oēm affectū exteriorē
 peccati deponere. Secūdo q̄ lauat manus: significat
 q̄ xp̄s lauit pedes discipulorū. Et q̄ rogat pedes af-
 fectionū ⁊ manus operationum imundarū lauari a
 deo. Tertio hoc q̄ super gradus altaris orat: puta
 dicendo ter pater noster: significat q̄ cogitat cū tre-
 more q̄ xp̄s prostratus ter orauit cū pauore ⁊ tedio
 sudando sanguinē dicendo Tristis est aīa mea. ⁊c.
 ⁊ apparuit angelus confortans eū. iō petit ab ange-
 lo confortari. Quarto hoc q̄ accedit ad altare oscu-
 lans ipsum: significat q̄ xp̄s p̄cessit obuiam iude: ⁊
 osculo traditus fuit ab ip̄o. Et per superhumerales
 seu amictū q̄ sacerdos induit se cū funiculis strigēs
 collū: et caput: et corpus: significatur q̄ iesus cum
 captus est ligatus fuit i collo et corpore. ⁊ postq̄ cō-
 sputus fuerat viliter velatus fuit in capite in do-
 mo cayphe: dicendo: p̄phetisa q̄s te percussit. ideo
 orat respicioculo misericordie. Indumentū vero al-
 be significat quō xp̄s illusus est ab herode in veste
 alba. ⁊ q̄ sacerdos d̄z eē mūdus. Lingulū etiā q̄ cin-
 git se: significat singulū q̄ et de q̄ ligatus fuit ad co-

lūnā: et quod sacerdos debet habere lūbos succinctos per
 castitatē et caritatē Manipulus vero significat funē
 qua ligatus fuit in sinistra manu. quia in dextera te-
 nebat arundinē. ideo rogat a funibus pectorū soluti.
 Stola sacerdotis sign. quod christus portavit in et supra su-
 os humeros crucē ad montē caluarie: vel catenam
 aut cordā quā hēbat in collo. ideo rogat quod portet cru-
 cē pnie. Casula sig. vestē purpureā qua derisorie in-
 dutus fuit. Corona sacerdotis vel mitra epōrum sig.
 coronā ipineā et regalē dignitatē. et sic de aliis idu-
 mētis et insignibus patorū: ut sūt: bacul⁹ pastoralis
 sig. arūdinē. cyrothece in eorū māib⁹ cū vno lapī:
 de p̄ctoso sig. scissurā in manibus per clauos. et in
 pedib⁹ sandalia sig. scissurā pedū. et sic de aliis:
 Et nota quod cū sacerdos dicit et facit predicta et sicut assi-
 stētes missę cū ita dñr vident et sūt: si oēs passus pas-
 sōis p̄dō et p̄tinētia ad eos mō p̄dicto deuote et at-
 tēte meditarē: hoc faceret eos multo ydoneos ad
 h⁹ sc̄tīssimī sacri et sacrificii effect⁹ p̄sequēdos. ideo ad
 monēdi sūt oīa p̄dicta meditari. ¶ Ca. xxxii. quō et
 p̄ qd sacerdos in missa rep̄stat xp̄i resurrectōnē et ge-
 sta ei⁹ p̄ eā. et orat: adorat et recipit ip̄s. q̄ etiā facit
 p̄ assistentibus: ut est persona publica.
 s̄ eđtur brenit. de significatiōe tertie ptis
 missę in q̄ rep̄stat xp̄i resurrectio. ibi. par
 ✠ dñi ✠ sit sp̄ vo ✠ biscū. Et etiā orat sacer. xp̄s ibi
 p̄tētū: et ip̄m recipit ut sac̄s: etiā p̄ assistētib⁹. p̄mo
 igit̄ petit p̄ pte corp̄is xp̄i m̄stici. s. fidelib⁹ ex̄tib⁹
 in tribulatōib⁹ p̄ntis vite et in agone: q̄ sig. sc̄s aliq̄s
 p̄ pte calici in mergēdā: duplicē. s. pacē pectoris in p̄fi-
 tī vita p̄ gr̄as et pacē eñnitat in fuō p̄ gliaz. et fac̄ ibi
 p̄d tres cruces cū hostia s̄ cal. ad sig. quod corp⁹ fuit

Capitulum

tribus diebus in sepulcro: et aia in limbo. Deinde immittit illam partem in calicem: dicendo. Fiat hec commixtio corporis et sanguinis d. no. etc. Et hec commixtio significat reunionem carnis et sanguinis cum aia per resurrectionem que fuerat separata per passionem et mortem. Secundum vero beatum thomam: quando quies se Xrit sacerdos ad populum ad signum quod Christus resurgens quando quies se manifestavit in die resurrectionis. Et hoc quod septies salutatur populum. scilicet quod quibus predictis: et duabus aliis quibus non se vertit: hoc fit ad signum septiformem gratiam sancti spiritus que datur mediante hoc sacramento. Et quod Christus post resurrectionem suam dixit discipulis suis. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Jo. ii. Ideo corpus Christi mysticum seu etiam ecclesia militans pro remissione peccatorum supplicat: requirendo pacem quam Christus dedit discipulis suis dicendo: Agnus dei qui tollis peccata mundi. Sacerdos etiam inclinando se rogat Christum pro pace ecclesie dicendo. Domine iesu christe qui dixisti apostolis tuis pacem meam do vobis: pacem relinquo vobis. Ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue: eamque secundum voluntatem tuam pacificare: custodire: adunare: et regere digneris. et sic osculatur altare vel crucem in libro vel pacem dicens. Pax Christi et ecclesie abundet in cordibus vestris significans quod Christus dedit pacem suis discipulis dicens. Pax vobis. io. ii. Et sacerdos cancellatis manibus vertit se ad ministrum ostendens ei manus osculando imaginem a ministro sibi presentatam et ei in persona omnium dans pacem cum ait. pax tecum. significat quod Christus iterum dixit eis. pax vobis. et cum hec dixisset in sufflauit et dixit eis. Accipite spiritum sanctum: et omnes

Tricesimūsecūda

In missa intereſtentes in gr̃a coīcat ſp̃ritualiter et
corp̃aliter ia p̃ſona ſacerdotis et dat ministro et eis
per ip̃ſū pacis et caritatis viculū. Et pax que datur
omnibus ſignificat q̃ om̃is coīcant ſp̃ritualiter. iō
datur pax loco hui⁹ q̃ in p̃mitua eccleſia omnes aſ
ſiſtentes in miſſa coīcabant. Sed ante q̃ coīcet de
bet orare p̃ remiſſione peccatorū: et q̃ non ad iudici
um coīcet dicēdo. Dñe ieſu xp̃e ſi. d. vi. qui ex volū
tate patris ꝛc. Debet etiā habere meōriam paſſiōis
ꝛ dignitatē illi⁹ que recipit ꝛ ſuā idignitatē q̃rūē ex
te ſua recognoſcere. ideo dicat. Dñe nō ſū dignus vt
intres ſub tectū meū ꝛc. Et ſi accipiat corp⁹ xp̃i cuꝫ
maximo tremore et reuerentia: et deinde calicē dicē
do. Corpus et ſanguis do. ꝛc. Coīo ſignificat gaudi
um et gratiarū actionē de coīone corporis ꝛ ſāguis
ieſu xp̃i. Unde p̃s. In voce exultationis et cōfeſſiōis
ſonus epulantis. Complende aut̃ ſeu oīones ſcōm
innocentiū legūtur extēſis maīb⁹. ſicut ſacerdos
legis antique poſt adipuz concremationez in altari
completo ſacrificio b̃ndicebat populo et ſignifican
te q̃ chriſtus in celū aſcenſurus eleuatis manibus
benedixit eis. ideo ſacerdos benedixit populo. die
bus tamen feſtis dyaconus cātat. Ite miſſa eſt: q̃
repreſentat illud canticum angelorū. Airi galilei
quid ſtatis ꝛc. luce xv. benedictio tamen fit a ſacer
dote ſuper populum per ſignum cruce. Et chorus
reſpondet congratulando. Deo gratias. ſignifican
do q̃ apoſtoli adorantes chriſtum: reuerſi ſunt i hie
ruſalem cum gaudio magno. Et in fine miſſe ſacer
dos dicit hymnum trium pueroꝝum quaſi ex ſūpti
one ſacramenti in camino ignis: ſumme deuotiōis

purgatus. Et ut alter symeon postq̄ tenuit chalsā
 in vngas dixit. Hunc dimittis seruū. &c. Si enim sa-
 cerdos nō sentiat aliquā spūalē refectionē maluz si-
 gnū est. Sicut habere ignē ī sinu et nō sentire calo-
 rē & mel ī ore & nō sēire dulcorē: nisi forsan hoc im-
 pediat p̄p̄ causas predictas in ca. xiii. & que sentit
 nō sibi: sed deo attribuat.

Capitulū. 33. de pluribus fructibus in particla-
 ri audiendi deuote missam. & signanter de duodecī
 fructibus: quos assignāt aliq̄ doctores. & quia q̄
 tenentur audire missam. Et exemplū q̄ hoc p̄dest
 & exemplū quō nō audire missam nocet.

¶ Iso in quattuor precedētibus capitulis
 de quattuor modis q̄bus audiētes deu-
 te missam possunt obtinere effectus hu-
 ius sacramenti & sacrificii. & generaliter quicquid
 rationabiliter & licite peti potest. & de causis & rōnī-
 bus ista obtinendi. & quō ille cause cōtinentur ī mis-
 sa. Consequenter ponūtur xii. fructus specialif q̄s
 consequūtur deuote et debito modo missam audiē-
 tes scdm̄ quosdā doctores. Primus fructus est vt
 dicunt: q̄ si homo daret in elemosina tantū de terra
 vel de hereditate q̄tū posset transire vel peragrare
 durante vna missa: non tantū p̄desset quantū audi-
 tio deuota illius misse: cū sit opus excellētius q̄ ele-
 mosina vt postea dicetur. Homo aut̄ potest multos
 campos: ortos: et prata: et fere per vnam leucā trā-
 sire q̄dī dicitur vna missa. & tamen si daremus p̄p̄
 deū vnū pratū vel agrum de tali terra peragrata:
 putaremus magnū opus fecisse p̄pter deū: q̄tum

Tricesimūtertīū.

ergo bonū est quotidie plures missas deuote audire. Et econtra. q̄rum malū est negligere tot missas audire: sicut quidā faciūt. Secundus fructus ē q̄ angeli delectabiliter ⁊ sollicitē custodiūt auditores missarū ⁊ cū eis morantur: p̄sertim qz in hoc fecerūt se socios angelorū. s. in assistendo ibid̄ m̄ ⁊ laudādo regem: tam hoīm q̄ angeloz. Ambrosius sup̄ lucā Non dubites assistere angelos q̄ diu assistit xp̄s in altari. ⁊ ideo iocundius ⁊ melius hoīez custodiunt siue in campo siue in lecto: siue alicubi. De quo ps̄ Angelus suis deus mandauit de te: vt custodiant. ⁊c. Tertius fructus q̄ audienti deuote missam venialia pctā dimittuntur propter multa per q̄ venialia peccata remittūtur sc̄d̄z doctores ⁊ sc̄d̄m decreta. q̄ oīa contingūt illis qui deuote audiūt missam. Primo enim remittitur veniale per aspersionē deuotam aque benedictę: cū intrat ecclesiam. Secundo dicendo cōfiteor cū sacerdote. Tertio percutiendo pectus. ⁊ flectēdo genua quotiens audit nomē iesus vel marie. Quarto percutiēdo pectus quādo videt corpus xp̄i eleuari. in quo significatur eleuatio: p̄ ius xp̄i in cruce. Quinto q̄si percutit pect⁹ cū sacerdote: quando post eleuationē ⁊ memoriam defunctorum dicit. Nobis quoq; peccatoribus. Sexto quando percutit pectus cum sacerdos sumit corpus ch̄isti. Septimo quando recipit deuote benedictionem de manu sacerdotis datam: vel calice in fine missę. Octauo quando recipit aquam benedictā post missam de manu sacerdotis. Nono. quotiēs dicit Pater noster qui es in celis sanctificetur no. ⁊c. totiens dimittūtur venialia. Nā poīa predicta sc̄d̄z

Capitulum

doctores et decreta tollunt venialia plura vel pau-
ciora scdm deuotionez audientis missam et faciētis
p̄dicta et hoc magnū et optimū est. qz septies in die
cadit iustus ex quilibet existentū in purgatorio eli-
geret dare totū mundū pro euitando penam vnus
peccati venialis. Quartus fructus principalis
audiendi missam est q̄ si sit in peccato mortali de-
us sepe indulgendo peccata eū recipit ad gratiam
si eū super hoc deprecetur et non ponat obicē: sicut
fecit bono latronet beate magdalene que eū corpo-
raliter rogauerunt. Equale enī vel maius est ad ef-
fectum venie vel gr̄e consequendū christum hic iul-
sibilem credere et presentē hūiliter inuocare: sicut
cū p̄ns erat in hoc mūdo. iō Christophorus ait. q̄ ml-
tis infunditur gratia in p̄ntia coporis xp̄i. Quintus
fructus est q̄ audiens missam potest quotidie spūa-
liter cōicere. et ex missa de hoc accipit occasionem et
cām puta dicendo. O p̄te iesu q̄ libenter te vellem
sacramentaliter suscipere: sed heu nō audeo timens
graue te offendere propter indispositionē meam
Sed tibi hūiliter supplico toto cordis affectu vt gra-
tiam: sanctorū digne recipientū michi misericordit̄ tri-
buas. et sepe ex hoc plus percipit q̄ minus deuotus
celebrans percipiat. Sextus fructus ē: q̄ audiēs mis-
sam magis fit particeps oīm bonorū que in ecclia
sūt scdm articulum fidei. Sanctorū cōionē. quod p̄s
requirebat: dicēs. Participē me fac deus oīz timē-
tium te. s. propter vnionē caritatis: q̄ facit oīa bona
ecclesie cōia. Audiens enī missā bonorū deuoto affe-
ctu est magis participabilis oīm bonorū p̄dictorū
propter sacramētī caritatis assistentiam et societate

xpi et angelorum ac bonorum hominum ibi existentium. sicut dicit bernardus. quod si. x. iusti inuenti fuissent in sodomis dominus propter decem pepercisset sodomitis. Septimus fructus est quod oratio missam deuote audientis exaudiri citius in ecclesia et presentia dei quam alibi. et similiter oratio sacerdotis celebrantis: qui semper orat pro assistentibus in missa dicendo in canone. et omnium circumstantium quorum tibi fides cognita est et nota deuotio pro quibus offerimus vel qui tibi offerunt. et pie credendum est quod angeli ibi assistentes et sancti de quibus legitur missa. et de quibus ibi fit memoria orant pro audientibus missam. Octauus fructus est: quod anime pro quibus celebratur vel circumstantes orant. Habens inde speciale solacium. de quo Bernardus. Quod quantum bonum et dei mirificum donum de dei misericordia: quod nisi quod celebrantur diuina mysteria: quando ibi concurrat duo virtuosa opera. scilicet. unius peccatoris conuersio: et unius anime a penis liberatio. Et idem dicit augustinus. Non verisimile est quod ipse etiam anime postea recognoscendo orant presentibus in missa. Nonus fructus est secundum anselmum quod una missa hic deuote audita plus valet: quam mille post mortem est. et hoc est clarum quantum ad meritum et premium essentiale et diminutionem pene. Unde chrysostomus de utilitate misse dicit. Quantum valet celebratio misse quantum mors christi in cruce. Et sanctus thomas de aquino dicit quod in qualibet missa inuenitur omnis fructus et utilitas quam christus in die parasceues operatus est in cruce. Decimus fructus secundum bedam quod si contingat mulierem pregnantem parere die qua missa interfuerit angeli custodiet eam sollicite cum fetu: et deus eam custodiet eam in partu: ut sperandum est. Non

Debet se in missa recomēdare deuote marie uirginis
 ut letificetur sicut beata uirgo i partu suo. ¶ **¶** Ande
 cumus fructus scdm ambro. q̄ q̄cqu d homo come
 dit post auditionē missie plus sibi cōuenit et multo
 p̄ius p̄sperabitur et a domino confortabitur in cor
 pore et aia in omnibus agēdis et bonis. Juxta illud
 mathet. vi. ¶ **¶** Dumū q̄rite regnū dei et iustitiā ei⁹: et
 hec oia aduicientur uobis. s. scdm quia expedit salu
 ti. ¶ **¶** Ande legitur de duobus sutoribus: quoz vn⁹
 prosperabatur in liberis seu filiis et bonis. q̄ audie
 bat quotidie missā. Alter uero carebat filiis ⁊ erat
 egens: et tamē diebus et noctibus laborabat. et iā
 in festis. sed raro missam audiebat: qui petiuit alte
 ri unde talis p̄speritas sibi accidebat. et alter ip̄m
 pluries ad missam duxit sperantē q̄ sibi aliquē the
 saurum ostenderet. q̄ tandē ei dixit. non aliūde q̄ ex
 missa habuisse p̄speritatē euangelio dicente. ¶ **¶** Pri
 mū querite regnū dei et hec oia aduicientur uobis.
 et ille cōpunctus missam frequentauit et deinde si
 bi in omnibus p̄sperere successit. ¶ **¶** Duodecimus fru
 ctus est q̄ si quis moriatur die qua missā audierit
 vel i per. culū cadat i inimicōz vel i quodcunqz aliud
 periculū sperandū est q̄ christus erit sibi presens: si
 cut christo fuit presens audiendo missam in quare
 presentantur pericula et christi aduersitates et ip̄
 sum de piculis eripiet. luce vi. Ea mensura qua mē
 si fueritis remetiētur uobis. Et propter predicta: q̄
 libet tenetur audire missā diebus dñicis et tam inte
 gram accipiēdo benedictionē de manu sacerdotis
 nisi magna necessitate excusetur. Et habet de con
 secratione distinctione p̄ una capitulo Missas. Et

ad hoc etiam tenentur seruitores. ideo male faciunt qui in tempore missæ sunt in cymiterijs vñ in tabernis et que ecclesiam exeunt ne audiant precepta ecclesie et non veniunt nisi quando leuatur hostia ad hoc si veniant. Et similiter q̄ impediunt seruitores sine causa legitima et sufficiente. Diebus vero feri alibus non debet audire missam: qui p̄pter hoc ex defectu laboris efficeretur mēdicus. qz nō licet homini sano mendicare. Erunt tamē seruitores paupes vel debiles qui non possunt interesse missæ quando audiunt pulsari pro corporis christi elevatione. debent genua flectere si cōmode possint. et christū qui in missa eleuatur corde contrito iuocare. vt dictū est in fine capituli de muliere que suspendio: liberata est. q̄ autem auditio missæ a periculis preseruet. Legitur de quodam nobili qui in extremis positus filium suum trīa docuit. Primo cauere a mala societate p̄s. Cū sancto sanctus eris ⁊ cū peruerso peruerteris. Secūdo se conformare alijs hoībus in licitis et honestis. ad ro. xii. Gaudere cū gaudētib⁹. Tertio missam quotidie audire. et postea recōmēdauit filiū suū dño suo regi cui⁹ curia postea resedit. Quidā em̄ regis officari⁹ iuueni iuidebat et eū de iordiato amore cū regia accusauit addēs signū q̄ si regia fleret ip̄e etiā fleret. Idcirco rex reginā ad maxillā pcussit vñ ip̄a fleuit: qđ vidēs iuueis cepit flere. rex igitur ait suo officiali seu officiaro: quō eum interficiā: qz p̄f̄ ei⁹ tā fidel⁹ ip̄s michi recōmēdauit tā dulci⁹. q̄ cōsuluit regi q̄ diceret semētarius: ip̄is clam et secrete accersitis: q̄ quicūqz cras mane nomine ip̄ius regis p̄mus veniret ad eos ī silua ipsam

le ius

Capitulum

In suā fornacē calcis pūcerent ⁊ hoc secretū tene-
rent. Rex autē sūmo mane dictū iuuenē misit ad se-
mentarios. q̄ per siluā equitās audiuit missam pul-
sari in quadā capella in silua existente. ad quā se di-
uertit: ⁊ missam illuc audiuit Ille autē officarius: q̄
iuuenē a longe sequebatur: volēs iuuenē cito perire
primus venit ad semētarios eis petēs: fecistis sicut
vobis p̄ceptū est. Responderūt: adhuc nō fecim⁹
sed statim faciemus. Et mox officialē ip̄s in calcis
fornacē lecerūt. Rex vero postmodū iuuenē secreto
interrogauit: cur pridie fleuisset et cū regina. et quomō-
do a fornace decessisset. quē ei que pater docuerat ut sal-
uus esset: ⁊ que fecerat recitauit. ⁊ sic rex intellexit
inuidiā ⁊ fraudē officarii: ⁊ iuuenis ⁊ regine inno-
centiā agnouit: vnde eos amplius dilexit. Quantiū
ergo periculū sic auditionē missę fugere vel negli-
gere est. Legitur etiā q̄ quidā diues talis moris fu-
it et cōsuetudinis: q̄ cū ad missam pergere deberet
ad sua molendina: allodia: et annonas ascenso eq̄z
ibat. ⁊ cū a sua vxore deuota reprehenderetur: dice-
bat. Scio melius quid agere debeo q̄ tu: ⁊ tui p̄dis-
catores. Tandē cū quadā die missa pulsante equus
ascenderet: occurrit ei ī campo diabolus dicēs. de-
scende de equo ⁊ audi missā meā. ⁊ eū duxit ad quā-
dam foueā: et ibidē eū precipitauit. ⁊ descendit cum
eo ad infernū missam demonis auditurus oī male-
dictione plenā.

¶ Capitulum. 34. de quibusdam fructibus in parti-
culari alius a. xii. predictis pro digne missam audie-
ribus. ⁊ quō intelligūtur ⁊ quō nō
¶ Ant preterea aliqui q̄ affirmāt ex dictis

Tricesimūquartū

magnorū doctoz multos alios fructus particlares
obtineri per deuotam auditiōē misse seu assistētiā
in missa: quozū quidā sunt temporales: puta q̄ die
qua quis deuote audit missam sibi ministrātur oīa
que ad eius naturam sunt necessaria. q̄ nō amittet
uisum corporalē. nō morietur subito. q̄ q̄diu audit
missam nō senescit: sed eius vita prolongatur p̄ tan
tum t̄ps q̄diu durat missa. q̄ non impeditur i agē
dis. q̄ prodest ei id quod comedit ⁊ bibit. Alii vero
sunt spūales: puta q̄ p̄ctā venialia que fecit remittū
tur. ⁊ s̄lr falsā iuramenta p̄ ignorantia: vel leuis fa
cta. q̄ etiam mortalia delentur q̄ pene defunctorū
pro quibus orat durante missa: relaxātur p̄ abbre
uiationē. q̄ si illa die moriatur reputabitur cōionez
accepisse: q̄ oēs passus quos fecerit eūdo ad missaz
per bonū angelū computabūtur: vt tandē remunes
rentur. Et in quibusdam ecclesiis predicti fructus
in tabularibus scribūtur: sicut i ecclesia btē geno
uefe parisiis. Merū tamen clarū est q̄ predicti fru
ctus nō sunt sic intelligendī q̄ de necessitate ⁊ sem
per ⁊ ab omnibus missam audietibus: etiā deuote:
obtinerentur. nec q̄ auditio misse sit de cōdigno me
ritoria oīm predictorū effectū. Tū qz tales fructus
dei prouidentia: que infallibilis est: nō puidit vl' or
dinavit oībus missam audietibus: cū sepe videamus
cōtrariū euenire vel eueniri posse. ⁊ maxime de effe
ctibus spūalibus. Tū qz etiā si de cōi lege in genera
li isti fructus ordiati essent deuote audietibus mis
sam q̄tū est ex parte misse. adhuc tamē possent ipe
diri per p̄ctā eozū interuenientia: sicut sepe impedi
tur gloria per meritū eius propter p̄ctā merito sa

perueniens. Tū tertio qz sepe cōtingit q̄ p̄dicti fructus: saltim bonorū temporalium: puta nō mori subito. non amittere visū: vitam prolongari essēt ipsis dā nos eo q̄ per hoc fieri possent deteriores si diutius viuerent aut viderent &c. dei autē mīa p̄ prem. o boni operis nō dat aliquid damnosū. Sicut autem ait doctor sanctus sc̄da sc̄de. q. lxxxi. *Opera nra: vt puta orationes: nō fiunt a nobis vt diuinā dispositōem et prouidentia imutemus: sed vt per ipsa impetrem⁹ quod diuina prouidentia disposuit esse per ipsa implendum. Et vt. s. orando et alia opa faciēdo mereamur accipere quod ante secula deus disposuit donare. s; verū est: vt supra dictū est: q̄ huius sacramēti deuota susceptio et misse auditio valēt: v̄ valere p̄fit ad p̄dictos effectus seu fructus vel aliquos illoꝝ tam in hoc ca. q̄ in p̄cedēti declaratos et ad mltos etiā valde maiores obtinēdos sc̄dz q̄ expedit v̄ saltem sc̄dm q̄ ad salutē deuote missā audientium necessariū est et p̄ hoc cōsonat diuine prouidentie dūmodo non ponāt obicē. et mltā reperūtur exēpla v̄ repti possunt: q̄ vn⁹ ex deuota auditōe misse obtinuit vnus ex p̄dictis fructibus: alius aliū. habito tamē respectu ad eoz deuotionē. Unde guillermus alticiodorensis in quarto libro sūme vbi querit. *Utrū digne sumens corpus xp̄i mereatur non solum vitam eternam sed etiā vitam istam temporalem.* Respondet q̄ sicut apostol⁹ dicit. q̄ pietas habet promissionem vite que nunc est et future: ibi loquitur sc̄dm quandam coaptationem et congruitatem. *Congruum ē enim q̄ qui per largitionem elemosinarū prolongat alius vitam temporalem ei deus vitam cor-**

poralem prolonget. Et similiter congruum est q̄ q̄
digne sumit vitā sc̄lz ch̄ristum et corpus ch̄risti me-
rito: non quidem condigne sed congruum: augmē-
tet vitam suam corporalem. et hoc inq̄t concedim⁹.
Et similiter merito congrui non condigni meretur
mortem temporalem: qui idigne sumit corpus xp̄i
Hec est verum id q̄ dicitur q̄ eque moriuntur bo-
ni sacerdotes sicut mali: quia vt plurimum. viri san-
guinum ⁊ dolosi non dimidiabunt dies suos. San-
cti vero moriuntur pleni dierum: nisi ibi locum ha-
beat id quod libro sapientie dicitur de iusto scilicet
Baptus est ne malicia mutaret intellectum eius.
Et s̄lr dici potest de digne audiente missam. et me s̄
dicum āte vbi querit. vtrū peccetur mortaliter aspi-
ciendo corpus xp̄i. respondendo ait q̄ videre vel as-
picere corpus christi non est peccatū sed bonum. qz
hoc prouocat ad dei dilectionem ⁊ ad exercitationē
eius et multorū petitiones exaudiuntur ī ipsa visio-
ne corporis christi vnde multis infunditur tūc gra-
tia. quod signatum fuit l. bro numerorum. vbi illi q̄
aspiciebant serpentē eneum saluabantur a morsib⁹
serpentum ignitorum. q̄ enim bethsamite aspicien-
tes archam puniti et mortui sunt. hoc fuit quia pro-
hibitum fuit aspicere eam sc̄lz nudam quod facere
volebant. hec alticiodoroensis.

¶ Capitulum xxxv. q̄ bona opa ex genere extra ca-
ritatē facta valēt ad sex fructus. igitur a fortiori ra-
tione deuota auditio misse valet ad predictos fruc-
tus ⁊ alios esse excellentiores propter decem excel-
lencias et dignitates auditionis misse sup̄ alia opa
bona ex genere. et hoc ratione probatur.

T q̄ digne audientes missā seu missē affi-
 steutes mereantur de cōdigno vel de cō-
 gruo predictos fructus aut plures illo-
 rū et alios multo excellētiōres: vel saltim siut meli⁹
 dispositi ad illos obtinendū q̄ non audiētes missas
 Scdm̄ tñ q̄ hoc expedit: vel necessariū est salutē cu-
 iuslibet ac conforme diuīe prouidentie: q̄ nō deficit
 in necessariis ad salutē: maxime si nō ponant obiect̄
 multipliciter declaratur. Primo quidē p̄supponē-
 do q̄ doctores in lege naturali diuīa et hūana instru-
 cti: in hoc cōcordant q̄ facientes bona opa ex gene-
 re: q̄uis etiā sint extra caritatē et in peccato mor-
 tali. et per cōsequēs indigni quocūq̄ bono: multa
 tamen bona inde cōsequūtur. et hoc q̄ deus ita bo-
 nus et liberalis: imo magnificentissim⁹ est q̄ nullā
 bonū: etiā ex genere: relinquit irremuneratū: lz fa-
 cientes illud ad hoc indigni sint. Dicunt igitur q̄
 tale bonū ex genere: etiam extra caritatē factū: valz
 primo ad temporalīū bonorū adoptionē et multipli-
 cationē: cuiusmodi sunt aliqui de fructibus predi-
 ctis. ysaie i. Si volueritis et audieritis me: bōa ter-
 re comedetis. Et in decretis de penitētia dis. iii. ca.
 Quēq̄ Mali p̄pter que faciunt presentē p̄sperita-
 tem p̄ retributione accipiūt. Secundo valent talia
 bona ad tēporalis pene dilationē vel diuisionē
 ita q̄ duobus equaliter peccantibus vnus subito
 moritur propter hoc q̄ nulla bona fecit. alter vero
 qui bona fecit: vita p̄longat̄ Sicut ioseph vi. Raab
 meretrix morte p̄seruata fuit: alius interemptis
 q̄ nuncios populi israel in hospicio seruaerat.
 Tertio valent ad gratie suscipiende habilitationes

Tricesimum quintum

Ideodicitur de pe. di. v. cap. Falsas. q̄ in peccatis
existētes debēt bñfacere vt deus cor illoꝝ p hoc illu
stret Quarto valēt ad assuefactionē bene operandi
p uerborū. xxii. Adolefcens iuxta viā suā graditur
r cū senuerit nō recedet ab ea. Nam ab actu multo
tiens iterato fit habitus: r difficile est resistere cōsue
tudinē: qz ad modū nature operatur scđm aristotes
lem in ethicis. r per hoc etiā peccis resistitur que ta
li inclinationi vel consuetudini cōtrariantur. Quī
to qz valent p modum exempli ad edificationē pro
ximoz vt similiter faciant. Sexto valent ad diminu
tionem pene quā haberent in iferno si damnarētur
Cum qz p hoc non puniētur de malis que fecissent
q̄dū in talibus bonis operibus occupantur. Tuz
qz non puniētur de malo exemplo quod dedisset fa
ciendo illa mala opera a quibus sic impediuntur. itaqz
quodlibet opus bonū ex genere ad p̄dictos fructus
seu effect⁹ valet. Ita q̄ dicit ma. x. q̄ quicūqz dederit
vni ex minimis calicem aque frigide r. non perdet
mercedem suam. Et de aliquibus talibus operib⁹:
mathei xix. et marci. x. et luce ix. Centuplū accipiet
nunc ī tempore hoc: et vitam eternam possidebit. s.
in futuro: et inde sequitur q̄ mai⁹ et excellētius op⁹
bonum ex genere ad plura et excellentiora bona et
premia valet. Sed auditor misse: saltem scđm inten
tionem ecclesie: quā cōiter quilibet deuote affect⁹
audire missam habet virtualiter vel saltim habere
si cogitaret: facit bonū opus ex genere: imo multa
bona et excellentissima opera et quasi incōparabi
liter excedentia opus dandi calicē aque frigide. et
multa alia bona opera: presertim cū respiciat ipse

Capitulum

Deū in se. alia vero creaturā. ergo per deuotam missae auditionē predicti fructus et plures et maiores obtineri possunt modo predicto. Excellentia autē operis vel actus audiendi missam seu deuote assistendi in ea scdm intentionē ecclesie satis patere potest ex dictis et inter cetera Primo: quia scdm intentionē ecclesie auditur: ut per ipsam et sacramētū: quod in ea conficitur: memoria habeatur de caritate vel amore dei et christi. ac de beneficiis eius: ut declaratum fuit capitulis. vi. 30. 31. et. 32. Et ut ex memoria et meditatioe istorum: auditor missae conteratur de peccatis: quibus tñ benefactorē grauius offēdit: ipse sup oia diligat. et ei in oibus obedire velit. Itē scdo ut spūaliter et in voto tantū dñm recipiat inquantū est sacramentum: ut dictū est capitulo xii. et. xix. Tertio ut ipsum inquantū est sacrificiū offerat. et oblationē pro se factam per se sacerdotē acceptet. Quarto ut deū ibi realiter existē ac pñtē per actus virtutū: fidei: spei: et caritatis. vel saltim per amorē: si nō sit in caritate. et sicut per actus patrie ipsum adoret: credēdo xpm ibi mirabiliter esse et alia que super hoc credenda sunt et firmiter in eo sperando: totūq; affectū suum in ipsum effundēdo. et eū tanq; supremū dñm et creatorē adorando de bonis aīe corporis et fortune: tanq; ab eo acceptis. Quinto in audiendo missam nō solū concurrunt actus predictarū virtutum fidei: spei: caritatis et patrie: sed etiā ceterarū virtutū: ut prudentie: iusticie fortitudinis et temperantie. Nichil enī prudenti⁹: iustius: fortius: aut temperantius fieri potest q̄ ea q̄ dicta sunt. ut facile eēt deducere. Sexto cōgruitatem obtinendi predictos et alios excellentes effectus fa-

Tricesimūquintū

est assistentia et adiutorium beatorum angelorum quibus se conformat audies missam. Septimo hec congruitas patet ex loci ubi celebratur: scilicet templi vel ecclesie dedicatione. In quo templo deus promisit orationes deprecantium exaudire: ut patet tertii Regum. viii. Octavo ex assistentia multitudinis que coniter in nomine dei ibi congregatur. De quo dominus ait Mathei xviii. capitulo. Si fuerint duo vel tres congregati in nomine meo in medio illorum sum. Nono ex hoc quod sacerdos: qui est persona publica christum et ecclesiam representans specialiter et expresse pro et nomine atque utilitate audientium missam seu assistentium dei et christi caritatem ac beneficia eius commendat: corpus domini recipit deo patri offert in sacrificium et illum multipliciter adorat. spiritus assistentes: pro quibus ista facit: ad ista dant suum consensum. que quidam omnia a sacerdote facta ineffabiliter valent omnibus bene dispositis secundum providentiam divinam et qui non ponunt obicem: in quantum sunt vice christi et passionis eius et totius ecclesie. in qua sunt semper aliqui in gratia et deo accepti: postea etiam quod sacerdos est in peccato mortali: ut dictum est capitulo. xix. et. xxiii. Decimo ex mirabili apertione et ostensione thesauri dei et omnipotentie caritatis et misericordie dei: que in mirabilibus in hoc dignissimo sacramento et consecratione eius concurrentibus magis multiplicentur et ostendantur quam in quocumque alio opere dei. ita quod non restat: nisi se digne disponere et in ipsas potentiam caritatem et misericordiam dei intrare. et quod utile vel necessarium est ibidem haurire. De quo supra allegatum est a Psalmista. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et misericors.

Et ubi hoc fecerit subdit. Escam dedit timētibus
 se. s. in hoc sacramēto. Et ppter predictas et alias
 excellentias. Chrysostom⁹ dicit q̄ tantuz valet cele
 bratio missę q̄tuz mors christi i cruce. Et sanctus
 thomas dicit q̄ in qualibet missa iuenitur tot⁹ fru
 ctus et utilitas quos christ⁹ in die parasceues ope
 ratus est. Unde vt ait idem ipsa xp̄i imolatio voca
 tur eius passio. mors: et crucifixio: sicut supra dictū
 est. Item per oronem. et maxime dñicam: pater no
 ster: qua patitur quicqd petere et appetere licitum ē
 si cum debitis conditionib⁹ fiat: obtineē vel obtine
 ri potest quicqd recte desiderari pōt salti diue pro
 uidentie consonū vel necessariū ad salutē. de quo do
 minus ait. Si qd petieritis patrem in noie meo da
 bit vobis. Et iterū. Petite et accipietis. Et rursus
 Omnis qui petit accipit. Sed omis debite audiēs
 missā facit orationem dominicā cū debitis cōditio
 nibus: vel per se vel per os sacerdotis qui eam facit
 specialiter pro in missa assistentibus et quā p se ac
 ceptat ex quo debite audit missam. Et non solū dñi
 cam orationē: sed etiam multas alias orationes fa
 cit et etiā cū hoc multa bona opera fidei spei carita
 tis patrie ceterarūq; virtutū per se vel p sacerdotez
 vt prius dictum est repñtando caritatē dei ad nos et
 opera xp̄i quoz quodlibet est meritoriū de cōdigno
 vel congruo vel saltim disponit ad vitā eternā et ce
 ra bona que licitū est peti salti ad salutē necessaria
 et diuine puidētie consona. Quid igitur licituz et
 dei magnificētie consonum potest esse quod debite
 audiens missam nō possit obtinere qui tot et tanta
 tūq; excellentia et deo tam accepta per se vel per sa

Tricesimū sextum

cerdotem in ipsa dicit facit et commemorat Cū igitur
minimū bonū ex genere: puta donatio calicis aque
frigide: et orō salū dominica ad tanta bona de ma-
gnificētia et misericordia dei valeant etiam si fiant
extra caritatē et in peccato mortali Si autem ex ca-
ritate fiāt merentur vitā eternam: q̄ alios fructus
predictos incomparabiliter excedit Quis admirari de-
bet si aliquis ex debita auditione misse: que tot o-
pera bona et preeminētia excellentes ultra pre-
dicta opera continet: etiam si fiat extra caritatem dū
modo fiat scōm intentionem ecclesie modo predicto
saltem virtualiter habitam fructus p̄dictos conse-
quatur scōm q̄ ei expedit et ad salutem est necessari-
um ac scōm q̄ diuine congruit prouidētis et magni-
ficētie dū modo non ponat obicem Quinimo plu-
res ac maiores et incōparabiliter excellentiores fru-
ctus q̄ sint predicti tēporales et corporales q̄ spūa-
les obtineat: maxime si digne et in gratia audiatur.

¶ Capitulum. xxxvi. quō per. ix. considerationes et
conditiōes obseruatas: audientes missam bene dis-
ponentur ad percipiendū predictos et inestimabiles
fructus et utilitates huius sacramēti: et deuote ipsi
auditōis misse: et quō virtus intētiōis predictoy re-
manet per totā missam et valet ad predictos fructus

f Finaliter concludendū est et presertim ex
capitulo p̄cedenti et ex. xxxix. ac sequenti-
bus ipsum: q̄ valde salubre est omēs ad-
monere: vt quantum possunt deuote ac libēter mis-
sam audiant. et q̄ se debito modo disponant ad ibi
existendū et taliter: q̄ possunt mirabiles et inestima-

Capitulum

bilis fructus qui eundem eueire possunt: ut supra dictum est: ad eorum salutem percipere. Sic autem ad hoc poterunt bene disponi. Primo enim cum ire proponunt ad missam: meditentur: quod nichil odibilis est deo et angelis: ad quorum conspectum et presentiam vadunt: quod sit peccator et peccatum eius. ut dictum est capitulo xvii. et ideo ex timore et amore ipsorum de suis peccatis contendantur: confiteri proponant et vitam emendare ad hoc adiutorium eorum postulent. Secundo ad hunc presentem considerent qualiter in missa et in isto sacramento dei caritas: qua nos et alia creavit et qualiter omnia que habemus donavit significatur. et omnia que filius dei pro tota vita sua pro nostra redemptione dixit: fecit: ac passus est: ut dictum fuit capitulis vi. xxx. xxxi. et xxxii. et hoc attendant. ut in amorem eius inardescant. ut secundum Augustinum. Si piget amare: saltem non pigeat reamare. Non enim potest melius accedere lignis amoris erga aliquem: quam lignis ardentibus amoris illius ad se: et ex hoc habeat idem velle cum ipso volendo obedire et in omnibus. Quis amat usque idem est velle et nolle. Tertio credant totum christum sibi realiter et personaliter esse tanquam amicum paratum omnia necessaria et utilia dare bene dispositis: ut dictum est in primis quinque capitulis. id est ipsum per animam adorant fide: spe: et caritate: quibus vere colitur deus. perfecte in eum credendo et sperando: ac eum super omnia et proximum propter ipsum sicut semetipsum diligendo. Quarto per virtutem patrie et eius opera eum humiliter adorent: recognoscendo ipsum esse supremum deum per creationem: conseruationem: gubernationem: et redemptionem a quo omnia bona tenent et

a malis preferuantur. ideo et etiam in quantum tali domino faciant homagium et honorē de bonis anime per deuotionez: que nichil aliud est q̄ deputatio et ordinatio sui et omnium que quis habet ⁊ potest in ſeruitium dei tāq̄ ſupremi ⁊ excelsi domini ⁊ per orationem: qua ſibi tanq̄ ſupremo domino omnipotentiet miſericordiſſimo animā offerant ⁊ a quo ſperant obtinere omnia quibus indigent. et generalit̄ effundendo erga ip̄m omnes ſuos affect⁹. Et de bonis corporis: puta inclinando caput quaſi habēdo pudorem propter peccata commiſſa comparēdi coram eo vel proſternendo corpus. ſignificando q̄ nichil ſumus nec poſſumus: niſi ab eo vel flectendo genua ſignificando q̄ inclinamur ex nobis ſoluz ad malum niſi nos adiuuet vel iungendo manus et erga celum eleuando. ſignificando opera noſtra ⁊ auxilium ſolum eſſe a deo celu: vel percutiendo pect⁹ in recognitionem culpe vel laudendo eum et reſgratiando ei ⁊ ſic de aliis Et de bonis exterioribus per oblatiōes: ſacrificia: decimas: et ſimilia recognoſcēdo omnia iſta a deo haberi. Et conſiderent fructus et effectus ex hoc: et in preſentia eius venientes vt dicitur ca. xxvii. Quinto vt ipſum ſpiritaliter ⁊ voto ſuſcipiant vt ē ſacr̄m: vt fruct⁹ inde prouenientes percipiant. de quib⁹ d̄r ca. ix. x. xi. et. xii. Sexto offerant ſpiritaliter illud digniſſimum ſacrificiu ⁊ pro ſe et amicis. Et conſiderent q̄ ſacerdos: vt perſona publica: commemorat pro eis beneficia predicta tā in vita q̄ in paſſione morte et reſurrectiōe ip̄m ſacramentaliter recipit tanq̄ ſacramētum ipſum offert vt ſacrificium et adorat et orat vt ibi preſentia

Capitulum

liter existentem pro eis. Ideo consentiant istis que pro eis fiunt per sacerdotē vice ecclesie et xp̄i vt ei⁹ effectus: in q̄tum est sacrificium deo acceptabilissimum: percipiāt. de q̄bus d̄r a ca. ix. vsq; ad ca. xxvi. Septimo deuote meditentur q̄ multitudo angelorum ibi assistit ad christum venerandū. Et q̄ si conformiter eum reuerentur efficiuntur eis in hoc similes et socii et angeli eis impetrabūt quicquid necessarium et vtile est ad salutem: tam in bonis temporalibus q̄ spiritualibus sc̄dm dei prouidentia: si nō ponāt obicem. Octauo locū ecclesie vel templi cōsiderent: vbi dicitur missa: sacrum esse ⁊ deo deputatum et orationi aptū: in quo deus promisit orantes exaudire. iiii. regū. vi. Et similiter assistentiam multorum ī missa in dei noīe congregatorū: pro quibus oratio exaudibilior est: et ex hoc deuotius et reuerētius ac confidentius orent et se habeant. Nono cōsiderent q̄ ex immēsa caritate dei hoc xp̄s sacramētum instituit vt esset semper nobiscū: q̄q; ibi aperitur thesaurus diuine maiestatis: rōe presentie ip̄i⁹ qui aperit et nemo claudit: puta omnipotentie sue ī m̄torum miraculoꝝ ostensioe plusq̄ in alio dei ope: et sue caritatis et m̄ie in bonorum suorum magnifica largitione q̄tum est ex parte sua. Et itra illas sic apertas se deuote et suas affectiones et orationes p̄ uiciat: et ibi hauriat gratias et beneficia: quibus indiget. sicut aperti sunt thesauri eius in sua passione. Veruntamen quia mens humana propter infirmitatem nature humane qua depumitur ad inferiora diu in alto istarum cōsiderationum stare non potest quin euagetur ad alia. Ideo consulendū est q̄ qui

Tricesimūsextum

volunt audire missam quando ire proponunt vlt sal-
tim in alio tempore antequam illam audiant: pro-
ponant ex deliberatione ibi ire propter predictos fi-
nes: puta memorandi beneficia dei ⁊ xp̄i suscipien-
di ipsum spiritualiter offerendi ipsum pro se adorā-
di ipsum ⁊c. Et sic vis illius prime intētionis predi-
cte maxime si sepe reuocetur remanebit in tota au-
ditione misse non obstante aliqua mentis euagatio-
ne ad alia que fit preter propositum: ex qua impedi-
atur actualis attentio vel actualis meditatio ad p̄-
dicta: et illa vis illius prime intentionis sufficit ad
meritum et ad predictos effectus dūmodo non inf-
rumpatur per actum contrarium vel proposito deli-
berato: sed sepe renouetur. sicut doctor sanctus di-
cit secūda secunde. q. lxxxiii. q̄ ad obtinendū p̄ orati-
onem q̄ sit meritoria vel q̄ sit impetratiua non req̄-
ritur actualis attentio: sed sufficit virtus prime itē-
tionis qua intendebat prius orare: sed actualis attē-
tio requiritur solū ad quandam refectionē spiritua-
lem mentis. Deo gratias.

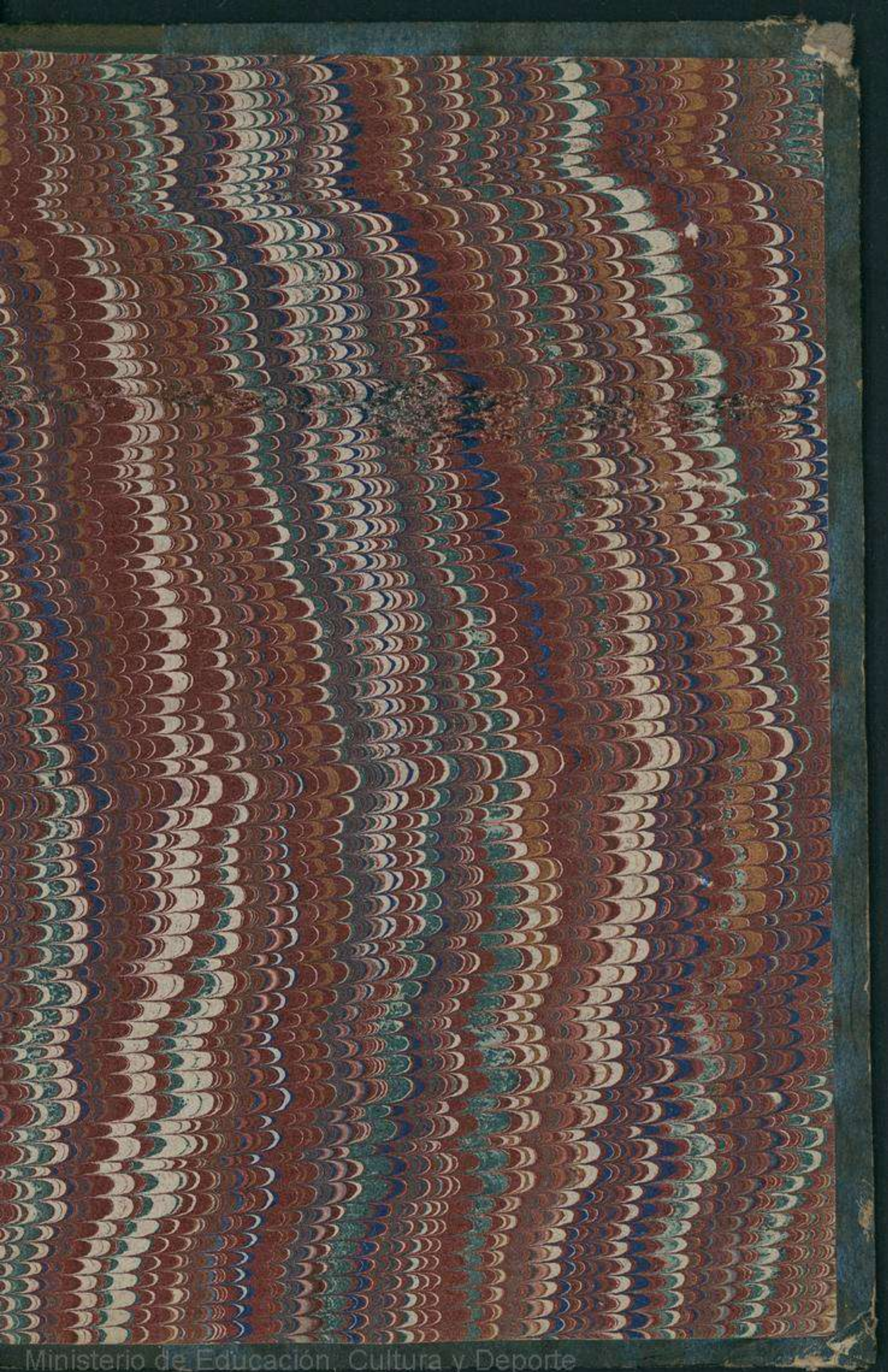
¶ Explicit tractat⁹ valde utilis et deuotus de vera
reali atq̄ mirabili existentia dñi nostruesu christi in
sanctissimo altaris sacramento. Et de eius salutarī-
bus et inestimabilibus effectib⁹ quos multis et va-
riis modis bene se habētes ad ipsum consequūtur
Necnon de indicibilibus fructibus quos deuote ⁊
debite audientes ex hoc consequi possunt: A magi-
stro radulpho de montsiquet p̄ maiori parte ī abba-
tia de ceraseyo compilatus et parisiis completus
Anno domini millesimo quadringentesimo octua-
gesimo primo. Deo gratias.

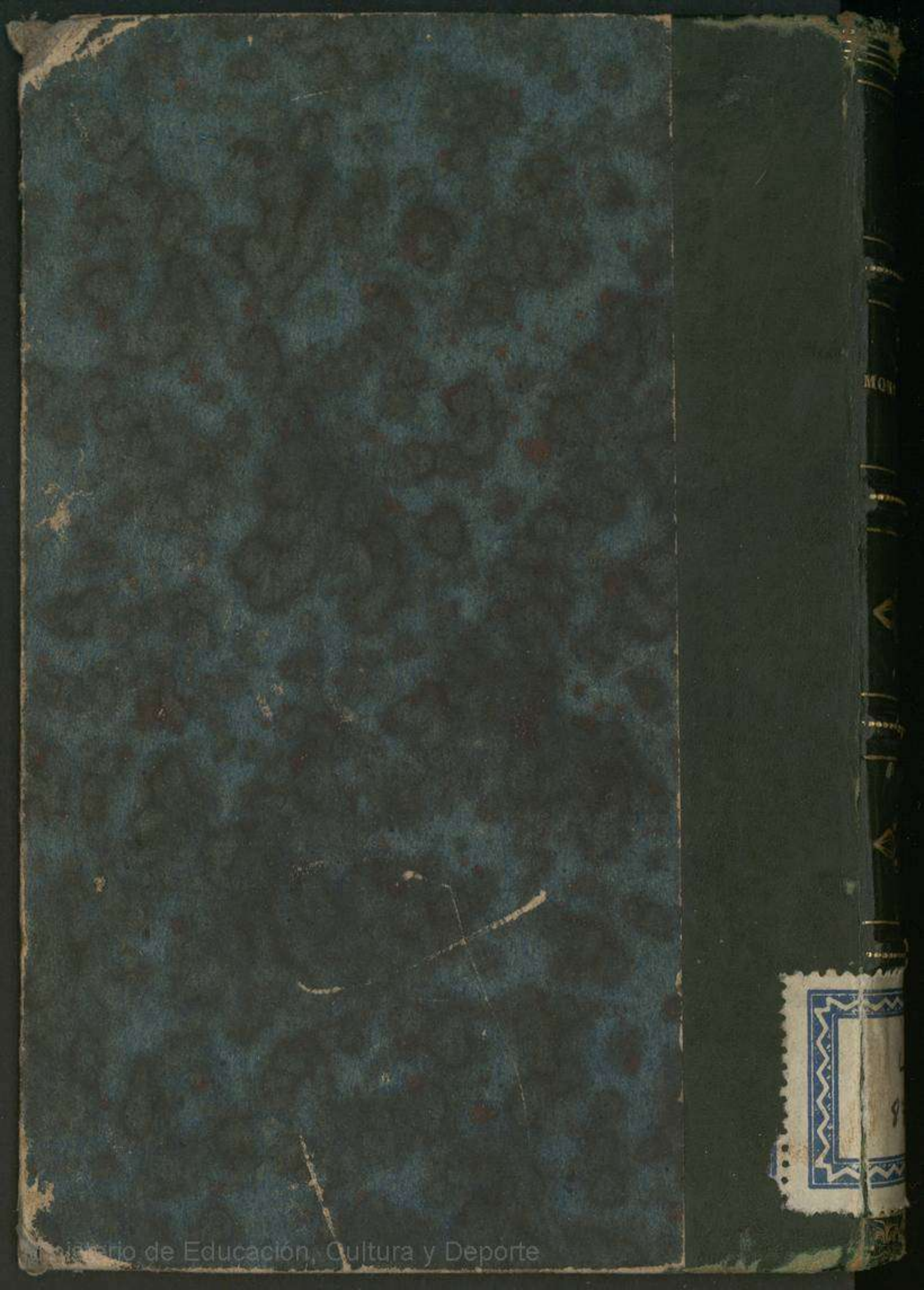
De laudibus. N. C.

MOR

9

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

MONTFICQUET

1177
8578